

**Fani- ja amatööritekstitysten piirteet YouTube-sisällössä
Tarkastelussa Daniel Howellin ja Philip Lesterin videoiden tekstitykset**

Iida Röksä
Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot
Saksan kääntämisen ja tulkkauksen opintosuunta
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2018

Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot
Saksan kääntämisen ja tulkkauksen opintosuunta

RÖKSÄ, IIDA: Fani- ja amatööritekstitysten piirteet YouTube-sisällössä. Tarkastelussa Daniel Howellin ja Philip Lesterin videoiden tekstitykset

Pro gradu -tutkielma 73 sivua, saksankielinen lyhennelmä 14 sivua
Huhtikuu 2018

YouTube-sisältöön tehdyistä käyttäjien tuottamista tekstityksistä ja niiden piirteistä ei ole aikaisempaa tutkimusta, vaikka YouTube'n ja verkkokääntämisen yhä kasvavan suosion myötä niitä on syytä tarkastella. Tässä tutkielmassa tavoitteena on tutkia, minkälaisia YouTube-sisällön tekstitykset ovat ja ovatko fani- ja amatööritekstityksen piirteet niissä vallitsevia. Tutkielman hypoteesina on, että fanitekstityksen piirteitä esiintyy YouTube'n tekstityksissä, sillä käyttäjien tuottamat tekstitykset ovat harvoin ammattilaisen käsialaa.

Fani- ja amatööritekstityksen piirteet perustuvat muun muassa Boguckin (2009) amatööritekstitysten tutkimukseen sekä Pérez-Gonzálezin (2007a) ja Díaz Cintas ja Muñoz Sánchezin (2006) kautta myös Ferrer Simón (2005) koostamaan fanitekstitysten piirteiden listaan. Näitä piirteitä ovat lähtötekstin läheisyys, teknisten ja tilallisten rajoitteiden rikkominen, kääntäjän huomautukset ja kommentit sekä puhekielisuuden ja ohjelmatekstityksen piirteiden sekä ortografisten ja typografisten tehokeinojen käyttäminen.

Tutkielman aineistona käytetään kolmea Daniel Howellin ja kahta Philip Lesterin videota sekä niiden englanninkielisiä, saksankielisiä ja suomenkielisiä tekstityksiä. Vertailevassa analyysissä tekstitysaineisto taulukoidaan kielittäin repliikkien mukaisesti, ja niitä käydään läpi aikaisempien tutkimusten esille tuomien fani- ja amatööritekstitysten piirteiden näkökulmasta. Piirteet kerätään talteen ja analysoidaan tarkemmin aihealueittain. Myös piirteet, jotka eivät välttämättä tule teoreettisessa viitekehyksessä esille, otetaan huomioon. Lisäksi aineiston tekstityskonventioita verrataan yleisiin tekstitysohjeisiin (Díaz Cintas & Remael 2007).

Tutkimus osoittaa, että YouTube-sisällön tekstityksissä esiintyy fani- ja amatööritekstityksen piirteitä ja yleisiä tekstityskonventioiden sääntöjä rikotaan usein. Teoreettisessa viitekehyksessä esille nousseet piirteet ovat kaikki nähtävissä aineistosta. Yllättävää on, että ohjelmatekstityksen piirteet ovat tekstitysaineistossa vallitseva konventio, mutta niitä ei ole käsitelty aikaisemmissa tutkimuksissa juuri lainkaan. Analyysistä käy myös ilmi, että tekstityskonventiot eivät ole yhdenmukaisia, vaan käytännöt vaihtelevat sekä kielittäin että käyttäjien kesken.

Vaikka tutkimusaineiston perusteella fani- ja amatööritekstitysten piirteet ovat YouTube-sisällön tekstityksissä yleisiä, analysoitava aineisto on varsin pieni, ja siksi tutkimustulosten ei voida katsoa koskevan kaikkia YouTube'n tekstityksiä. YouTube on erittäin laaja ja monipuolinen tutkimuskohde, joka on jatkuvassa muutoksessa, ja tässä tutkielmassa tarkasteltava tekstitysaineisto on vain yhden faniyhteisön sisäinen, kapea katsaus YouTube'n tekstityskonventioihin.

Avainsanat: av-kääntäminen, tekstitys, amatöörikääntäminen, fanikääntäminen, fanitekstitys, yhteisöllinen kääntäminen, YouTube

Sisällys

1 Johdanto	1
2 YouTube	4
2.1 YouTuben yhteisöllisyys.....	4
2.2 YouTuben kasvava suosio.....	5
2.3 YouTube-videosisällön kääntäminen ja tekstittäminen	7
3 Tekstitys, ammattimaisuus ja ohjeistus	9
3.1 Tekstityksen perusteet	9
3.2 Ammattimainen tekstittäminen	11
3.3 Yleiset tekstityssuositukset	12
3.3.1 Tekniset ja tilalliset kysymykset	12
3.3.2 Kieli- ja käännöstasoiset kysymykset	14
3.3.3 Erilaisten kirjasinten ja merkkien käyttösuositukset.....	16
3.4 YouTuben tekstitysohjeistus	17
4 Verkkokääntämisen tutkimuksen terminologiset ongelmat	20
4.1 Yhteisöllinen kääntäminen ja käyttäjien tuottamat käännökset	20
4.2 Talkoistettu kääntäminen	21
4.3 Amatöörikäntäminen yhteisöllisen kääntämisen piirissä	22
4.4 Fanitekstitys yhteisöllisen kääntämisen piirissä.....	23
4.5 Ehdotetut termit.....	24
5 Fani- ja amatööritekstitykset: perusteet ja piirteet	27
5.1 Fani- ja amatöörikäntäjistä	27
5.2 Fani- ja amatööritekstitysten tyypillisiä piirteitä.....	29
5.2.1 Lähtötekstin läheisyys	30
5.2.2 Teknisten ja tilallisten rajoitteiden rikkominen.....	30
5.2.3 Ohjelmatekstityksen piirteet.....	31
5.2.4 Kuvassa olevien tekstielementtien huomioiminen.....	32
5.2.5 Kääntäjän huomautukset ja kommentit	32
5.2.6 Ortografiset ja typografiset ilmaisukeinot.....	33
6 Tutkimusaineiston ja -metodin esittely	35
6.1 Daniel Howell ja Philip Lester	35
6.2 YouTube-aineisto	37
6.3 Tutkimusmetodin kuvaus	39

7 Fani- ja amatööritekstitysten piirteet tutkimusaineistossa	41
7.1 Lähtötekstin läheisyys	42
7.2 Teknisten ja tilallisten rajoitteiden rikkominen.....	44
7.2.1 Tekstityksen fontti ja väri sekä rivi- ja merkkimäärät.....	44
7.2.2 Ajastus.....	45
7.2.3 Tekstityksen jäsentely	45
7.3 Käännösvirheet ja muut kielelliset virheet	46
7.4 Puhekielisyyden piirteet	48
7.4.1 Prosodisten piirteiden jäljittely.....	49
7.4.2 Puhekieliset ilmaisut	49
7.4.3 Kirosanat	50
7.5 Ohjelmatekstityksen piirteet.....	52
7.5.1 Puhujien ja puheenvuorojen vaihtumisen merkitseminen.....	52
7.5.2 Äänien ja tekemisen kuvailu	53
7.6 Kuvassa olevien tekstielementtien huomioiminen.....	57
7.7 Kääntäjän huomautukset ja kommentit	61
7.8 Ortografiset ja typografiset tehokeinot.....	62
7.8.1 Sanojen venyttäminen	63
7.8.2 Versaalit	64
7.8.3 Ylenmääräinen kysymysmerkkien tai huutomerkkien käyttö.....	65
7.8.4 Muut erikoismerkit ja numerot.....	66
7.8.5 Hymiöt.....	68
7.9 Pohdintaa analyysistä	69
8 Johtopäätökset.....	72
Lähteet.....	74
Aineisto	74
Sekundäärilähteet	74

DEUTSCHE KURZFASSUNG

1 Johdanto

Yle uutisoi 13.3.2018 tuotantoyhtiöiden kasvavasta kiinnostuksesta YouTube-sisällöntuottajiin. Yritykset ovat alkaneet pohtia mainostuksen siirtämistä perinteisistä medioista YouTube-sisältöön sisällöntuottajien kautta. Syynä tähän on se, että YouTube-sisällöntuottajalla voi olla enemmän katsojia kuin sanomalehdellä on lukijoita. Lisäksi YouTube-sisällöntuottajien ammattiala on laajenemassa muihin medioihin ja erilaisiin tapahtumiin. (Mäentausta 2018.) YouTube on yhä kasvavassa suosiossa varsinkin lasten ja nuorten keskuudessa, mikä tekee siitä erittäin ajankohtaisen tutkimuskohteen.

YouTube-suosio on nähtävissä tilastoissa ja ennen kaikkea nuorten keskuudessa: sivuston omien tietojen mukaan 18–34-vuotiaat yhdysvaltalaiset katsovat enemmän YouTubea kuin yhtäkään yhdysvaltalaista televisiokanavaa (YouTube 6 s. d.). Saksassa 14–29-vuotiaiden viikoittaisesta videokuva-sisällöstä 70 prosenttia on internetin videopalveluiden kuten YouTube-sisältöä ja vain 26 prosenttia television tarjoamaa sisältöä (Koch & Liebholz 2014, 398). Suomessakin YouTube on suuressa suosiossa: 16–24-vuotiaista suomalaisista 97 prosenttia oli käyttänyt internetin videopalveluita kuten YouTubea viimeisen kolmen kuukauden aikana (SVT 2016). Suosion syiksi todetaan muun muassa se, että YouTube-videoiden sisältö voi olla juuri sitä, mitä katsoja haluaa, ja valinnanvaraa on paljon, minkä lisäksi videot ovat saatavilla milloin tahansa (klicksafe.de 1 s. d.; EITF 2017).

YouTube-videoihin on mahdollista lisätä tekstityksiä YouTube-omilla tekstitystyökaluilla. Tekstitys voi olla alkuperäiskielinen tai käännös. Tekstityksen voi lisätä videon julkaisija itse, tai vaihtoehtoisesti, mikäli julkaisija on sen sallinut, katsojat voivat yhteisvoimin lisätä tekstityksiä videoihin. (YouTube 7 s. d.) Huomioni tekstityksiin kiinnittyi etenkin havaittuani, että videoihin tuotetaan tekstityksiä todella nopeasti: osa tekstityksistä julkaistaan jopa alle vuorokaudessa videon julkaisemisajankohdasta. Koska käyttäjien tuottama sisältö ”erotetaan usein ammattimaisten ja sisällöntuotannon erikoistuneiden tahojen tuottamasta sisällöstä” ja sitä ”tuottavat sisällöntuotannon ammattilaisten sijaan usein harrastajat” (TSK 2010, 30), myös käyttäjien tuottamat tekstitykset ovat harvoin ammattilaisen käsialaa. YouTube-tekstitysten voidaan näin ollen katsoa olevan amatööritekstittämisen tai fanitekstittämisen tulos – ainakin tämän tutkimuksen aineiston tapauksessa.

YouTuben suosio ja jatkuvasti kehittyvät tekstitystyökalut osoittavat, että on ajankohtaista tarkastella myös YouTube-sisältöön tehtyjä tekstityksiä. Laadullisessa tutkimuksessani tarkastelen, minkälaista tekstitys on YouTube-sisällössä ja minkälaiset amatöörikääntämisen ja -tekstityksen piirteet tulevat esille YouTube-sisällön tekstityksissä. Hypoteesinani on siis, että YouTube-sisällön tekstityksissä on amatööritekstityksen piirteitä. Vertaan aineistoani myös televisio- ja elokuvakäännöksiä varten annettuihin ammattikäntäjien suosituksiin ja tarkastelen, eroavatko YouTube-sisällön ja ammattimaisen tekstityksen tekstityskonventiot toisistaan. Lisäksi, koska verkossa tehtävän yhteisöllisen kääntämisen tutkimusala on vielä tuore, aion tuoda selkeyttä terminologisiin ongelmiin.

Aineistonani käytän YouTube-sisällöntuottajien Daniel Howellin ja Philip Lesterin videoihin tehtyjä englannin-, saksan- ja suomenkielisiä tekstityksiä. Vertailen niitä keskenään tukenani teoreettisesta viitekehyksestä poimitut fani- ja amatööritekstitysten piirteet. Analyysini perustuu pääosin näihin amatööri- ja fanikäntämisen tyyppillisiin piirteisiin, mutta muutkin aineistosta esille nousevat piirteet sisältyvät analyysiin. Tutkimuksessa on kuitenkin tärkeää ottaa myös huomioon, että YouTube – kuten monet muutkin verkkopalvelut – on hankala tutkimuskohde, sillä se on nopeasti muuttuva ja mukautuva, ja se on myös sisällöltään erittäin laaja sivusto (Burgess & Green 2009, 6). Niinpä tutkimukseni koskee vain yhden YouTube-sisältöön perustuvan faniyhteisön tuottamia tekstityksiä.

Amatööritekstitystä ja fanitekstitystä on tutkittu verrattain vähän: muun muassa Díaz Cintas ja Remael (2007, 27) toteavatkin, että fanitekstityksen ja perinteisen tekstityksen tarkempi vertailu ja analysointi olisi mielenkiintoinen aihe. Myös Lepre (2015, 79) on sitä mieltä, että kattavampi tutkimus olisi tarpeen, sillä ilmiö on erittäin laaja ja erityispiirteinen. Aiempaa tutkimusta on tehty amatööritekstityksestä (Bogucki 2009) ja ”ei-ammattilaisten” (*non-professionals*) tekemistä käännöksistä ja tulkkaustehtävistä (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012). Fanitekstitystä on tutkittu sen piirteiden (Ferrer Simó 2005)¹ ja eri valtioiden kuten Kiinan (Chu 2013) näkökulmasta, minkä lisäksi tarkastelun kohteena ovat olleet muun muassa kulttuurillisten viittausten kääntäminen (Lepre 2015) ja tekstiviestikielisten lyhenteiden käyttäminen (Secară 2011) fanitekstityksessä. Fanikäännöksiä koskevia pro gradu -tutkielmia

---

¹ Ferrer Simó, María Rosario 2005. Fansubs y scanlations: la influencia del aficionado en los criterios profesionales. *Puentes*, 6. 27–43. (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 51.)

ovat tehneet esimerkiksi Pänkäläinen (2014) ja Palomäki (2015). YouTubeen tuotettuja tekstityksiä sivuavat tutkielmat käsittelevät muun muassa ”harrastelijatekstitysten” laatua (Salovaara 2013)² ja crowdsourcing-kääntämistä (Laurokari 2015)³. Itse YouTube-sisällön käännöksiä tai tekstityksiä ei ole tutkittu.

Aloitin tutkielmani esittelemällä YouTubea (luku 2), minkä jälkeen käsittelen teoreettisessa osiossa ensin tekstityksen peruskäsitteitä ja ammattimaista audiovisuaalista kääntämistä (luku 3). Käyn läpi lyhyesti, millaisia tekstityssuosituksia yleensä ovat koulutuksen saaneille avokääntäjille. Sen jälkeen annan yhteenvedon myös YouTubeen antamista tekstitystyökalujen ja tekstityksen ohjeista. Luvussa 4 käsittelen verkossa tapahtuvaa vapaaehtoiskääntämistä, jolle on eri tutkimuksissa ja eri ympäristöissä annettu erilaisia nimityksiä. Käsittelen näitä erilaisia aihealueita – sekä yhteisöllistä kääntämistä että amatöörikääntämistä – ja niiden terminologisia ongelmia, minkä lisäksi annan omia termiehdotuksiani. Sen jälkeen tarkastelen vielä lähemmin fani- ja amatööritekstitysten piirteitä (luku 5).

Luvussa 6 esittelen tutkimusaineistoni ja -metodini, ja luku 7 kattaa koko aineistoni analyysin, jonka pohjana toimivat luvun 5.2 fani- ja amatööritekstitysten piirteet. Analyysini koostuu kahdeksasta osasta: lähtötekstin läheisyydestä (luku 7.1), tekstityksiä koskevista tilallisista ja teknisistä rajoituksista ja niiden rikkomisesta (luku 7.2), käännösvirheistä ja muista kielellisistä virheistä (luku 7.3), puhekielisyyden piirteistä (luku 7.4), ohjelmatekstityksen piirteistä (luku 7.5), kuvassa olevien tekstielementtien huomioimisesta (luku 7.6), kääntäjän huomautuksista ja kommentteista (luku 7.7) ja ortografisista eli oikeinkirjoituksellisista ja typografisista tehokeinoista (luku 7.8). Analyysin osa-alueita seuraa vielä loppupohdinta (luku 7.9). Lopuksi johtopäätöksissä (luku 8) tarkastelen tutkielmani aihetta laajemmasta käännöstieteen näkökulmasta ja pohdin muita mahdollisia tutkimusaiheita, jotka tutkielmasta nousivat esille. Lähteet ja saksankielinen lyhennelmä ovat löydettävissä tutkielman lopusta.

---

² Salovaara, Tommi 2013. DVD- ja harrastelijatekstitysten laatu: Sopranos-sarjan tekstitykset reseptiotutkimuksen kohteena. Turun yliopisto, pro gradu -tutkielma. (Väisänen 2016, 97.)

³ Laurokari, Tero 2015. Crowdsourcing-kääntäminen: ammatillaiset vai amatöörit Wikipedian kääntäjinä? Turun yliopisto, pro gradu -tutkielma. (Väisänen 2016, 95.)

2 YouTube

Googlen omistama YouTube on videonjakopalvelu, johon käyttäjät voivat ladata sisältöä, jota muut käyttäjät voivat puolestaan katsoa, jakaa ja kommentoida. Verkkopalveluun osallistuu monenlaisia käyttäjiä, sen sisältö on myös tavattoman laaja ja sitä käytetään hyvin erilaisiin käyttötarkoituksiin. Videolatausten aiheena voivat olla niin eläimet kuin tapahtumat, taide ja aktivismi, tai mainostus ja tiedotus. (Burgess & Green 2009, vii.) Videosisältö voi olla julkaisijan itse tuottamaa, mutta myös muunlaisia julkaisulähteitä on olemassa. Seuraavaksi esittelen YouTube-videopalvelun keskeisiä piirteitä. Aineistovalinnan ja tutkimuskysymysteni vuoksi käsittelen ennen kaikkea YouTube-käyttäjien tuottamaa sisältöä ja yhteisöllisyyttä, sillä YouTube-yhteisöt ovat sidoksissa myös siihen tuotettavaan sisältöön eli myös YouTube-sisällön tekstityksiin ja käännöksiin, sekä tilastollisia tietoja YouTube-suosiosta, mikä osoittaa myös tutkimusaiheen ajankohtaisuuden.

2.1 YouTube-yhteisöllisyys

Vaikka YouTube toimii alustana myös yrityksille – ja on myös itse osa Google-konsernia – käyttäjien tuottama sisältö (*user-generated content, UGC*) on käyttäjien keskuudessa suuremmissa suosiossa (Burgess & Green 2009, 43). Käyttäjien tuottaman sisällön suosio käy ilmi erilaisten kanavien tilaajamääristä: kun perinteiset mediayhtiöt keräävät eniten katsojalukuja, yksityiset kanavat saavat huomattavasti enemmän tilaajia (mts. 59). Käyttäjien tuottama sisältö on laajentunut myös ammatiksi ja YouTube-sisällöntuottajia kutsutaan usein nimellä *Youtuber* (suomeksi esim. *tubettaja*, ks. Mäentausta 2018). Keskeistä on siis, että YouTube on verkko-osallistumisen alusta: kommentoinnin, arvioinnin ja tilaamisen mahdollisuus tekee YouTubesta suosittua varsinkin nuorten käyttäjien keskuudessa ja se toimii heille myös sosiaalisen median kaltaisena alustana (klicksafe.de 4 s. d.).

Burgessin ja Greenin (2009, 53) mukaan videobloggaaminen (*video blogging, vlogging*, suomeksi myös *vloggaaminen*) on yleisin käyttäjien tuottaman sisällön muoto YouTube:ssa ja sivustolle tunnusomainen videomuoto, vaikkei se ole peräisin YouTubesta (mts. 53). Käyttäjien tuottamasta sisällöstä lähes 40 prosenttia on videoblogeja (mts. 43). Lähtökohtaisesti videoblogille tyypillisessä kuvassa näkyy yksi puhuja, joka pitää puhekielistä monologia kameran osoitettuna, jolloin syntyy illuusio kasvokkain puhumisesta, ja editointi on vähäistä. (Mts. 54, 145.) Kuvausympäristö on yleensä makuuhuone tai olohuone, mikä antaa henkilökohtaisen vaikutelman (Howell & Lester 2015, 134).

Käyttäjien tuottama YouTube-sisältö on paljolti videoblogin mukailua, sillä videoissa voidaan käyttää myös erilaisia editointitehosteita, kuten green screen menetelmää. Hybridivideot, joissa yhdistellään arkipäivän videobloggaamista esimerkiksi musiikkiesityksiin tai sketseihin, ovat yleistyneet, ja ne synnyttävät uusia videokonventioita. (Burgess & Green 2009, 67.) Videoblogin nimi on ajan myötä jäänyt kuitenkin käyttöön myös hybridivideoiden yhteydessä, ja sen vuoksi YouTube-sisällöntuottajia kutsutaan usein harhaanjohtavasti videobloggaajiksi eli vloggaajiksi (*vlogger*).

YouTube-sisällöntuottajien aiheet vaihtelevat yhtä laajassa skaalassa kuin YouTube-sisältö kokonaisuudessaan ja videoiden tai YouTube-kanavien tyylit, aiheet ja genret ovat erittäin monipuolisia: videosisällöt vaihtelevat tavallisesta, jokapäiväisestä videobloggaamisesta opetus- ja opastusvideoihin (*tutorial*) ja pelivideoista itse tehtyihin sketseihin (klicksafe.de 4 s. d.). Paljon tilaajia saavat YouTube-sisällöntuottajat, niin sanotut *YouTube-tähdet*, ovat osallistujia, joiden brändi on muodostunut nimenomaan YouTuben sisällä (Burgess & Green 2009, 59; klicksafe.de 3 s. d.). Tällaisen YouTube-olemuksen luominen vaatii aikaa ja sitoutumista, ja sitä varten on oltava valmis mainostamaan itseään ja samalla jakamaan persoonaansa ja elämänsä yhteisölle (Burgess & Green 2009, 74). YouTube-tähdet ovat nuorten keskuudessa suosiossa, sillä heitä pidetään helposti lähestyttävänä. Lisäksi heidän yhteisöllinen toimintansa ja verkostoitumisensa muualla sosiaalisessa mediassa antaa vaikutelman siitä, että he ovat faneilleen ikään kuin ystäviä. Vaikka nuorille on epäselvää, kuinka YouTube-sisällöntuottajana voi ansaita rahaa, haaveet YouTube-tähteydestä ovat levinneet laajalle nuorten keskuudessa. (klicksafe.de 2 s. d.).

Videobloggaamisesta alkunsa saanut käyttäjien tuottama videosisältö on laajentunut monipuolisesti. YouTuben kommentointitoiminto mahdollistaa verkostojen muodostumisen erilaisten yhteisöjen sisällä. Videokomentoinnin lisäksi keskustelua laajennetaan tänä päivänä myös muille sosiaalisen median alustoille. Käyttäjien tuottaman sisällön suosio ja YouTube-sisällöntuottajan ammatiksi vakiintuminen osoittaa, että YouTube on laajasta sisällöstään huolimatta myös yhteisöllinen.

2.2 YouTuben kasvava suosio

YouTuben voi todeta tänä päivänä saavuttaneen television tapaan valtavirtamedian aseman (Burgess & Green 2009, 36). Sivuston mukaan 18–34-vuotiaat yhdysvaltalaiset katsovat enemmän YouTubea kuin mitään kaupallista Yhdysvaltojen televisiokanavaa (YouTube 6 s. d.).

Suomessa 62 prosenttia väestöstä oli käyttänyt internetin videopalveluita, YouTube mukaan lukien, viimeisen kolmen kuukauden aikana vuonna 2016 (SVT 2016). Vuoden 2013 lopussa saksalaisista 40 prosenttia oli käyttänyt YouTubea viikon sisällä (ARD/ZDF-Reichweitenstudie 2013⁴, Koch & Liebholzin 2014, 397 mukaan). Mikään muu internetin videopalvelu ei ole saavuttanut yhtä suurta suosiota kuin YouTube (mt.).

Suomessa internetin videopalvelut ovat aktiivisessa käytössä varsinkin nuorten keskuudessa, mikä on nähtävissä tilastollisesti. Vuoden 2016 tilastojen perusteella jopa 97 prosenttia 16–24-vuotiaista suomalaisista ja 93 prosenttia 25–34-vuotiaista oli käyttänyt viimeisen kolmen kuukauden sisällä internetin videopalveluita kuten YouTubea. Mitä vanhemmista kansalaisista on kyse, sitä pienempi osa käyttää videopalveluita. (SVT 2016) Muuten Suomen väestö käyttää videopalveluita kasvavissa määrin: vuonna 2013 koko Suomen väestöstä 60 prosenttia käytti videopalveluita, ja vuonna 2015 osuus oli noussut 68 prosenttiin (SVT 2015).

Suosion kasvu on nähtävissä myös saksalaisista tilastoista: ARD/ZDF:n⁵ vuonna 2014 teettämän, saksankielisille verkkokäyttäjille kohdistetun kyselyn mukaan 70 prosenttia 14–29-vuotiaista käyttää internetin videopalveluita viikoittain. Edeltävään vuoteen verrattuna osuus kasvoi viidellä prosentilla. (Koch & Liebholz 2014, 398.) Päivittäin videopalveluita käyttää 27 prosenttia 14–29-vuotiaista saksankielisistä verkkokäyttäjistä (mts. 400). Ikäluokkien suhteen on kuitenkin nähtävissä eroja: Alle 30-vuotiaista saksankielisistä verkkokäyttäjistä 45 prosenttia piti videopalveluita televisiota tärkeämpänä, kun taas televisiota suosi 29 prosenttia. Yli 30-vuotiaat sen sijaan suosivat huomattavasti enemmän televisiota: sitä puolsivat 61 prosenttia, ja videopalveluita piti parempana vain 18 prosenttia. (Mts. 403.)

YouTuben suosiota perustellaan pääosin sen saatavuudella televisioon verrattuna: YouTubessa videoita voi katsoa milloin ja missä haluaa, minkä lisäksi katsoja voi päättää itse, minkälaisia videosisältöä hän katsoo. Tyypillisten genrejen kuten sketsien ja musiikkivideoiden lisäksi YouTube tarjoaa sisältöä, jota televisio ei voi tarjota, kuten Let's Play videoita, joissa katsojat voivat seurata sisällöntuottajan videopelien pelaamista. (klicksafe.de 1 s. d.) Esimerkiksi 14–29-vuotiaista saksankielisistä internetiä käyttävistä miehistä 63 prosenttia on sitä mieltä, että

---

⁴ ARD/ZDF 2013. Reichweitenstudie 2013, Feldzeit 28.10.-15.12.2013, Internetnutzer ab 14 Jahren in Deutschland, 51,44 Mio, n=3 004 Fälle. Julkaisematon. (Koch & Liebholz 2014, 407.)

⁵ ARD eli Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland on Saksan alueellisten yleisradioyhtiöiden liitto; ZDF eli Zweites Deutsches Fernsehen on saksalainen julkinen televisioyhtiö.

internetin videopalveluista voi löytää juuri haluamaansa sisältöä (Koch & Liebholz 2014, 401). Lisäksi YouTube-sisällöntuottajien arkipäiväisten asioiden kuvaaminen ja lähestyttävyyds miellyttävät nuoria katsojia (klicksafe.de 2 s. d.). Tällaista vaikutelmaa ei yleensä saada televisio- tai elokuvatähdistä.

YouTuben kasvava suosio on nähtävissä myös siitä, kuinka YouTube-sisältö laajenee erilaisiksi verkon ulkopuolisiksi tapahtumiksi. Saksassa esimerkiksi järjestetään vuosittain Videodays-niminen tapahtuma, jossa suosittu saksalaiset YouTube-sisällöntuottajat voivat tavata fanejaan (klicksafe.de 3 s. d.). Suomessa vastaavanlaista tapahtumaa TubeCon on järjestetty vuodesta 2014 asti (Wikipedia 2017), minkä lisäksi Suomessa järjestetään esimerkiksi TubeTour, joka on suosituimpien suomalaisten YouTube-sisällöntuottajien kiertue (Mäentausta 2018). Myös aineistonani toimivien videoiden tekijät Howell ja Lester ovat viime vuosina ottaneet yhä enemmän yhteyttä kansainvälisiin faneihinsa YouTuben ulkopuolella tekemällä lavaesityskiertueita (ks. luku 6.1).

Kuten näistä tilastoista käy ilmi, tutkimusaihe on ajankohtainen ja tärkeä, sillä YouTuben suosio kasvaa jatkuvasti. Lisäksi YouTube-sisällön suosio laajenee internetin ulkopuolelle, tosielämään. Tänä päivänä YouTube-sisällöntuottaminen ei ole vain yksinkertaista videobloggaamista omassa makuuhuoneessa, vaan YouTube-sisällöntuottajat myyvät fanituotteita, kirjoittavat kirjoja, elokuvia sekä musiikkia ja tekevät kiertueita ympäri maailmaa.

2.3 YouTube-videosisällön kääntäminen ja tekstittäminen

YouTube on lokalisoitu 88 maassa, ja siitä on 76 eri kieliversiota (YouTube 6 s. d.). Burgessin ja Greenin (2009, 84–85) mukaan suosituimmissa YouTube-sisällöissä yleisin käytetty kieli on englanti, ja muiden kielten osuus on vain 15 prosenttia, vaikka suurimman osan katsojista äidinkieli ei ole englanti. Vuonna 2015 tehdyn tutkimuksen mukaan jopa 93,5 prosenttia vuorokauden aikana ladatuista YouTube-videoista on englanninkielisiä, ja esimerkiksi saksankielisten videoiden osuus on vain 0,5 prosenttia (Turek 2016). Englanti on näin ollen YouTube-sisällössä vallitseva kieli.

YouTube suosittelee videosisällön tekstittämistä, sillä ”[k]eskimmäin reilut kaksi kolmasosaa videoiden näyttökerroista tulee sisällöntuottajan kotimaan ulkopuolelta” (YouTube 7 s. d.). Tekstityksen lisääminen sekä videon nimen ja kuvauksen kääntäminen voivat tuoda näkyvyyttä laajemmalle yleisölle, kuten vieraskielisille tai kuulovammaisille, tai esimerkiksi katsojille, jotka ovat meluisassa ympäristössä (mt.). Videosisältöä voi tekstittää lisäämällä YouTuben

tekstitystyökaluilla videoihin joko alkuperäiskielistä tai toiseen kieleen käännettyä tekstitystä. Tekstittämisen lisäksi myös videon nimi ja kuvaus on mahdollista kääntää. (YouTube 1 s. d.)

YouTube'n oman käännös- ja litterointisanaston mukaan tekstitys ”[v]iittaa sekä videon alkuperäiskieliseen eli lähdekieliseen tekstitykseen sekä muille kielille käännettyyn tekstitykseen” (YouTube 2 s. d.). Lähdekielisellä tekstityksellä YouTube'n sanasto tarkoittaa videon alkuperäiskielisen ääniraidan esittämistä tekstitysmuodossa. Vieraskieliseksi tekstitykseksi YouTube'n sanasto määrittelee tekstityksen, joka on tehty muulla kuin videossa puhutulla kielellä. (Mt.) Alkuperäiskieliset tekstit, jotka sisältävät kaiken videolla kuuluvan puheen, ovat litteraatteja. Litteraatti on erillinen, tekstittäjän luoma tekstitiedosto, joka on ajastettava erikseen YouTube'n automaattisen puheentunnistuksen avulla. (YouTube 4 s. d.) Sen sijaan automaattinen tekstitys on videon lähdekielinen tekstitys, joka on kokonaisuudessaan luotu automaattisen puheentunnistuksen avulla. Tällöin litteraatti on sekä luotu että ajastettu automaattisesti. (YouTube 2 s. d.)

Videon julkaisijasta ja hänen valitsemistaan asetuksista riippuen tekstityksen voi lisätä itse julkaisija tai vaihtoehtoisesti katsojat. Tekstityksen lisääjä voi tekstittää koko videon, mutta on myös mahdollista, että hän tekstittää vain osan videosta, ja toinen henkilö voi jatkaa ja täydentää tekstitystä. (YouTube 1 s. d.) YouTube-sisällön tekstittämisen vapaaehtoisuus korostuu etenkin käännös- ja litterointisanaston kääntäjän määritelmästä, jonka mukaan kääntäjä on ”[v]apaaehtoisesti apuaan tarjoava käyttäjä, joka on lähettänyt uuden tekstityksen tai sisällönkuvaustietojen käännöksen tai on muokannut tai tarkistanut muiden kääntäjien lähettämää sisältöä” (YouTube 2 s. d.). Vaikka tekstitykset ja käännökset olisivat katsojien tekemiä, ne kuuluvat videon omistajalle (YouTube 1 s. d.). Jos tekstittäjä on tekstitysisältöä lähettäessään tai muokatessaan valinnut, että hänet merkitään tekijäksi, hänen nimensä ja kanavansa linkki lisätään videon kuvaukseen tekstityskielen viereen. Tätä varten tekstittäjällä on oltava oma YouTube-kanavansa. Maininnan voi halutessaan myös poistaa. (YouTube 3 s. d.)

3 Tekstitys, ammattimaisuus ja ohjeistus

Koska tutkimuksen keskiössä on ensisijaisesti audiovisuaaliseen teokseen liitetyt tekstitykset, esittelen seuraavaksi tekstityksen peruskäsitteistöt ja niiden lähtökohtia. Tämän jälkeen tarkennan aihetta tekstittäjien ammattimaisuuteen ja siihen, mitkä ovat tekstittämisen tavoitteet ammattimaisessa tekstittämisessä. Sen jälkeen esittelen vielä yleisiä ammattilaisille osoitettuja tekstittämiskäytäntöjä ja -suosituksia. Lopuksi kuvailen vielä YouTuben omaa ohjeistusta tekstityksen tekemisestä.

3.1 Tekstityksen perusteet

Tekstitys (*subtitles*, *Untertitel*) on audiovisuaaliseen teokseen lisättyä tekstiä, joka välittää teoksen puheet tekstiversioksi. Se näkyy yleensä videokuvan alareunassa yksi- tai kaksirivisinä repliikkeinä. (Díaz Cintas & Remael 2007, 8.) Tekstitykset tunnetaan etenkin televisio-ohjelmista ja elokuvista, mutta myös muiden videomateriaalien sekä tietokonepelien, oopperan ja teatterin käännökset voivat olla tekstityksiä (Tieteen termipankki: Käännöstiede s. v. *tekstitys*). Suomessa television tekstityksiä kutsutaan myös ruututeksteiksi (Vertanen 2007, 149). Kun tekstitystä lisätään audiovisuaaliseen materiaaliin, toimintaa voidaan kutsua tekstittämiseksi (*subtitling*, *Untertitelung*).

Tekstitys on osa puhutun kielen, muiden äänien sekä kuvan yhtenäistä kokonaisuutta, joten se toimii ennen kaikkea ymmärtämisen tukena, eikä itsenäisenä tekstinä (Díaz Cintas & Remael 2007, 9; Suojanen, Koskinen & Tuominen 2012, 123). Tekstitys voi olla interlingvaalinen eli kieltenvälinen, jolloin lähtötekstin kieli ja tekstityskieli ovat eri kieliä, mutta kumpikin kieli on audiovisuaalisessa teoksessa läsnä. Se voi myös olla intralingvaalinen eli kielensisäinen, jolloin alkuperäisen audiovisuaalisen teoksen sekä tekstitysten kieli on sama. (Jüngst 2010, 2–3.) Tekstityksessä tapahtuu kieltenvälisten muutosten lisäksi myös kielenkäytön kanavan muutoksia: puhuttu auditiivinen kieli muuntuu visuaaliseksi kirjoitetuksi kieleksi (Díaz Cintas & Remael 2007, 9).

Intralingvaalisessa tekstityksessä alkuperäiskielinen puhe siirretään tekstimuotoon, ja se on yleensä osoitettu kuulovammalaisille⁶ (Jüngst 2010, 3). Tällöin kyseessä on ohjelmatekstitys

---

⁶ Vaikka englanninkielisessä termissä *subtitles for deaf and hard-of-hearing* mainitaan sekä kuurot että huonokuuloiset, käytän tässä tutkielmassa yleiskäsitettä kuulovammalaiset, sillä Kuuroliiton mukaan se käsittää kaikki, joilla on ”jonkinasteinen tai -laatuinen kuulonalennus, lievästä huonokuuloisuudesta täydelliseen kuurouteen” (Kuuroliitto ry s. d.).

(*subtitles for deaf and hard-of-hearing [SDH], Untertitel für Hörgeschädigte*). Ohjelmatekstitykseen sisällytetään tekstimuodossa puheen lisäksi myös muita äänielementtejä sulkeissa tai hakasulkeissa (esim. [*naurua*]), ja äänielementtejä ja puhujia voidaan ilmaista käyttämällä tekstityksessä eri värejä (Jüngst 2010, 135, 136; Pöntys 2016, 155). Huomionarvoisia kohdelukijoita intralingvaalisille tekstityksille ovat myös esimerkiksi kielenoppijat (Jüngst 2010, 3). Pöntys (2016, 135) huomauttaakin, että yleisönä voi olla myös kuulevia, jotka katsovat video-materiaalia paikoissa, joissa on oltava hiljaa tai joissa on taustamelua. Vaikka ohjelmatekstitys yhdistetään yleensä intralingvaaliseen tekstitykseen, kielenvaihdos on niissäkin tänä päivänä mahdollinen (Neves 2008, 152).

Kuulovammaisille osoitetun tekstityksen nimitykset vaihtelevat eri lähteissä. Suomessa tällainen tekstitys tunnetaan nimellä ohjelmatekstitys, ja se koskee kotimaisten televisio-ohjelmien saman kielisiä tekstityksiä (Tieteen termipankki: Käännöstiede s. v. *ohjelmatekstitys*). Toisaalta sillä usein tarkoitetaan vain television ruututekstejä. Myös *kuulovammaistekstitys* on toisinaan käytössä (Tieteen termipankki: Käännöstiede s. v. *kuulovammaistekstitys*). Aiemmin nimityksenä käytettiin *tekstitys kuulovammaisille*, mutta koska käyttäjäkunta on laajentunut, nimitys on vaihdettu sellaiseksi, ettei se rajaa muita mahdollisia käyttäjiä pois (Eronen 2009). Pohjois-Amerikassa ohjelmatekstitys tunnetaan myös nimellä *closed captions*, jonka lyhenne *CC* on nähtävissä myös YouTuben videopalveluissa (Vanderplank 2016, 9). Sen sijaan YouTuben käännös- ja litterointisanastossa tämän tyyppistä tekstitystä kutsutaan nimellä *lähdekielinen tekstitys* (YouTube 2 s. d.). Tässä tutkielmassa käsitellessäni kuulovammaisille osoitettua tekstitystä käytän suomalaista termiä ohjelmatekstitys sen laajan käyttäjäkunnan vuoksi, vaikka tutkielmani ei koskekaan ruututekstejä. Tekstitysaineiston lähdekielisiä tekstityksiä käsitellessäni käytän YouTuben omaa termiä lähdekielinen tekstitys.

Eri maissa suositaan eri audiovisuaalisen kääntämisen tapoja, ja av-kääntämisen saralla puhutaankin usein tekstitysmaista ja dubbausmaista. Erot perustuvat siihen, ettei pienen kielialueen vastaanottajille ole taloudellisesti kannattavaa tarjota dubbausta, joka on tekstittämiseen verrattuna kallis käännöstapa. Suomi on niin sanottu tekstitysmaa eli Suomessa tekstittäminen on yleinen tapa. Suurin osa ulkomaisista ohjelmista tekstitetään ja suomalaiset katsojat ovat tottuneet seuraamaan tekstiä kuvan alareunassa. (Vertanen 2007, 149–150.) Saksa sen sijaan on tunnettu dubbausmaa, ja Saksassa tekstityksiä tehdään erittäin harvoin (Jüngst 2010, 4). Niinpä esimerkiksi suomalaisille tekstitys on tutumpi käytäntö kuin saksalaisille.

3.2 Ammattimainen tekstittäminen

Ammattimaisessa tekstittämisessä keskeistä on, että alkuperäisen puheen ajatus välittyy katsojalle helposti tulkittavassa muodossa (Pérez-González 2012a, 340). Ammattimaisen tekstittämisen ideaalitalanne on siis, että tekstitys on katsojille mahdollisimman huomaamaton. Sen on myös oltava mahdollisimman helposti luettavaa, jotta katsoja voi nauttia audiovisuaalisen teoksen kuva-, ääni- ja juonisisällöstä (Karamitroglou 1998). Puhuttu kieli on kuitenkin nopeampaa kuin kirjoitetun kielen lukeminen ja kuvassa oleva tila on rajallinen. Tällaiset audiovisuaalisen teoksen tuomat tekniset, tilalliset ja ajalliset rajoitteet vaikuttavat tekstityksen luonteeseen ratkaisevasti. (Georgakopoulou 2009, 21.)

Ajatuksen välittämisen keskeisenä lähtökohtana on, ettei kaiken kielellisen materiaalin esittäminen tekstityksessä ole mahdollista eikä mielekästä (Pérez-González 2012a, 340). Myös Karamitrogloun (1998) mukaan tekstittäjän ei kuuluisi edes yrittää sisällyttää kaikkea puhuttua tekstitykseen. Koska kielenkäytön kanava muuttuu puheesta tekstiksi (Díaz Cintas & Remael 2007, 9), myöskään kaikkien puheen piirteiden välittäminen ei ole mahdollista, vaan esimerkiksi puheen prosodisten ominaisuuksien kuten äänenvoimakkuuden, painotuksen ja intonaation välittäminen tekstimuotoon on hankalaa, ellei jopa mahdotonta (Neves 2008, 161). Kirjoitettua puhetta ei voi esittää kopioimalla puhetta pilkuntarkasti, vaan tekstityksessä on sovellettava viestin välittämistä edellä mainittujen erilaisten rajoitteiden mukaisesti.

Rajallisen tilan ja ajan vuoksi tekstityksessä on tiivistettävä lähtötekstin antamaa viestiä (Jüngst 2010; 37, 39). Georgakopoulou (2009, 22) toteaa, että mikäli katsojalla ei ole riittävästi aikaa lukea, tekstitys on epäonnistunut – huolimatta siitä, kuinka hyvin audiovisuaalisen teoksen puhe on käännetty sisällöllisesti ja muodollisesti. Tiiviimmän tekstin saavuttamiseksi helpointa on jättää pois ylimääräiset puhekielen piirteet, kuten epäröinnit, tauot, toistot ja muut äännähdykset (mts. 25–26). Kuva voi myös antaa sellaista informaatiota, jota ei tarvitse toistaa tekstityksessä (mts. 23). Ammattimainen tekstittäminen vaatii siis luovuutta, jotta uudelleenmuotoiltu puheen sisältö saataisiin välitettyä katsojille äänen ja kuvan, mutta myös ajan ja merkkimäärän, rajoissa.

Viime vuosikymmeninä on pyritty korostamaan ammattimaista kääntämistä keskittymällä esimerkiksi kääntäjien koulutukseen, laadunarviointiin ja kääntämisen etiikkaan ja normeihin, mutta amatöörikääntäjiä palkataan käännoستهttäviin siitä huolimatta (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012, 150). Koulutuksen ajatellaan kulkevan käsi kädessä asiantuntijuuden

kanssa, mutta tätäkin on kritisoitu: koulutuksen saanut kääntäjä voi olla esimerkiksi kangistunut rutiininomaiseen kääntämiseen ja tiedonhakuun, jolloin käänöslaatu jää amatöörikääntäjän tasolle (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012, 151). Teknologian kehittyminen on myös vaikuttanut ammattiosaamisen edellytyksiin. Ammatillaisen kielelliset ja kulttuuriset taidot eivät enää yksinään riitä audiovisuaalisessa kääntämisessä, vaan heidän tulee hallita erilaisten teknisten välineiden ja ohjelmien käyttö – varsinkin, koska heidän täytyy toisinaan työskennellä eri ohjelmien kanssa samanaikaisesti. (Díaz Cintas & Remael 2007, 72.)

3.3 Yleiset tekstityssuositukset

Tekstittämistä pyritään yhdenmukaistamaan antamalla erilaisia konkreettisia ohjeita ja suosituksia, joissa huomioidaan sekä tekstityksen tekniset että kielelliset piirteet (Suojanen ym. 2012, 123–124). Konventioiden vakiinnuttamiseksi on tehty erilaisia ohjelistoja kuten *Code of Good Subtitling Practice* (Ivarsson & Carroll 1998) ja *A Proposed Set of Subtitling Standards in Europe* (Karamitroglou 1998). On kuitenkin muistettava, että tällaisten kansainvälisten ohjelistojen lisäksi eri maiden ja myös maiden sisäisten televisio- tai tekstitysyhtiöiden välillä voi olla vaihtelevia sääntöjä tekstittämiseksi (Suojanen ym. 2012, 127; ks. esim. Vertanen 2007). Sekä Díaz Cintas ja Remaelin (2007, 79) että Jüngstin (2010, 39) mukaan kääntäjän tulisi saada lähtökielisen dialogitekstin lisäksi jonkinlainen opas siitä, minkälaisia linjauksia ja konventioita televisio- tai tekstitysyhtiöllä on, mutta tämä ei aina kuitenkaan toteudu.

Tässä tutkielmassa perustan tekstityssuositukset ennen kaikkea Díaz Cintas ja Remaelin (2007) kokoamiin ohjenuoriin, sillä ne kattavat kansainvälisesti suuren osan tekstityskonventioista. Käytän suositusten tukena myös Ivarssonin ja Carrollin (1998) ja Karamitrogloun (1998) ohjelistoja. Ivarssonin ja Carrollin sekä Karamitrogloun ohjeistukset ovat kuitenkin verrattain vanhoja, joten Díaz Cintas ja Remaelin teos on näihin verrattuna tuoreempi ja sopii paremmin tekniikan kehittymisen (esim. DVD:n) myötä tapahtuneisiin muutoksiin. Lisäksi kaikissa edellä mainituissa tekstityssuosituksissa käsitellään paljolti samoja asioita, ja näistä kolmesta kattavin on Díaz Cintas ja Remaelin teos.

3.3.1 Tekniset ja tilalliset kysymykset

Ajan tuomien ongelmien sujuvoittamiseksi Díaz Cintas ja Remael (2007, 88–89) esittävät yhdeksi tekstittämisen “kultaiseksi säännöksi”, että tekstityksen repliikit esitetään samassa tahdissa ääneen lausuttujen virkkeiden kanssa: kun henkilö alkaa puhua, repliikki ilmestyy ruu-

dulle, ja kun hän lopettaa, se katoaa. Samaten he esittävät niin sanotun kuuden sekunnin säännön (*six second rule*), jonka mukaan keskimääräinen katsoja voi lukea kahden rivin maksimimerkkisen repliikin (n. 74 merkkiä) kuudessa sekunnissa (Díaz Cintas & Remael 2007, 96). Myös Karamitroglou (1998) tukee kuuden sekunnin sääntöä. Näillä lähtökohdilla tekstitys mukailee puhetta, mutta katsoja myös ehtii lukea ne.

Yleisiin tekstityssuosituksiin kuuluu, että tekstityksen repliikki koostuu enintään kahdesta rivistä, joiden rivikohtainen merkkimäärä televisiolähetysessä on yleensä 37 merkkiä ja DVD:llä 40 merkkiä. Tekstitys on yleensä väriltään valkoinen, mutta esimerkiksi mustavalkoisissa teoksissa se voi olla myös keltainen. (Díaz Cintas & Remael 2007; 82, 84.) Aiemmin television tekstitys tasattiin vasemmalle, mutta esimerkiksi DVD-teollisuuden myötä keskittäminen on yleistynyt (mts. 87). Ivarsson ja Carroll (1998) suosittelevat tekstityksen tasaamista vasemmalle. Karamitrogloun (1998) ohjeistus poikkeaa näistä ohjeistuksista hieman: rivikohtaiseksi merkkimääräksi hän antaa 35 merkkiä, ja hänen mukaansa tekstitys tulisi keskittää lukuun ottamatta viivalla erotettuja dialogimerkintöjä, jotka tasataan vasemmalle. Lisäksi Karamitroglou (mt.) määrittelee, että tekstityksen värin tulisi olla valkoinen, muttei kuitenkaan kirkkain mahdollinen, ja sillä pitäisi olla harmaa, läpinäkyvä tausta. Tekstitystä ei koskaan tavuteta (Díaz Cintas & Remael 2007, 111) ja kaksiriviseen repliikkiin voi sisällyttää enintään kaksi virkettä (Karamitroglou 1998).

Kaksirivisissä repliikeissä tekstittäjän täytyy segmentoida eli jakaa repliikin sisältö loogisiin, semanttisiin osiin, jotta lukija voi lukea tekstin helposti eikä hän häiriinny katkeavista lausekkeista (Díaz Cintas & Remael 2007, 172; Jüngst 2010, 34). Karamitrogloun (1998) mukaan segmentointi tulisi tehdä lausekkeiden mukaisesti mahdollisimman korkealla syntaktisella tasolla, jolloin esimerkiksi virke *The destruction of the city was inevitable* voidaan korkeimmalla tasolla jakaa substantiivilausekkeeseen (*the destruction of the city*) ja verbilausekkeeseen (*was inevitable*) (Karamitroglou 1998). Lisäksi kaksirivisen repliikin tulisi olla sellainen, että rivit ovat merkkimäärältään suunnilleen saman pituisia. Mikäli kaksirivisten repliikkien rivien merkkimäärät eroavat toisistaan, on suositeltavaa, että ylempi rivi on alempaa lyhyempi, jotta repliikki peittäisi mahdollisimman vähän kuvaa (Ivarsson & Carroll 1998).

Rivijäsentely on huomioitava myös dialogeja tekstittäessä. Koska kirjoitettu teksti ei voi olla puhutun kielen tapaan samanaikaista ja päällekkäistä, useamman henkilön puhuessa samaan aikaan tai käydessä nopeaa vuoropuhelua tekstittäjän on päätettävä, mitkä kielelliset sisällöt

ovat informaation kannalta tärkeimpiä (Díaz Cintas & Remael 2007, 91). Dialogitekstityksessä on aina käytettävä kahta riviä, joista ensimmäinen rivi on tarkoitettu puhujalle, jonka katsoja kuulee ensimmäisenä, ja toisella rivillä alkaa toisen henkilön puhe. Yhden rivin tulisi olla vain yhdelle puhujalle. Vuoropuhelu merkitään lisäämällä ajatusviiva repliikkiviivaksi rivin alkuun. (Mts. 111–112.) Mikäli kyse on ohjelmatekstityksestä, puhujat voidaan erottaa toisistaan repliikkiviivan sijaan eri väristen tekstien avulla, sillä repliikkiviiva ei selitä kuulovammaisille, kuka puhuu, vaan se ilmaisee ainoastaan puheenvuoron vaihtumisen, mikä taas ei ole aina nähtävissä kuvasta (Pöntys 2016, 156).

3.3.2 Kieli- ja käänntasoiset kysymykset

Tekstityksessä käytetyn kielen tulee noudattaa kielioppia ja oikeinkirjoitussääntöjä (Ivarsson & Carroll 1998). Puhekielen käytöstä tekstityksessä on kiistaa, sillä se ei seuraa tätä sääntöä: puhekieli on vapaamuotoista kielenkäyttöä, joka ei noudata standardisoidun yleiskielen normeja. Puhekieltä voidaan kuitenkin esittää sekä puhutussa että kirjoitetussa muodossa. (Tiittula & Voutilainen 2016, 44.) Toisaalta esimerkiksi osassa Ylen ohjelmatekstityksiä käytetään puhekielistä sanastoa ja puhekielisiä äänne- ja muotopiirteitä kuten persoonapronominien pikapuheumuotoja (esim. *mä*) (Pöntys 2016, 147). Tällöinkin ohjelmatekstitykseen sisällytetään ohjeiden mukaisesti vain muutama yleinen puhekielen piirre, jotta luettavuus säilyisi (mts. 148).

Myös murteiden ja sosiolektien käyttäminen tekstityksessä on kiistanalaista: toisaalta niiden käyttäminen on tehokeino siinä missä kaunokirjallisuudessakin, mutta toisaalta standardisoidun yleiskielen lukeminen on helpompaa (Jüngst 2010, 51). Lisäksi murteiden käyttäminen on kääntämisen kannalta hankalaa, koska murteisiin liitettävät oletukset, yleistyksiset ja ennakkoluulot puhujista on vaikeaa siirtää kielestä toiseen: murteiden suhteet vaihtelevat eri kielissä mutta myös eri maissa (Díaz Cintas & Remael 2007, 190).

Fraseologismit eli kiinteät sanayhtymät ovat puhutussa kielessä yleisiä (Korhonen 2018, 272). Esimerkiksi rutiini-ilmauksia (esim. *Nicht wahr?*) käytetään dialogisissa teksteissä osana suurempia lausumia (mts. 69). Fraseologismit ovat tekstityksiä tehdessä haastavia, sillä ne tuovat ilmi erilaisia puhutun kielen tyylejä, mutta vievät paljon tilaa tekstitysriveiltä. Siksi tekstittäessä fraseologismit usein korvataan yksisanaisella ilmaisulla (mts. 272). Lisäksi puhekielessä esiintyy yleiskieltä enemmän kiro sanoja eli ”ilmaisua tehostavia, karkeina pidettäviä sanoja” (KSK s. v. *kirosana*) ja kiroilua ilmaisevia fraseologismeja (Liimatainen 2011, 266). Tekstityksessä

niitä yleensä lievennetään tai esimerkiksi tilanpuutteessa ne jätetään kokonaan pois, sillä kirjoitettuna kirosana koetaan voimakkaampana kuin puhuttuna (Díaz Cintas & Remael 2007, 195; Hjort 2006, 77; Jüngst 2010, 51–52). Väite on kuitenkin kiistanalainen (Hjort 2009). Karamitrogloun (1998) mukaan kirosanoja ei pitäisi poistaa, paitsi jos merkkimäärien rajoitukset sitä edellyttävät. Kirosanojen kääntämistä ohjeistetaan eri tavoin eri televisio- ja tekstitysyhtiöissä, mutta yleisimmin niitä pyydetään lieventämään (Hjort 2006, 80).

Erilaisten kirosanojen kesken on niin sanottuja vakiopareja, joita käytetään samanlaisissa tilanteissa, vaikka niiden muoto ja kirjaimellinen merkitys eroavat toisistaan. Niinpä kirosanoille on usein vakiokäännöksiä, jotka vaikuttavat kääntäjän valintoihin. Esimerkkinä tällaisesta vakio-parista on englanninkielinen *fuck* ja suomenkielinen *vittu*. (Hjort 2006, 78.) Hjortin (mp.) kyselyn mukaan kirosanoja käännettäessä av-kääntäjät ja kaunokirjallisuuden kääntäjät pyrkivät ennen kaikkea siihen, että sanan funktio välittyy kohdekieleen, joten tällaisten vakioparien käyttö on yleistä. Lisäksi käännösvalintoihin vaikuttavat esimerkiksi vakiintuneet sanayhdistelmät kuten interjektioiden kuten *voi* ja *ei* yhdistäminen kirosanoihin (mts. 82).

Tekstittämiseen liittyy luonnollisesti myös yleisiä käännösongelmia. Maantieteellisiin, etnografisiin ja sosio-poliittisiin asioihin sidoksissa olevat ja maakohtaiset elementit ja viittaukset voivat olla hankalia kääntää. Esimerkiksi erilaiset instituutiot, mittayksiköt sekä taide ja kulttuuri ovat tällaisia ongelmakohtia. (Díaz Cintas & Remael 2007, 201–202.) Huumorin tekstittäminen esitetään myös haasteena. Kieleen sidotut vitsit kuten sanaleikit ovat harvoin mahdollisia kääntää kirjaimellisesti, joten niiden ongelmia voidaan ratkaista esimerkiksi korvaamalla tai tekemällä osittaisia käännöksiä (mts. 222–223).

Tekstittämisessä pitää huomioida muutkin asiat kuin puhe. Audiovisuaalisen teoksen kuvassa voi esimerkiksi esiintyä tekstiä, kirjaimia tai muita tekstikappaleita. Ne käännetään riippuen siitä, miten ne on esitetty teoksessa. (Díaz Cintas & Remael 2007, 129.) Toisaalta taas kuulovammaisille osoitetussa tekstityksessä on huomioitava ennen kaikkea teoksen ääniraita. Ohjelmatekstityskonventioissakin on hieman vaihtelua: Saksassa erilaisten äänien osoittaminen ilmoitetaan kuvailemalla äänen lähde (esim. *Ladenklingel*), eikä esimerkiksi onomatopoeettisin keinoin (esim. *klingeling*). (Jüngst 2010, 136.)

3.3.3 Erilaisten kirjasinten ja merkkien käyttösuositukset

Välimerkkien merkitykset vaihtelevat paljon, sillä niillä voidaan ilmaista puheessa esiintyviä taukoja ja puheen ilmaisutapoja, mutta niiden avulla voidaan myös merkitä teksteihin esimerkiksi dialogia ja lainauksia (Schopp 2011, 61). Kuten aiemmin todettiin, tekstitysten on noudatettava yleisiä oikeinkirjoitussääntöjä (Ivarsson & Carroll 1998), mutta tekstityksessä erilaisten kirjainmerkkien ja välimerkkien käyttö voi olla muista teksteistä kuten kaunokirjallisuudesta poikkeavaa. Díaz Cintas ja Remael (2007) käsittelevät teoksessaan tarkasti erilaisia typografisia käytäntöjä, jotka edistävät luettavuutta. Ennen kaikkea ohjeet koskevat erilaisten välimerkkien kuten pisteen, pilkun, viivan, kysymysmerkin, huutomerkkin ja sulkeiden käyttöä.

Versaalien eli isojen kirjainten käyttämistä muuten kuin virkkeen alussa on vältettävä, koska ne vievät paljon tilaa riveiltä ja vaikeuttavat lukemista (Díaz Cintas & Remael 2007, 118). Kokonaisia sanoja tai virkkeitä voidaan kuitenkin kirjoittaa versaaleilla, jos tekstitys koskee esimerkiksi kuvassa näkyvän kyltin tekstiä (Karamitroglou 1998). Kysymysmerkkejä ja huutomerkkejä käytetään samalla tavalla kuin oikeinkirjoitussäännöissä yleensäkin (mt.): Kysymysmerkkiä käytetään, kun repliikki on selkeä kysymys. Huutomerkkejä käytetään osoittamaan tekstityksessä, että asia sanotaan voimakkaasti puheessa, mutta se voi myös joissain tapauksissa osoittaa sarkasmia (Díaz Cintas & Remael 2007, 109). Kysymysmerkkejä tai huutomerkkejä ei koskaan saa laittaa useampaa peräkkäin, eikä myöskään näiden kahden merkin yhdistelmien (!?) käyttö ole suositeltavaa (mts. 110). Kaksoispisteen, huutomerkkin, pisteen tai kysymysmerkin eteen ei laiteta välilyöntiä (mts. 107, 109).

Sulkeet ja hakasulkeet merkitsevät Díaz Cintas ja Remaelin (2007, 108) mukaan lisäinformaatiota, joka voitaisiin jättää pois muuttamatta virkkeen merkitystä. Tällaisten tilanteiden harvinaisuuden vuoksi niitä ei yleensä käytetä tekstityksessä (mts. 108; Karamitroglou 1998). Toisaalta niillä voidaan merkitä audiovisuaalisen teoksen ääniä esimerkiksi ohjelmatekstityksessä (Jüngst 2010, 135). Ajatusviivalla rivinvaihdon yhteydessä ilmaistaan puhujan vaihtuminen (Díaz Cintas & Remael 2007, 111). Asteriskia käytetään vain merkitsemään, että joitain kirjaimia on jätetty pois esimerkiksi kirosanoja sensuroitaessa (mts. 116). Laulutekstien ollessa kyseessä laulamista voidaan ilmaista pienellä nuottikuvalla tai ristikkomerkillä (Jüngst 2010, 137).

Tekstityssuositukset kattavat erilaiset tekstittämisen puolet, ja niiden avulla voidaan vaikuttaa tekstityskonventioihin siten, että ne ovat katsojaystävällisiä. Tämä ei tarkoita pelkästään luetavuutta, vaan myös sitä, että merkintätavat olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset. Kuten luvun 3.2 alussa todettiin, ihanteellinen tekstitys on sellainen, jota katsoja ei edes huomaa. Näiden suositusten avulla ihanteen saavuttamisen pitäisi olla helpompaa.

3.4 YouTuben tekstitysohjeistus

YouTuben tekstitykset lisätään sivuston omalla tekstitystyökalulla suoraan videoon, ja sen käyttämistä varten YouTubeella on erillisiä ohjesivuja ja -videoita, joissa kerrotaan vaiheittain, kuinka videosisältöön lisätään tekstityksiä. Kirjalliset ohjeet ovat kuitenkin hyvin lyhyet ja hajanaiset. Ohjeiden tulkintaa hankaloittaa se, että tietoja on ripoteltu eri ohjesivuille: Yksi sivu käsittelee omien tekstitysten lisäämistä (YouTube 4 s. d.), toinen käännösten tekemistä muiden videoihin (YouTube 1 s. d.). YouTuben sisällön kääntämisen työkaluille on myös oma sivunsa (YouTube 7 s. d.), jonka kautta on mahdollista päästä kahdelle edellä mainitulle sivulle. Nimen mainitsemiselle tekijöissä (YouTube 3 s. d.) ja roskasisällön estämiselle (YouTube 5 s. d.) on omat, tarkentavat ohjesivunsa, minkä lisäksi ohjesivustolta on myös löydettävissä erillinen käännös- ja litterointisanasto (YouTube 2 s. d.).

Kun kyseessä on tekstityksen lisääminen muiden videoihin, katsoja voi videosoittimen kautta valita valikosta joko ”lisää tekstityksiä” tai ”lisää käännös”. Ohjeistus on jaettu kahteen osaan: videon alkuperäiskielisen tekstin lisäämiseen ja muulla kielellä tekstittämiseen. (YouTube 1 s. d.) Ohjeet eri kielellä tekstittämiseksi näyttävät kokonaisuudessaan tältä:

1. Mene videoon, jota haluat kääntää tai litteroida. Huomaa, että kaikkiin videoihin ei voi lähettää yhteisön tekstityksiä.
2. Valitse soittimessa rataskuvake .
3. Valitse avattavasta valikosta **Tekstitykset > Lisää tekstityksiä**. Pääset samaan paikkaan myös valitsemalla videosoittimen alta **...Lisää > Lisää käännös**.
4. Valitse, mitä sisältöä haluat työstää:
--
Tekstitys eri kielellä
  - a. Valitse tekstityskieli. Hakupalkilla voit etsiä kieliä, jotka eivät näy automaattisesti luettelossa.
  - b. Toista videota. Kun tulet kohtaan, johon haluat lisätä tekstityksen, kirjoita se tekstikenttään. **Automaattinen käännös** valinnalla voit lisätä riville Google Kääntäjän ehdottaman käännöksen. Jos käytät tätä toimintoa, tarkista ja korjaa jokainen rivi huolellisesti.
  - c. Tekstitä tällä tavoin koko videon ääniraita ja valitse sitten **Lähetä**.

d. Sinulta kysytään, onko tekstitys valmis vai puuttuuko siitä vielä osia. Tämä auttaa meitä selvittämään, täytyykö muiden tekstittäjien vielä jatkaa työtäsi. Valitse joko **Ei – muut voivat jatkaa työtä** tai **Kyllä – ne ovat valmiit tarkistettavaksi**.

e. Valitse **Lähetä**. (YouTube 1 s. d.)

Kuten yllä tulee ilmi, katsojien on mahdollista lisätä tekstityksiä Google Kääntäjän tekemän automaattisen käännöksen avulla. Lähdekielistä tekstitystä tehdessä on puolestaan mahdollisuus käyttää automaattista puheentunnistusta, jonka avulla videosisältöön voi lisätä lähdekielisen tekstityksen automaattisesti, mutta toiminto rajoittuu vain muutamiin kieliin (englanti, hollanti, ranska, saksa, italia, japani, korea, portugali, venäjä ja espanja), eikä se myöskään ole kaikissa videoissa käytettävissä (YouTube 2 s. d.). Automaattisen tekstityksen ohjeet on sisällytetty vain niihin omaan videoon lisättäviä tekstityksiä koskeviin ohjeisiin (YouTube 4 s. d.), joten on epäselvää, voiko joku muu kuin videon julkaisija lisätä automaattisia tekstityksiä. Tarkempaa tietoa Google Kääntäjän automaattisista käännöksistä ohjeissa ei ole. Kummassakin tapauksessa tekstittäjän tulee tarkistaa ja korjata automaattisesti luotu tekstitys (YouTube 1 s. d.).

Kun videota on tekstittänyt kielikohtaisesti ”riittävän moni”, muut katsojat voivat vielä vaikuttaa tekstityksen laatuun arvioimalla sitä (YouTube 1 s. d.). YouTube ohjeet eivät kuitenkaan kerro, mitä ”riittävän moni” tarkoittaa. Ohjeissa sanotaan, että ennen julkaisua myös YouTube tarkistaa tekstitykset automaattisesti, minkä jälkeen ne lähetetään vielä yhteisön arvioitavaksi (YouTube 5 s. d.). Katsojien tekstityksiä ei julkaista, ennen kuin ne on tarkistettu. Tekstitysten arvioinnin periaatteena on valvoa niiden sisältöä ja siten ehkäistä roskasisältöä. (YouTube 1 s. d.) Jos katsojat tarkistavat tekstityksiä, niiden on saatava yhteisöltä riittävä määrä hyväksyviä ääniä (YouTube 5 s. d.). Jos tekstitykseen ei ole tyytyväinen, voi valita, että se ”tarvitsee lisää työtä”, ja jos sen hyväksyy, voi valita ”hyvältä näyttää” (YouTube 1 s. d.). Vaadittu lukumäärä hyväksyville äänille vaihtelee muun muassa videon, kielen ja kääntäjien määrän perusteella. (YouTube 5 s. d.) Tästä voidaan päätellä, että pienen kieliyhteisön kuten suomen kesken hyväksyviä ääniä ei tarvita paljon, mutta ohjeet eivät anna tarkempaa tietoa vaadituista määristä.

YouTube ohjeet keskittyvät enimmäkseen YouTube tekstitysokalujen käyttöön, eivätkä juurikaan tekstitysten tyylillisyyksiin tai konventioihin. Tekstityssisällön tarkistajia ohjeistetaan tarkkailemaan lähinnä kirjoitusvirheitä ja muita virheitä. Erilaisten tekstitysten pääperiaatteet tulevat esille ainoastaan käännös- ja litterointisanastossa: Sen mukaan lähdekielinen tekstitys on ensisijaisesti huonokuuloisille ja kuuroille, joten niihin on lisättävä puheen lisäksi myös

muuta äänielementtejä. Vieraskielinen tekstitys on puolestaan käännös, jossa huomioidaan sekä puhe että videossa näkyvät kuvatekstit. (YouTube 2 s. d.)

Muutamia tekstityskonventioita esitellään kahdella sivulla. Käännös- ja litterointisanastossa kuvaillaan kuulovammaisille osoitetun tekstityksen konventioita kertomalla, että äänielementit merkitään hakasulkeisiin, ja puhuja voidaan ilmaista lisäämällä tekstitykseen nimikyltti (esim. *Mikko*;) tai vaihtamalla tekstityksen sijaintia ruudulla (YouTube 2 s. d.). Omien tekstitysten lisäämisohjeissa mainitaan muiden äänielementtien kuin puheen merkitseminen: ”Muista myös lisätä teksti, joka kuvaa muita videolla kuuluvia ääniä. Voit kirjoittaa tekstitykseen esimerkiksi [aplodeja] tai [ukkosen jyrinää], jotta katsojat tietävät, mitä videolla tapahtuu” (YouTube 4 s. d.). Sen sijaan katsojien lisäämien tekstitysten ohjeissa ei esitetä minkäänlaisia tekstitysuosituksia tai -konventioita.

Kuten aiemmin mainitsin, YouTube'n ohjeistusta on hankalaa käyttää ja tulkita, sillä tietoa on jaettu eri sivuille. Hajautetun tiedon vuoksi eri sivuilla on epäselviä ja jopa ristiriitaisen oloisia tietoja ja ohjeistuksia. Esimerkiksi se, miten yhteisö pääsee katsomaan ja antamaan ääniä tekstitykselle, jota ei kuitenkaan julkaista ennen hyväksyviä ääniä, jää epäselväksi. Se, että lähdekieliset tekstitykset on suunnattu kuuroille ja huonokuuloisille ja käännöskieliset tekstitykset on suunnattu vieraskielisille lukijoille, olisi hyvä mainita ohjeissa, eikä erillisellä sanastosivulla. Lisäksi puutteelliset ohjeet tekstityskonventioista voivat aiheuttaa erilaisia ongelmia esimerkiksi luettavuudessa.

4 Verkkokääntämisen tutkimuksen terminologiset ongelmat

Koska tutkimusaiheeni on verrattain vähäisesti tutkittu, alan sanasto ei ole vielä vakiintunut. Verkkokääntäminen, joka tarkoittaa erilaisia internetissä tapahtuvia käännoestehtäviä, kattaa hyvin erilaisia aiheita ja tutkimuksissa niitä voidaan lähestyä hyvin erilaisista näkökulmista. Terminologisia ongelmia tulee vastaan jo YouTuben tekstitysten käsittelemää audiovisuaalisen kääntämisen alaa määriteltäessä. YouTuben tekstityksissä yhdistyvät erilaiset käännoalan näkökulmat, joita koskevat tutkimukset puolestaan käyttävät hyvin vaihtelevasti erilaisia termejä ja nimityksiä. Termiongelmiensa vuoksi haluan seuraavaksi tuoda selkeyttä alan sanastoon käymällä läpi verkossa tapahtuvaa kääntämistä koskevissa tutkimuksissa mainittujen käsitteiden määritelmiä ja termejä. Luvun lopuksi esittelen vielä tutkielman kannalta keskeiset käsitteet sekä niiden suomenkieliset termiehdotukset ja määritelmät.

4.1 Yhteisöllinen kääntäminen ja käyttäjien tuottamat käännookset

O'Hagan ehdottaa, että *community translation* toimisi yläkäsitteenä kaikelle verkossa tehtävälle vapaaehtoisääntämislle, joka tehdään jossain määrin yhteistyönä ja sen tekijät kuuluvat jonkinlaiseen yhteisöön (O'Hagan 2011a, 14). Drugan (2011, 112) luettelee artikkelissaan muun muassa vapaaehtoisääntämisen, talkoistetun kääntämisen, fanikäntämisen ja vapaiden ohjelmistojen lokalisoinnin kuuluvan käsitteen piiriin. *Community translation* ei ole vielä vakiintunut terminä lainkaan, ja jopa saman kokoelmateoksen (O'Hagan 2011b) eri artikkeleissa se merkitsee eri asioita: toisaalta sitä käytetään talkoistetun kääntämisen (*crowdsourced translation*) vastineena (Kelly, Ray & DePalma 2011, 89) ja toisaalta talkoistetun kääntämisen rinnalla yhtenä yhteistyössä tehtyjen käännosten muotona (Gough 2011, 197), jolloin termi ei toimi O'Haganin ehdottamana yläkäsitteenä. Lisäksi esimerkiksi nimitystä *collaborative translation* käytetään O'Haganin termiehdotuksen kanssa synonyymisesti (Kelly ym. 2011). O'Hagan toteakin, että käsitteelle on luotava tarkempi ja kattavampi määritelmä (O'Hagan 2011a, 12).

Oma suomenkielinen termiehdotukseni *community translationille* on *yhteisöllinen kääntäminen*. Sanastokeskuksen sosiaalisen median sanastossa *yhteisön (community)* on määritelty olevan ”yhdistävän tekijän perusteella kokonaisuuden muodostava ihmisryhmä” (TSK 2010, 21). Kuvauksessa lisätään, että sana *yhteisöllisyys* taas esiintyy usein sosiaalisen median yhteydessä, ja se kuvastaa ryhmään kuulumisen tunnetta ja ”tietojen, mielipiteiden ja tunteiden” jakamista (TSK 2010, 21). Käännoislainan (*yhteisökääntäminen*) sijaan käyttäisin termiä *yhteis-*

söllinen kääntäminen, sillä Sanastokeskuksen määritelmä yhteisöstä pätee myös internetin ulkopuolella: yhteisöjä voi muodostua esimerkiksi sukulaisuuden tai asuinpaikan perusteella. Yhteisöllisyys on sen sijaan enemmän sidoksissa verkkoyhteisöihin. (TSK 2010, 21.) Verkkoyhteisöllä (*online community*) tarkoitetaan internetin välityksellä vuorovaikutuksessa olevaa yhteisöä, jonka jäseniä yhdistää yleensä samat kiinnostuksen kohteet (mp). *Verkkoyhteisöllinen kääntäminen* ei kuitenkaan ole mieluisa nimitys, sillä yhteisöllisessä kääntämisessä ei ole kyse ainoastaan verkkoyhteisöistä.

Perrino (2009) sen sijaan ehdottaa termiä *user-generated translation (UGT)* yläkäsitteeksi käännöksille, joita tehdään erilaisissa verkkopalveluissa. Koska *user-generated translation* perustuu termiin *user-generated content*, jolle Sanastokeskus on ehdottanut suomenkielistä termiä *käyttäjien tuottama sisältö* (TSK 2010, 30), suomenkielinen termiehdotukseni on *käyttäjien tuottamat käännökset*. Käsite kattaa ammattikäntäjien verkostot, vapaaehtoistyönä tehtävät verkkosivujen lokalisoinnit, käyttäjien tuottamat sanakirjat ja verkossa tapahtuvan tekstittämisen (Perrino 2009, 62). Myös O'Hagan (2009a, 97) on käsitellyt käyttäjien tuottamien käännösten aiheita, ja määrittelee termin samoin kattavan koko käännösalan, jossa käyttäjät osallistuvat digitaalisessa mediassa kääntämiseen vapaaehtoisesti ja ilman korvausta. Toisaalta O'Haganin (2011a, 13) mukaan käyttäjien tuottamat käännökset ja talkoistettu kääntäminen kuuluvat yhteisöllisen kääntämisen piiriin. O'Haganin (mts. 14) yhteisöllisen kääntämisen määritelmä vastaakin paljolti Perrinon (2009) määritelmää käyttäjien tuottamista käännöksistä, joten joissain tapauksissa termejä voidaan käyttää synonyymisesti. Tässä tutkielmassa käytän käyttäjien tuottamien käännösten sijaan yhteisöllistä kääntämistä, sillä yhteisöllisyys on keskeinen tekijä myös YouTuben näkökulmasta (ks. luku 2.1).

4.2 Talkoistettu kääntäminen

Crowdsourced translation on yhteisöllisen kääntämisen osa-alue. Termiä käytetään käännöstieteen tutkimuksessa vaihtelevasti, sillä esimerkiksi Perrinon mukaan siinä on pääosin kyse tietokoneohjelmistojen lokalisoinnista (Perrino 2009, 63). Sanastokeskus (TSK 2010, 16) suosittelee sanan *crowdsourcing* suomenkieliseksi vastineeksi *joukkouttamista*, joka on toimintaa, ”jossa ongelma annetaan ratkaistavaksi tai tehtävä suoritettavaksi ennalta määrittelemättömälle joukolle avoimen kutsun avulla” (TSK 2010, 16). Termille ei ole vakiintunutta suomenkielistä vastinetta. Määritelmässä lisätään, että mikäli joukkouttamisessa ei palkita työn tehneitä rahallisesti, toimintaa voidaan kutsua myös *talkoistamiseksi*. (Mp.)

Talkoistaminen soveltuu joukkouttamista paremmin nimitykseksi kääntämisen yhteyteen, sillä Sanastokeskuksen mukaan ”[t]alkoistamista harjoittaa esimerkiksi toimija, joka pyytää internetin käyttäjiä osallistumaan – sisällön tuottamiseen, kuten elokuvan tai tietokonesovelluksen tekstien kääntämiseen” (TSK 2010, 16). Lisäksi esimerkiksi Koskinen (2016) käyttää useamman henkilön yhteistyönä tekemän termityön yhteydessä sanaa *talkoistaminen*. Tästä syystä *talkoistettu kääntäminen* voisi olla termin *crowdsourced translation* suomenkielinen vastine. Ongelmallista termiehdotuksen ja YouTuben tekstitysten suhteen on se, etteivät tekstitykset aina välttämättä ole käännöksiä, mutta toisaalta esimerkiksi *talkoistettu tekstittäminen* rajoituisi vain tekstityksiin, vaikka talkoistettuja käännöksiä voidaan tehdä muunlaistenkin käännöstoimeksiantojen yhteydessä.

Talkoistetulla kääntämisellä tarkoitetaan siis verkkopalvelussa tapahtuvaa, avoimeen pyyntöön perustuvaa kääntämistä jonkinlaisen palkattoman joukon vapaaehtoisvoimin. YouTuben tekstitykset ovat näin ollen talkoistetun kääntämisen tuloksia: toimija, tässä tapauksessa YouTube, antaa käyttäjilleen työkalut kääntämiseen, ja käännös toteutetaan useamman henkilön voimin ja vapaaehtoisesti. Tästä syystä käytän tässä tutkielmassa talkoistetun kääntämisen termiä kuvaamaan YouTuben tekstitysten luomistapaa, kun näkökulma on alustakeskeinen.

4.3 Amatöörikäntäminen yhteisöllisen kääntämisen piirissä

Amateur translation, joka tunnetaan myös nimityksellä *non-professional translation*, on kääntämistä, jossa kääntäjä ei ole saanut käännösalan ammattilaisen koulutusta eikä yleensä pyydä työstään palkkaa (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012, 151, 158). Se tulee kasvavissa määrin esille verkossa tapahtuvina, käyttäjien tuottamina käännöksinä (mts. 154). Pérez-González ja Susam-Saraeva (mts. 157) toteavat, että amatöörikäntämiseen liittyvän sanaston laajuus ja vaihtelevuus osoittavat, että sitä harjoitetaan varsin laajasti ja vakiintuneesti mutta toisaalta myös erilaisin tavoin.

Ehdotan käsitteen suomenkieliseksi vastineeksi sanaa *amatöörikäntäminen*: koska suomeksi *amatööri* tarkoittaa harrastelijaa tai henkilöä, joka ei ole ammattilainen (KSK s. v. *amatööri*), amatööri voisi sujumuuden ja yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi kattaa sekä sanan *amateur* että *non-professional*. Amatöörin sijaan voitaisiin käyttää myös sanaa *harrastelija*, minkä lisäksi termiehdotuksen huonona puolena on, että sekä amatööri että harrastelija sisältävät negatiivisia konnotaatioita. *Amatöörikäntäjä*-nimitystä on kuitenkin käyttänyt esimerkiksi Ruokonen (2014) ja *amatöörikäännöstä* on taasen käyttänyt esimerkiksi Juva (2016). Kun kyse on

nimenomaan amatöörikäntäjän tekemästä tekstityksestä, voidaan käyttää termiä *amatööritekstititys*.

Yhteisöllisen kääntämisen piirteet ovat jossain määrin samoja kuin amatöörikäntämisessä: kääntäminen on vapaaehtoista, siitä ei makseta rahallista palkkaa, käännökset ovat julkisia ja ne tehdään usein yhteistyönä (Drugan 2011, 112). Ammatikäntäjät voivat kuitenkin omin perustein kääntää palkatta verkossa sisältöä, mikäli he kokevat sen olevan sen arvoista (O'Hagan 2011a, 13). Yhteisöllistä kääntämistä ei tulisi pitää vain harrastelijoiden ja amatöörien käännöksinä sen monimuotoisuuden takia (mts. 15). Lisäksi esimerkiksi Perrinon käyttäjien tuottamien käännösten määritelmään kuuluvat myös ammattilaisten käännökset (2009, 62). Toisaalta käyttäjien tuottamien käännösten voidaan myös katsoa olevan nimenomaan amatöörikäännöksiä: esimerkiksi käyttäjien tuottama sisältö luokitellaan amatööripohjaiseksi, sillä ammattilaisten sisällöntuotanto usein erotetaan käsitteestä ja niiden tekijöinä ovat ”ammattilaisten sijaan usein harrastajat” (TSK 2010, 30).

4.4 Fanitekstititys yhteisöllisen kääntämisen piirissä

Fanitekstityksellä (*fansubs, fansubbing*) tarkoitetaan fanien tekemää tekstitystä videomateriaaliin (O'Hagan 2012, 28). Yleensä termi *fansubs* käsittää nimenomaan japanilaiseen animaatioon eli animeen tehdyt fanien tekstitykset (Díaz Cintas ja Muñoz Sánchez 2006; Bogucki 2009, 49; O'Hagan 2009, 99; Pérez-González 2012b, 7). Myös *fan-based translation* liitetään yleensä animen tai videopelien kääntämiseen (Perrino 2009, 63). Tänä päivänä fanitekstituksen voidaan kuitenkin katsoa koskevan mitä tahansa videomateriaalia, eikä se rajoitu vain animeen (Chu 2013, 261). Kuten yhteisöllisen kääntämisen tutkimuksessa, myös fanitekstituksen tutkimuksessa termistö ei ole vakiintunutta (Lepre 2015, 77). Lisäksi ongelmallista on se, että sanalla fani on yleensä negatiivisia konnotaatioita (Chu 2013, 260). Tässä tutkielmassa käytän kuitenkin termejä *fanikäntäminen* ja *fanitekstititys*, sillä katson käsitteen olevan amatöörikäntämisen alakäsite.

Sen lisäksi, että fanitekstititys on yksi amatöörikäntämisen variaatioista (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012, 155; Pérez-González 2012a, 344), se on myös yksi varhaisimmista yhteisöllisen kääntämisen muodoista (O'Hagan 2009, 99). Esimerkiksi fanikäännösten ja talkoistetun kääntämisen välillä yhteistä on muun muassa se, että motivaatio käännöksen tekemiselle tulee itse kääntäjältä. Lisäksi kummassakin kääntämisen osa-alueessa yhteistyössä toimivilla kääntäjillä on yhteinen tarkoitus ja tavoite. Erona on kuitenkin se, että talkoistetun kääntämisen

laittaa lähtökohtaisesti aluilleen jokin yritys tarjoamalla käännöstyökaluja materiaaliinsa, kun taas fanikäntäjän motivaatio kääntämiselle on peräisin kääntäjästä itsestään ja hänen on oma-toimisesti hankittava kaikki kääntämiseen liittyvät työkalut ja materiaalit. (O'Hagan 2012, 31.) Lisää fanitekstityksestä, sen taustasta ja tyypillisistä piirteistä on tarkemmin luvussa 5.

4.5 Ehdotetut termit

Edellä olen esitellyt yhteisöllisen kääntämisen aiheita ja sen sanastollisia ongelmia ja pyrkinyt tuomaan selkeyttä terminologisiin ongelmiin kuvailemalla erilaisten yhteisöllisen kääntämisen piiriin kuuluvia käsitteitä ja antanut niille termiehdotuksia. Tässä luvussa esittelen vielä yhteen- vetona oman näkemykseni ja termiehdotukseni. Esitän tutkielmani kannalta tärkeät käsitteet suomenkielisine termiehdotuksineen sekä niiden määritelmät, hierarkkiset suhteet ja englanninkieliset vastineet taulukkomuodossa.

Taulukkoja on kaksi, ja ne rakentuvat seuraavasti: ensimmäisessä sarakkeessa esittelen suomenkielisen termiehdotukseni, toisessa sarakkeessa on määritelmä, kolmannessa sarakkeessa on mahdollisia huomautuksia, joihin sisällytän myös termien hierarkkisia suhteita, ja neljännessä sarakkeessa on suositteleni englanninkielinen vastine suomenkieliselle termille. Englanninkieliselle vastineelle olen myös merkinnyt kirjallisuuslähteen. Mikäli termejä on useampia, suositettavin on mainittu ensimmäisenä. Tildemerkillä (~) tarkoitan, että termi viittaa hie- man määritellystä käsitteestä poikkeavaan käsitteeseen. Suomenkielinen termi on lihavoitu ja englanninkielinen vastine on kursivoitu. Huomautuksissa kaikki taulukoissa esiintyvät termit, sekä suomen- että englanninkieliset, on kursivoitu.

Keskeisin käsite tässä tutkielmassa on yhteisöllinen kääntäminen. Yhteisöllinen kääntäminen koskee käännöksiä, jotka on tehty 1) internetissä, 2) vapaaehtoisesti, 3) yhteistyön muodossa ja 4) jonkinlaisen yhteisön kesken. Se on yläkäsite, jonka rinnalla voi käyttää myös käyttäjien tuottamia käännöksiä. Käsite kattaa monipuolisesti verkossa tapahtuvan vapaaehtoisikäntämi- sen, mutta se on tutkielman kannalta tärkeä myös, koska se korostaa yhteisöllisyyttä, joka on myös keskeinen piirre niin YouTubessa (ks. luku 2.1) kuin muissakin sosiaalisen median pal- veluissa. Se ei myöskään sulje pois mahdollisuutta, että ammattilainenkin voi osallistua yhteisölliseen kääntämiseen.

Yhteisöllisen kääntämisen alakäsitteitä on muun muassa talkoistettu kääntäminen, fanitekstitys, muut verkossa tehdyt tekstitykset, vapaaehtoistyönä tehty verkkosivun lokalisointi ja käyttäjien

tuottamat sanakirjat. Näistä tutkielman kannalta keskeisiä ovat talkoistettu kääntäminen ja fanitekstitys, sillä ne edustavat YouTuben tekstitysten piirteitä: yhtäältä YouTuben tekstitykset on tehty useamman tekstittäjän vapaaehtoisvoimin, mikä vastaa talkoistetun kääntämisen periaatetta, ja toisaalta niiden voidaan katsoa olevan amatöörikäännöksiä kautta fanitekstitäjiä, sillä – ainakin tutkimusaineistoni tapauksessa (ks. luku 6.2) – videoita tekstittävät henkilöt ovat yleensä videon katsojia ja kuuluvat jonkinlaiseen YouTube-sisällöntuottajaan liittyvään faniyhteisöön. Koska verkossa tehdyille tekstityksille ei ole itsenäistä termiä, sisällytän sen taulukkoon termiehdotuksella yhteisöllinen tekstittäminen. YouTuben tekstityksiä voidaan siis lähestyä yhteisöllisen kääntämisen näkökulmasta, jolloin sen lähtökohtana on käännösympäristö kuten alusta ja tapa, jolla tekstitys tehdään. Tutkielmani kannalta keskeisiä yhteisöllisen kääntämisen termejä käsittelen taulukossa 1.

Taulukko 1. Tutkielman kannalta keskeiset yhteisöllisen kääntämisen käsitteet

Suomenkielinen termi	Määritelmä	Huomautus	Englanninkielinen termi
yhteisöllinen kääntäminen; ~ käyttäjien tuottamat käännökset	kaikki käännöstoiminta, joka on tehty internetissä, vapaaehtoisesti, yhteistyön muodossa ja jonkinlaisen yhteisön kesken		<i>community translation</i> (O'Hagan 2011a); ~ <i>user-generated translation</i> (Perrino 2009)
joukkouttaminen	verkossa tapahtuvaa toimintaa, jossa ennalta määrittelemätön joukko suorittaa toimijan avoimena kutsuna antaman tehtävän yhteistyövoimin	<i>Joukkouttamisessa</i> tehtävän suorittajia saatetaan palkita (TSK 2010, 16).	<i>crowdsourcing</i>
talkoistettu kääntäminen	sekä yhteisöllisen kääntämisen että joukkouttamisen muoto, jossa ennalta määrittelemätön joukko tuottaa käännöstyökalut tarjonneelle toimijalle käännöksen	yläkäsité: <i>yhteisöllinen kääntäminen</i>	<i>crowdsourced translation</i> (O'Hagan 2012)
yhteisöllinen tekstittäminen	internetissä, vapaaehtoisesti, yhteistyön muodossa ja jonkinlaisen yhteisön kesken tehtävää audiovisuaalisen teoksen tekstittämistä	yläkäsité: <i>talkoistettu kääntäminen</i>	<i>community subtitling</i> (oma ehdotus)
fanitekstitys	yhteisöllisen tekstittämisen tuotos, jonka tuottamisen keskeinen motiivaatiotekijä on tekstittäjän lähtötekstin tai sen tuottajan ihailu	Kun kyseessä on tekstittäminen toimintana, voidaan käyttää termiä <i>fani-tekstittäminen</i> . yläkäsité: <i>yhteisöllinen tekstittäminen</i>	<i>fansubs</i> (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006); <i>fansubbing</i> (Pérez-González 2012b)

Toinen lähestymistapa YouTuben tekstityksille voi olla, kuten fanitekstityksessäkin, enemmän kääntäjakeskeinen, jolloin lähtökohtana on yhteisö, johon tekstittäjä kuuluu, ja joka vaikuttaa sekä tekstittämisen periaatteisiin että motiiveihin. Suuri osa yhteisöllisestä kääntämisestä on

amatöörikäntämistä, mutta amatöörikäntäminen muodostaa oman käänntieteen osa-alueensa, eikä siten kuulu täysin yhteisöllisen käntämisen käsitteen piiriin. Lisäksi, kuten edellä on tullut esille, niin yhteisöllinen käntäminen kuin käyttäjien tuottamat kännöksetkin sisältävät myös ammattimaiset kännökset (O'Hagan 2011a, 13; Perrino 2009, 62). Fanitekstitus, joka on yksi yhteisöllisen käntämisen esiintymismuodoista, on tarkasteltavissa myös amatöörikäntämisen kannalta. Niinpä myös amatöörikäntämisen osalta on jäseneltävä sanastoa. Amatöörikäntämisen keskeisiä sanoja on fanikäntäminen, ja lisäksi koska tutkimus keskittyy tekstitykseen, esille nousevat käsitteet amatööritekstitus ja fanitekstitus. Näitä aiheita käsittelem taulukossa 2.

Taulukko 2. Tutkielman kannalta keskeiset amatöörikäntämisen käsitteet

Termi	Määritelmä	Huomautus	Englanninkielinen termi
amatöörikäntäminen; harrastelijakäntäminen	käntäminen, jossa kännöksen tekijä ei ole saanut käntäjän ammatillista koulutusta		<i>amateur translation</i> ; <i>non-professional translation</i> (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012)
amatööritekstitus	amatöörikäntäjän tekemä tekstitys	Kun kyseessä on tekstittäminen toimintana, voidaan käyttää termiä <i>amatööritekstittäminen</i> . yläkäsitem: <i>amatöörikäntäminen</i>	<i>amateur subtitling</i> (Bogucki 2009; Pérez-González 2012a)
fanikäntäminen	amatöörikäntämisen muoto, jossa keskeinen tekijä on käntäjän lähtötekstin tai sen tuottajan ihailu	yläkäsitem: <i>amatöörikäntäminen</i>	<i>fan translation</i> (O'Hagan 2012)
fanitekstitus	fanikännöksenä tehty tekstitys	Kun kyseessä on tekstittäminen toimintana, voidaan käyttää termiä <i>fanitekstittäminen</i> yläkäsitem: <i>fanikäntäminen</i>	<i>fansubs</i> (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006); <i>fansubbing</i> (Pérez-González 2012b)

Tässä luvussa olen tuonut esille yhteisöllisen käntämisen tutkimuksen termiongelmia ja pyrkinyt selkeyttämään käsitejärjestelmää. YouTuben tekstityksissä yhdistyy monenlaiset tekijät, mutta niiden voidaan helposti katsoa kuuluvan yhteisöllisen käntämisen piiriin. Koska fanitekstitystä voidaan tarkastella sekä yhteisöllisen käntämisen että amatöörikäntämisen näkökulmasta, ja koska ne ovat keskeinen tekijä tekstitysaineistoni tutkimisessa, esittelen fani- ja amatööritekstitystä tarkemmin seuraavassa luvussa.

5 Fani- ja amatööritekstitykset: perusteet ja piirteet

Yhteisöllistä kääntämistä tapahtuu yhteisöjen sisällä, ja olennaista on huomata, että nämä yhteisöt ovat jo valmiiksi olemassa, eikä niitä ole luotu esimerkiksi toimeksiannon kautta (Kelly ym. 2011, 92). Useimmissa tapauksissa ihmiset valitsevat käännettäväkseen materiaalia, joka heitä kiinnostaa, ja tästä yleisimpinä käännöskohteina toimivat erilaiset mediasisällöt kuten videot (mts. 89). Fanitekstitys vastaa tällaista yhteisöllisen kääntämisen muotoa: verkkoyhteisön jäseniä yhdistää yleensä samat kiinnostuksen kohteet (TSK 2010, 21), ja näin ollen verkkoyhteisöt voivat olla myös verkon välityksellä vuorovaikutuksessa olevia faniyhteisöjä. Siksi, vaikka aineistoni edustaa yhteisöllistä kääntämistä, käsittelen tässä luvussa yleisiä amatööritekstityksen sekä sen variaation, fanitekstityksen, piirteitä.

5.1 Fani- ja amatöörikäntäjistä

Amatöörikäntäjät eivät ole käyneet käntäjäkoulutusta, eivätkä siten tunne käntäjän ammatillisia normeja, mutta sen sijaan he yleensä tuntevat yhteisönsä arvot hyvin ja osaavat kohdentaa tekstityksensä yleisölle (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012, 158). Amatöörikäntäjät myös muodostavat yhteisöjä yhteisten kiinnostusten kohteiden ja arvojen kesken (mts. 156). Amatöörikäntäykset ja fanikäntäykset jakavat siis yleisesti ottaen yhteisen perustan, vaikka fanikäntäyksen voisi toki tehdä myös ammattilainen. Lisäksi sekä fanitekstityksessä että amatöörikäntäyksissä lähtökohtaisena vapaaehtoisikäntämisen motiivina on myötävaikuttaminen omien kiinnostuksen kohteiden parissa ja niiden saatavuus laajemmalle yleisölle (Bogucki 2009, 49). Amatöörikäntämisen lähtökohtana ei kuitenkaan välttämättä ole lähtötekstin tai sen tekijän ihailu.

Uuden teknologian myötä erilaiset faniyhteisöt ovat voineet tehdä helposti itse tekstityksiä haluamiinsa videomateriaaleihin ja levittää niitä laajemmalle yleisölle (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012, 155). Fanitekstitys onkin tänä päivänä huomattavin fanikäntämisen muoto, josta on kasvanut internetissä valtava ilmiö: niitä varten on lukuisia sivustoja, keskustelupalstoja ja foorumeita. Siitä huolimatta fanitekstitys on saanut varsin vähäistä huomiota käännöstieteellisissä tutkimuksissa. (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 37–38.)

Fanitekstitys tunnetaan pääosin japanilaisen animen tekstityksenä, jonka on tehnyt amatöörikäntäjä (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 37; Pérez-González 2012b, 7). Syynä tähän on fanitekstitysten oma historia. Fanitekstitystä pidetään yhtenä vanhimmista käyttäjien tuotta-

mista käännöksistä audiovisuaalisen kääntämisen saralla (O'Hagan 2012, 28). Sen juuret juontuvat jopa 1980-luvulle asti, ja se yleistyi varsinkin tietokoneohjelmien kehityttyä ja internetin suosion kasvettua 1990-luvulla (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 37). Lähtökohtana animen kääntämiselle oli tyytymättömyys englanninkielisiin, yleisön mielestä liian kotouttaviin ja japanilaista kulttuuria häivyttäviin ammattikäännöksiin (Pérez-González 2012b, 7). Lisäksi syinä oli käännösten hidas valmistuminen ja joskus jopa niiden puuttuminen (O'Hagan 2012, 28). Vaikka fanitekstitus on saanut alkunsa animeen tehdyistä tekstityksistä, muun muassa O'Hagan (2012, 28) ja Chu (2013, 261) katsovat fanitekstitusten koskevan muitakin katsojille vieraskielisiä elokuvia ja sarjoja.

Tärkeä huomio fanikäntäjistä on se, että vaikka heillä ei ole ammattimaista osaamista käännösosalta, he yleensä tuntevat lähtötekstin ja -kulttuurin hyvin (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012, 158). Animen fanitekstityksissä lähtökohtaisena motivaation lähteenä on japanilaisen lähtötekstin ymmärtäminen sekä kielelliseltä että kulttuuriselta kannalta (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 45). Fanitekstitäjät osoittavat käännöksensä toisille faneille, minkä vuoksi he tietävät, että käännöksen käyttäjillä on samanlaiset kiinnostukset kielen ja kulttuurin ymmärtämisestä (mts. 46). Niinpä esimerkiksi animen fanitekstitäjän eduksi on ennen kaikkea hänen aihetietämyksensä (O'Hagan 2009, 99). Tämä pätee myös muuhun amatöörikäntämiseen: lähtötekstin, lähtökulttuurin ja katsojayhteisön tunteminen auttaa käännösten tekemisessä, vaikkei kääntäjä olisikaan saanut ammatillista koulutusta. Toisaalta tästä voi seurata myös lähtötekstin liian tarkkaa seuraamista, mikä ei puolestaan palvele yleisöä.

Internetissä on myös erilaisia amatöörikäntäjäyhteisöjä, joilla sen sijaan edellytetään ammattimaisen tekstittämisen piirteitä (Lepre 2015, 80). Joissakin amatöörikäntäjäyhteisöissä kääntäjiksi toivovien on jopa osoitettava kielitietonsa ja -taitonsa ja innostuksensa tekstittämistä kohtaan ennen yhteisöön pääsemistä (Chu 2013, 265). Sen lisäksi joillakin fanitekstitusaloilla fani- ja amatöörikäntäjille annetaan ohjeistusta esimerkiksi rivi- ja merkkimääristä (Lepre 2015, 81). Säännöt ja konventiot eivät kuitenkaan ole niin tiukkoja kuin ammattimaisessa tekstittämisessä, ja fani- ja amatöörikäntäjillä on enemmän valinnanvapautta käännös-ratkaisuissaan (mts. 82). Myös katsojat voivat toisinaan olla vaativia: toisin kuin voisi kuvitella, myös fanitekstitäjät kohtaavat työnsä parissa kritiikkiä ja korkeita vaatimuksia esimerkiksi laadusta ja käännöstyön nopeudesta. Tämä johtaa usein siihen, että monet fanitekstitäjät luopuvat tehtävistään jonkin ajan kuluttua. (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 50–51.)

5.2 Fani- ja amatööritekstitysten tyypillisiä piirteitä

Vaikka ammattimaisen tekstityksen konventiot eivät ole yhtenäisiä, niillä ei myöskään ole keskenään kovin suuria eroja: ne perustuvat vuosikymmeniä vanhoihin tapoihin, joihin digitalisoituva maailma on tuonut amatöörikäntäjien ja fanitekstityksen nojalla uudenlaisia piirteitä (Pérez-González 2012a, 336). Fanitekstityksessä ammatilaisille osoitetuista suosituksista ja ohjeista voidaan kuitenkin ottaa vapauksia, vaikka audiovisuaalisen teoksen tekstittämisen tekniset rajat ovat läsnä (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 51; Cho 2014, 579). Koska amatöörikäntäjien ei tarvitse noudattaa tekstitysnormeja, he voivat yhteistoimin muokata perinteisiä tekstittämiseen liittyviä konventioita omiin käyttötarkoituksiinsa soveltuviksi (Pérez-González 2012a, 337–338). Nämä tekstityssuosittelujen rikkomiset antavat mahdollisuuksia myös uusille tekstitysinnovaatioille. Secarän (2011, 154) mukaan ammattimaiseen tekstitykseen voitaisiin ottaa vaikutteita yhteisöllisen käntämisen kuten fanitekstityksen käytännöistä. Myös Díaz Cintas ja Muñoz Sánchez (2006, 51) ehdottavat, että aikanaan fanitekstitysten konventiot voivat levittäytyä muuhun mediaan – tai jäädä muoti-ilmiöksi.

Amatöörikäntäjät tekevät yleensä melko joustavia ratkaisuja ja keksivät erilaisia keinoja ilmaista asioita tekstityksessä siten, että yleisö ymmärtää lähtötekstiä. Koska amatöörikäntäjät myöskin ymmärtävät yleisöään, sillä he ovat itsekin osa sitä, heidän lähestymistapansa voi olla ammattikäntäjiä ”innovatiivisempaa”, ja he saattavat muotoilla tekstityksensä yleisölle kiinnostavaan tyyliin. (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012, 158.) Esimerkiksi ammattimaisen tekstittämisen tapaista synkronointia ääniraidan kanssa ei noudateta fanitekstityksessä yhtä tarkkaan (mts. 345).

Pérez-González (2007a, 270–271) on tehnyt listan fanitekstityksen piirteistä Ferrer Simón (2005) artikkeliin perustuen. Näitä piirteitä ovat erilaisten fonttien ja eri värien käyttö tekstityksessä, käntäjän huomautukset ja ammattimaisesta tekstityksestä poikkeava tekstin asettelu, sen sijoittelu ruudulla sekä ajastus. Piirteet tulevat myös muista lähteistä esille (esim. Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006; Cho 2014), mutta Ferrer Simó on Pérez-Gonzálezin (2007a, 270) mukaan toistaiseksi koonnut fanitekstityksen piirteitä yhteen kattavimmin. On kuitenkin miistettava, että fanitekstityksen piirteiden tutkimus on yleensä perustunut animen fanitekstitykseen.

5.2.1 Lähtötekstin läheisyys

Amatöörikäntäjien normit eroavat ammattikäntäjien normeista: amatöörikäntäjät priorisoivat yhteisön keskeisiä arvoja ja yhteisiä tavoitteita (Drugan 2011, 117). Kyseessä on tekstitys, joka on fanien tekemää ja osoitettu faneille (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 51). Käntäjät siis tietävät, keille he osoittavat tekstityksiään, ja että yleisö on kiinnostunut kyseisestä aiheesta. Tämän takia amatöörikäntäjät pitäytyvät melko tarkasti lähtötekstissä säilyttääkseen alkuperäisiä kielellisiä ja kulttuurillisia piirteitä kohdetekstissä. (Mts. 46.)

Näistä normeista voidaan päätellä, että fani- ja amatöörikäännökset ovat usein vieraannuttavia. Fani- ja amatöörikäntäjät voivat esimerkiksi jättää kulttuurisidonnaisia elementtejä ja vaikeasti käännettäviä sanoja tarkoituksella käntämättä (O'Hagan 2012, 29; Pérez-González 2007b, 71–72). Tämä tarkoittaa sitä, että lainasanat ovat ammattikäännöksiin verrattuna yleisempiä. Lainasana on ”vieraasta kielimuodosta omaksuttu sana” (KSK s. v. *lainasana*). Lainasanoja voidaan luokitella sen mukaan, miten ne ovat mukautuneet kieleen: yleislainat ovat täysin kieleen mukautuneita lainasanoja, joiden tunnistaminen lainasanoiksi on jo hankalaa (esim. *kahvi*), erikoislainat ovat mukautuneet kieleen osittain, mutta niissä on vieraita äännteitä (esim. *galaksi*) (mt. s. v. *erikoislaina*), ja sitaattilainat ovat lainasanoja, jotka ovat yhä identtisiä alkuperäiskielisen sanan kanssa ja jotka äännetään alkuperäiskielen mukaisesti (esim. *clickbait*) (mt. s. v. *sitaattilaina*). Lisäksi lainasanoihin kuuluvat myös käänöslainat, jotka rakentuvat suoraan vieraskielisen sanan mukaisesti oman kielen sanojen avulla (esim. *musta aukko*) (Tieteen termipankki: Kielitiede s. v. *käänöslaina*).

Vieraannuttavalla käntämisellä tekstitys pysyy lähellä alkuperäistä dialogia, jolloin se antaa autenttisemmän vaikutelman (O'Hagan 2012, 29) ja sen avulla yleisö voi ymmärtää paremmin nimenomaan lähtötekstiä ja lähtökielen sanoja ja rakenteita (Pérez-González 2012a, 336–337). Etenkin kulttuurisidonnaisten elementtien käntämiseen sovelletaan enemmän lähtökieleen kohdistuvia käänöskäytäntöjä kuten lähtökielen säilyttämistä ja käänöslainoja kuin kohdekieleen kohdistuvia käänöskäytäntöjä kuten korvaamista tai lisäämistä (Lepre 2015, 93). Lähtötekstin läheisyys on siis merkittävä fani- ja amatöörikäntämisen piirre.

5.2.2 Teknisten ja tilallisten rajoitteiden rikkominen

Fanitekstitys voi olla ammattimaiseen tekstitykseen verrattuna vapaamuotoisempaa, sillä sitä eivät koske samanlaiset määräykset, ohjeet ja suositukset kuin elokuvien tai televisio-ohjelmien tekstittämisestä (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 51). Amatööritekstityksessä ei esimerkiksi

ole tarkkoja sääntöjä siitä, kuinka monta riviä repliikissä tai kuinka monta merkkiä yhdellä rivillä voi olla. Niinpä amatöörikäntäjien harvoin tarvitsee tehdä asioita, joita ammattikäntäjien on tehtävä saadakseen lähtötekstin ajatuksen mahdutettua riveille (Bogucki 2009, 50). Fani- ja amatööritekstityksissä voidaan siis rikkoa esimerkiksi merkki- ja rivirajoja, tekstin voi sijoittaa mihin tahansa kuvassa, eikä ajastusta tarvitse seurata tarkkaan. Kokeneet amatöörikäntäjät tosin saattavat itsekin huomata, että jotkin konventiot ovat käytännöllisiä, ja ne palvelevat lukijaa paremmin esimerkiksi luettavuuden kannalta (mp.).

5.2.3 Ohjelmatekstityksen piirteet

Tekstitykseen voidaan lisätä ääniraidalla kuuluvan puheen lisäksi muita ääniraidalla kuuluvia elementtejä. Díaz Cintas ja Muñoz Sánchezin (2006, 51) mukaan fanitekstityksessä on ohjelmatekstityksen kanssa paljon yhteisiä piirteitä: tekstitykseen saatetaan lisätä myös muita ääniä kuin puhetta, vaikkei tekstitystä olisi osoitettu nimenomaan kuulovammaisille (esim. Pöntys 2016, 135). Vanderplank (2016, 16) yhdistää ohjelmatekstityksen ja fanitekstityksen juurikin YouTuben kautta: hänen mukaansa YouTuben automaattisesti luotujen tekstitysten (*closed captions*) laatu on vielä kyseenalainen, minkä vuoksi hyvien tekstitysten puute on kasvattanut fanitekstitysten määrää vastaamaan niiden tarpeisiin. Niinpä tässä kohdassa käsittelen lyhyesti ohjelmatekstityksen piirteitä.

YouTuben lähdekielisen tekstityksen määritelmässä kuvaillaan paljolti ohjelmatekstityksen piirteitä. Sen mukaan kyseessä on videon ääniraidan esittäminen tekstimuodossa alkuperäiskielellä. (YouTube 2 s. d.) Lähdekielinen tekstitys on ”tarkoitettu ensisijaisesti huonokuuloisille ja kuuroille katsojille” (YouTube 2 s. d.). Puheen lisäksi lähdekieliseen tekstitykseen sisällytetään sanallisessa muodossa myös muita videossa kuuluvia äänielementtejä (mp.). Äänielementtien kuvaukset merkitään hakasulkeissa (esim. [*naurua*]) (mp.). Myös esimerkiksi Jüngst (2010, 135) mainitsee, että sulkeita ja hakasulkeita voidaan käyttää juuri tähän tarkoitukseen. Äänien merkitsemiseen käytetään siis pääosin hakasulkeita. Lisäksi tekstityksessä on ilmaistava, kuka puhuu. YouTuben mukaan puhuja voidaan merkitä tekstitykseen lisäämällä repliikkeihin nimikyltit. Puhujaa voi ilmaista myös vaihtamalla tekstityksen sijaintia ruudulla. (YouTube 2 s. d.) Ohjelmatekstityksessä nimikylttien käyttäminen on suositeltavaa, sillä mikäli puheenvuoro vaihtuu kuvan ulkopuolella, katsoja ei voi tietää, kenen puheenvuoro on kyseessä (Pöntys 2016, 156–157).

Mielipiteitä kuitenkin jakaa se, mitä kaikkea ohjelmatekstityksen kuuluisi sisältää. Muun muassa Szarkowskan (2010, 151) ja Vanderplankin (2016, 10) mielestä tekstityksen pitäisi seurata puhetta eikä vain tiivistää sitä tai jättää asioita pois, kun taas esimerkiksi Nevesin (2008, 163) mielestä jokaisen sanan kirjoittaminen ei palvele kuulovammaista katsojaa. Puheen ja äänien lisäksi on tärkeää selittää ja kuvailla myös puhetapaa. Ääniefektien kuvaileminen tekstimuodossa on verrattain helppoa, mutta puheen prosodian lisäksi erilaisten sävyjen kuten ironian, surun ja ärtymyksen välittäminen tekstitykseen on haastavaa. (Neves 2008, 161.)

5.2.4 Kuvassa olevien tekstielementtien huomioiminen

Ääniraidan lisäksi audiovisuaalisessa teoksessa on huomioitava myös kuva, jossa voi esiintyä tekstielementtejä, jotka täytyy toisinaan kääntää. Esimerkiksi YouTube (YouTube 2 s. d.) ohjeistaa, että vieraskielinen tekstitys sisältää videolla kuuluvan puheen lisäksi myös videokuvassa näkyvät tekstit. Mikäli fani- ja amatööritekstityksissä on huomioitu kuvan tekstielementit, ne on joko käännetty erilliselle, esimerkiksi kuvan yläreunaan sijoitettavalle repliikille. Kun kuvassa on sekä puhuttujen vuorosanojen että tekstielementtien käännökset, tekstiä voi olla kuvassa niin paljon, että katsojan on tauotettava videota, jotta hän ehtii lukemaan kaiken. (Pérez-González 2012b, 8.) Joissain tapauksissa kuvassa oleva tekstielementti on käännetty kuvaan siten, että se vastaa kuvassa olevan tekstielementin muotoa. Tällöin käänös on upotettu kuvaan mukailemaan ympäristöä siten, että se vastaa paljolti kuvassa olevan tekstielementin väriä, fonttia ja jopa esitettyä kuvakulmaa. (Pérez-González 2012a 347.) Kuvassa näkyvien tekstielementtien käännökset voivat siis olla sekä erittäin huomiota herättäviä ja lukemista haittaavia tai ne voivat olla kuvaan mukautettuja ja katsojalle lähes huomaamattomia.

5.2.5 Kääntäjän huomautukset ja kommentit

Yksi useasti mainittu piirre etenkin animen fanitekstityksessä ovat kääntäjän huomautukset ja kommentit (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 46; Pérez-González 2012b, 8; Cho 2014, 581–582). Kääntäjän huomautuksissa kerrotaan esimerkiksi paikkojen nimistä, perinteistä, viittauksista ja erisnimien taustatiedoista sekä etenkin vitsejä ja sanaleikkejä selitetään yleisölle auki (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 46; Cho 2014, 581). Erityisesti vaikeasti käännettävät, sellaisekseen jätetyt sanat selitetään huomautuksissa tarkemmin (Pérez-González 2007b, 72). Huomautukset on yleensä sijoitettu kuvan yläreunaan ja niissä käytetään eri värejä (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 46; Pérez-González 2007a, 271).

Toisinaan fanitekstittäjät jakavat yleisölle osoitetun informaation lisäksi myös omia ajatuksiinsa, tulkintojaan ja mielipiteitään siitä, mitä tekstitettävässä videokuvassa tai sen juonikuviossa tapahtuu lisäämällä huomautusten tapaisia kommentteja. Nämä kommentit ovat epämuodollisempia ja persoonallisempia kuin kääntäjän huomautukset, ja ne tuovat katsojaa ja tekstittäjää lähemmäs faniyhteisöissä. (Cho 2014, 582.) Etenkin kääntäjän kommenttien kautta fanitekstittämisen yhteisöllisyys ja vuorovaikutus kääntäjän ja katsojien välillä tulee selkeästi esille.

Kääntäjän huomautusten ja kääntäjän kommenttien käyttö eroaa huomattavasti ammattimaisesta tekstittämisestä, jossa tavoitteena on, että tekstitys on mahdollisimman huomaamaton (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 47). Fani- ja amatöörikääntäjien näkyvyyden korostaminen on nähtävissä ennen kaikkea kääntäjän huomautusten käytöstä (Pérez-González 2007a, 270–271). Ammattimaisen tekstittämisen tavoitteisiin kuuluva luettavuus ei myöskään toteudu kääntäjän huomautusten ja kommenttien myötä, sillä ne hankaloittavat lukemista, ja koska huomautukset pysyvät kuvassa yhtä kauan kuin muutkin tekstityksen repliikit, aika ei usein riitä lukemaan kaikkea (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 46).

5.2.6 Ortografiset ja typografiset ilmaisukeinot

Vaikka kaikkien videomateriaalissa kuuluvien puheiden tai äänien täydellinen välittäminen tekstitykseen ei ole mahdollista, kirjoitetussa kielessä on erilaisia ortografisia eli oikeinkirjoituksellisia ja typografisia ilmaisukeinoja, joilla joitain puheen prosodisia piirteitä voidaan kuvailla (Tiittula & Voutilainen 2016, 30). Kun ammattimaisessa tekstityksessä säännöt tekstitysten ulkonäölle ja jäsentelylle ovat melko tarkat (ks. esim. luku 3.3.1), fani- ja amatööritekstittäjää tällaiset säännöt eivät sido. Niinpä fani- ja amatöörikääntäjät voivat käyttää mitä erilaisimpia keinoja ilmaisemaan prosodiaa, kun ammattilaiset joutuvat keksimään muita ilmaisukeinoja (esim. interjektioiden lisääminen) äänensävyjen ilmaisemiseen (O'Hagan 2008, 172).

Ortografisiin prosodian kuvailukeinoihin lukeutuu muun muassa yleiskielen oikeinkirjoitussääntöjen rikkominen (Tiittula & Voutilainen 2016, 39). Fani- ja amatööritekstityksissä on mahdollista rikkoa oikeinkirjoitussääntöjä käyttämällä esimerkiksi niin sanottua tekstiviestikieltä, jossa sanoja lyhennetään eri tavoin (Secară 2011, 155–156). Oikeinkirjoitussääntöjä rikkomalla ilmaistaan lisäksi esimerkiksi äänteen pituutta tai painotusta venyttämällä sanojen voakaaleja (esim. *Waruum*) (O'Hagan 2008, 173–174).

Typografisia keinoja ovat muun muassa fontit, erilaiset korostuskeinot kuten lihavointi ja kursivointi, versaalit sekä muut visuaaliset tekstielementit kuten huutomerkki tai hymiöt. Näiden

avulla puheen prosodiaa kuten painotusta voi kuvata kirjoitetussa muodossa (Tiittula & Voutilainen 2016, 38, 55–56). Myös fonttien värit kuuluvat typografiaan, ja fani- ja amatööritekstityksissä voidaan käyttää erilaisia värejä ja fontteja huolimatta siitä, kuinka se vaikuttaa tekstin luettavuuteen (Pérez-González 2007a, 270; Secară 2011, 155; O'Hagan 2012, 29). Eri värejä käytetään esimerkiksi ilmaisemaan eri puhujia, mikä on myös joidenkin ohjelmatekstitysten piirre (Pöntys 2016, 155).

Merkkeinä voidaan käyttää kirjainten lisäksi myös symboleita ja hymiöitä, joiden merkitykset ovat peräisin kielellisen ilmaisun ulkopuolelta. Hymiöiden ja symbolien käyttö tekee tekstityksestä multimodaalista. (Secară 2011, 155.) Niiden avulla voidaan ilmaista lyhyesti asioita, jotka ovat sanallisesti vaikeasti kuvattavia. Esimerkiksi ohjelmatekstityksiin toivotaan puhutavan ja äänensävyn kuvailua. Hymiöt ovat tehokkaita välittämään tällaista sanatonta informaatiota, sillä niiden symbolinen ilmaisutapa helpottaa esimerkiksi tekstityksen merkkimäärän noudattamista. (Neves 2008, 161.)

Poikkeuksellisten kielten konventioiden kuten tekstiviesteille tyypillisten lyhenteiden käyttö perustuu yhteisön keskeiseen kielenkäyttöön. Ulkopuoliset eivät välttämättä osaa tulkita tekstitystä, jossa on käytetty näitä heille vieraita tekstityskonventioita. (Secară 2011, 158.) Niinpä standardinvastaisen kielen käyttö vastaa myös ajatusta siitä, että fanitekstitys on faneilta faneille ja siinä pysytään yhden yhteisön sisällä. Secărăn (mts. 168) mukaan oikeinkirjoitusääntöjen rikkominen voi joissain tapauksissa myös tehdä katselukokemuksesta jopa mukavampaa, sillä tekstitys on mahdollista lukea nopeammin poikkeuksellisten lyhenteiden ansiosta, jolloin aikaa jää enemmän myös kuvan seuraamiselle. Käytäntöä ei voida kuitenkaan soveltaa kaikkiin tekstityksiin, vaan ne soveltuvat ennemminkin tekstityksiin, joissa lukijoina on henkilöitä, tyypillisesti nuoria, jotka tuntevat tekstiviestikielen ja sen lyhenteet (mts. 169).

Tässä luvussa olen esitellyt fani- ja amatööritekstitysten piirteitä, joita yleisesti ottaen on tuotu esille eri käännetieteellisissä tutkimuksissa. Kaikkia piirteitä ei kuitenkaan välttämättä esiinny kaikista fani- ja amatööritekstityksissä. Ammattimaisesta tekstityksestä poikkeavia piirteitä on nähtävissä paljon, mutta samanaikaisesti joissain amatöörikääntäjien yhteisöissä ammattimaisen tekstityksen konventioita noudatetaan tarkemmin (Lepre 2015, 80–81). Fani- ja amatöörikäännöksille ei siis ole universaaleja piirteitä.

6 Tutkimusaineiston ja -metodin esittely

Tutkimusaineistoni koostuu kolmesta Daniel Howellin ja kahdesta Philip Lesterin YouTube-videosta ja niihin liitetystä, YouTubeen työkalujen avulla tehdyistä tekstityksistä. Aineistoon kuuluvat sekä lähdekieliset eli englanninkieliset tekstitykset että saksankieliset ja suomenkieliset tekstitykset. Seuraavaksi kerron lyhyesti Howellin ja Lesterin YouTube-urasta ja heidän yhteistyöstään. Sen jälkeen esittelen tutkimusaineistoon kootut videoaineistot ja sitten esittelen tutkimusmetodini.

6.1 Daniel Howell ja Philip Lester

Daniel Howell ja Philip Lester, paremmin tunnettuna Dan ja Phil, ovat isobritannialaisia YouTube-sisällöntuottajia. Tilaa jia Howellin kanavalla (Daniel Howell, ennen danisnotonfire) oli vuoden 2017 loppupuolella 6,5 miljoonaa ja Lesterin kanavalla (AmazingPhil) 4,2 miljoonaa (AmazingPhil s. d.; Howell s. d.). Howellin ja Lesterin yhteisellä pelikanavalla DanAndPhilGAMES on yli kolme miljoonaa tilaajaa (DanAndPhilGAMES s. d.). Lisäksi Howellilla on sivukanava danisnotinteresting, jolla on 1,8 miljoonaa tilaajaa, ja Lesterin sivukanavalla LessAmazingPhil on 1,2 miljoonaa tilaajaa (danisnotinteresting s. d.; LessAmazingPhil s. d.). Howellin ja Lesterin voidaan katsoa olevan Burgessin ja Greenin (2009, 59) määritelmän mukaisia YouTube-tähtiä, sillä he ovat nousseet julkisuuteen ja perustaneet oman brändissä nimenomaan YouTubeessa.

Lester (s. 1987) on aloittanut YouTube-uransa ennen Howellia. Hän julkaisi videon kanavalleen AmazingPhil ensimmäisen kerran vuonna 2006 (Howell & Lester 2015, 41). Hän innostui videobloggaamisesta kuuluisan LonelyGirl15-kanavan ansiosta, sillä häntä viehätti pienten arkielämän asioiden jakaminen videoblogin muodossa YouTubeessa (mts. 40). Hänellä kesti yli vuosi saavuttaa 100 tilaajaa, mutta sen jälkeen hänen katsojakuntansa on levinnyt laajalle (mts. 137). AmazingPhil-kanavan katsomiskerrat ovat pääosin lähtöisin Yhdysvalloista, Isosta-Britanniasta, Kanadasta, Australiasta ja Saksasta (mts. 129).

Howell (s. 1991), on tehnyt videoita YouTubeen vuodesta 2009 (Howell & Lester 2015, 43). Hän seurasi muita YouTube-sisällöntuottajia ja videobloggaajia useamman vuoden ja otti yhteyttä muihin sisällöntuottajiin, kuten Lesteriin, sosiaalisen median kautta ja kysyi neuvoja, ennen kuin hän alkoi itse julkaista videoita (mts. 42). Howellin ja Lesterin julkinen yhteistyö sai alkunsa heidän yhdessä tekemästään Q&A-videosta (kysy ja vastaa) *phil is not on fire* Lesterin kanavalla vuonna 2009 (AmazingPhil 2009; Howell & Lester 2015, 45). Tämän jälkeen he ovat

olleet lähes erottamattomia YouTube-urallaan. Vuonna 2014 Howell ja Lester aloittivat yhteisen pelikanavansa DanAndPhilGames (DanAndPhilGames s. d.). Pelikanavan videot ovat tyyliltään pääosin Let's Play -videoita, joilla Howell ja Lester pelaavat yhdessä tai toisiaan vastaan erilaisia pelejä, jotka ovat yleensä video- tai mobiilipelejä (Howell & Lester 2015, 152–153).

YouTube-uransa lisäksi Howell ja Lester ovat toimineet radiojuontajina. He saivat oman säännöllisen radio-ohjelmansa *Dan and Phil* BBC Radio 1 -kanavalla vuonna 2013 muutaman yksittäisen tapahtuman radiojuontamisen jälkeen (Howell & Lester 2015, 92). Vuonna 2014 Howell ja Lester siirtyivät *The Internet Takeover* -radio-ohjelmaan, jota he juonsivat kerran kuussa (BBC 2014). Lisäksi Howell ja Lester ovat toimineet BBC Radio 1 -kanavan juontajina erilaisissa tapahtumissa kuten Reading Festival 2013, Teen Awards 2012, 2013 ja 2014 sekä Big Weekend 2014 (Howell & Lester 2015, 96–98). Howell ja Lester juonsivat myös Brit Awards palkintogaalan suoraa lähetystä (*livestream*) YouTubessa vuosina 2014–2016 (BRITs 2016).

Vuonna 2015 Howell ja Lester julkaisivat kirjan *The Amazing Book Is Not On Fire* – yhdistelmä heidän internet-nimistään AmazingPhil ja danisnotonfire – minkä lisäksi he aloittivat Ison-Britannian kiertueen lavaesityksellään *The Amazing Tour Is Not On Fire* (Howell 2015). Seuraavana vuonna he laajensivat kiertuettaan ensin Yhdysvaltoihin ja Kanadaan (Howell 2016c), sitten Australiaan (Lester 2016), ja vuoden loppupuolella he esiintyivät myös Dublinissa, Berliinissä ja Tukholmassa (Howell 2016b). Pohjois-Amerikan kiertueen jälkeen julkaistiin sekä lavaesityksestä tehty elokuva *The Amazing Tour Is Not On Fire* että kiertueesta tehty dokumenttielokuva *Dan and Phil's Story of TATINOF* (AmazingPhil 2016; Howell 2016d). Lisäksi Howell ja Lester kokosivat kiertueestaan kirjan *Dan and Phil Go Outside* (Howell 2016a). Vuonna 2018 Howell ja Lester tekivät aiempaa laajemman maailmankiertueen esityksellään *Interactive Introverts*, joka ulottui myös Saksaan ja Suomeen (Dan and Phil 2017). Suomen tapahtuma myytiin loppuun muutamassa minuutissa.⁷

Sekä Howell että Lester käyttävät videoissaan paljon videoblogin tyyliä, mutta niihin on lisätty myös esimerkiksi sketsien elementtejä, minkä vuoksi heitä ei voi kutsua puhtaasti videobloggaajiksi, vaan *YouTuber* tai YouTube-sisällöntuottaja on heitä kuvaavampi nimitys. Howell itse

---

⁷ Tutkielman kirjoittajan oma havainto.

katsoo olevansa ennemminkin viihdetaitelija kuin videobloggaaja. Hän tekee videoblogin tyylisiä videoita, jotka käsittelevät hänen omaa elämäänsä, mutta ne eivät kuitenkaan vastaa videobloggaamisen perusideaa, jossa käsitellään jokapäiväistä elämää ja jossa editointi on vähäistä. Howellin videot ovat käsikirjoitettuja ja huolellisesti editoituja luomuksia. (Howell & Lester 2015, 122.) Lester on suorittanut jälkieditoinnin maisteritutkinnon, ja hän on kehittänyt oman editointityylinsä vuosien saatossa videoblogiinsa (mts. 126–127). Vaikka Howellin ja Lesterin ammattiala on laajentunut YouTube'n ulkopuolelle, YouTube-sisältö pysyy silti heidän pääasiallisena julkaisumediaanaan.

6.2 YouTube-aineisto

Aineistonani käytän Howellin sekä Lesterin kanavilta valikoituja videoita *Daniel and Depression* (Howell 2017a), *PSA: Stop Emo Shaming* (Howell 2017b), *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)* (Howell 2017c), *DAN CURLS MY HAIR!* (AmazingPhil 2017a) sekä *Phil is not on fire 9* (AmazingPhil 2017b). Videoaineistoa on yhteensä 46 minuuttia jokaista kieltä kohden, kaiken kaikkiaan siis 138 minuuttia. Tekstitysaineisto on laajuudeltaan noin 28 000 sanan (3 300 rivin) pituinen. Aineisto on kerätty marraskuussa 2017 lukuun ottamatta *Phil is not on fire 9* -videon suomennoksia, jotka julkaistiin vasta joulukuun alkupuolella. YouTube'n tekstityksiä on mahdollista muokata jatkuvasti, joten tekstitysaineiston sisältö on voinut muuttua aineiston keräämisajankohdasta.

Kriteereinä videoille oli, että videot on julkaistu aikavälillä toukokuu–marraskuu 2017, ja niihin on lisätty sekä lähdekieliset tekstitykset että saksannos ja suomennos. Koska Lesterin itsenäisiä videoita oli tekstitetty kaikilla kolmella kielellä hyvin harvoin, aineistoni painottuu enemmän Howellin videoihin. Tämän vuoksi on tärkeää, että aineisto on videoista, jotka Howell on itse tehnyt tai joissa hän esiintyy yhdessä Lesterin kanssa, jotta faniympäristö pysyy mahdollisimman samana. Tällöin videoiden tekstittäjät hypoteettisesti edustavat samaa ryhmää. Koska YouTube'n käyttäjänimen piilottaminen tekstityksen tekijöistä on mahdollista (YouTube 3 s. d.), en voi nimetä kaikkia tekstittäjiä aineistoni esittelyssä, vaan mainitsen videon kuvauksen yhteydessä ainoastaan sellaiset nimet tai käyttäjänimet, jotka ovat saatavilla videoiden tiedoista.

RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead) (Howell 2017c) on toukokuussa 2017 julkaistu video, jolla käsitellään Howellin brändäyksen muuttumista. Howell selittää, miksi hän ei halua enää käyttää vanhaa YouTube-nimeään danisnotonfire: nimi aiheuttaa ongelmia ja sitä käytetään julkisudessa väärin. Lisäksi Howell kertoo haluavansa jättää taakseen aiemmat hänen faniyhteisössään

keskeisiksi nousseet elementit kuten laamat ja Maltesers-makeiset. Video on tyyliltään videoblogia muistuttava, mutta kuvaan on editoitu paljon erilaisia elementtejä ja tekstejä. Englanninkielisen tekstityksen kyseiseen videoon ovat lisänneet käyttäjänimet tai -tunnukset Jill Freeman, rhinkphan, Thalia Peters, Blue Stairway ja Laura Figueroa, saksankielisen Lisa, ja suomenkielisen Eve Helin.

PSA: Stop Emo Shaming (Howell 2017b) on heinäkuussa 2017 julkaistu, yhdysvaltalaisen YouTube-sisällöntuottajan Anthony Padillan kanssa yhteistyössä tehty video, jossa sekä Howell että Anthony käsittelevät menneisyyttään niin sanotun emo-tyylin edustajina. He esittävät emotyylin olevan ikään kuin sairaus, josta he eivät ole vieläkään täysin toipuneet. Videossa on paljon vuoropuhelua ja leikkauksia, ja se on ennemminkin käsikirjoitettu ja ohjattu sketsivideo. Videon englanninkielisen tekstityksen ovat tehneet Nahira., brodysbookofcrazy, Blank Canvas, Maya Cielo sekä TITNT. Saksannoksen ovat tehneet Paula S, freds-last joke ja Eforoyal, ja suomennoksen on tehnyt Lumi Halla-Seppälä.

Kesäkuussa 2017 julkaistussa videossa *DAN CURLS MY HAIR!* (AmazingPhil 2017a) Howell kihartaa Lesterin hiuksia eräänlaisena haasteena. Video keskittyy videoblogille tyypillisen arkipäivän asioista puhumisen sijaan haasteeseen ja siitä aiheutuviin reaktioihin. Tämänkaltaisissa niin sanotuissa reaktiovideoissa editointi on myös vähäistä. Nimet tai nimimerkit Nicole Press, anikkivan, hopepyrope, Isabella S ja Jane Dekita ovat lisänneet englanninkieliset tekstit. Saksannoksen ovat tehneet Steffi Griebisch ja Starlight VTT, ja suomennoksen on tehnyt milla.

Daniel and Depression -videossa (Howell 2017a) Howell käsittelee vakavaa aihetta, masennusta, ja kertoo omista kokemuksistaan. Videossa on käytetty videoblog-tyylistä monologia, mutta siihen on lisätty myös muita elementtejä. Videoon oli jo reilun kahden viikon kuluttua julkaisemisesta tehty lähdekielisen tekstityksen lisäksi saksannokset ja suomennokset monien muiden kielten lisäksi. Englanninkielisen tekstityksen videoon ovat tehneet Biyanda Annisa, Condy Tran, Claire Frohberg, LonelyWriter ja natalie holstein, saksannokset Lau Ra ja Elli Ella Tralala, ja suomennokset AinoSka, Lumi Halla-Seppälä ja milla.

Viimeisin video tutkimusaineistossani on marraskuussa 2017 julkaistu *Phil is not on fire 9* (AmazingPhil 2017b), johon englanninkieliset ja saksankieliset tekstitykset lisättiin alle vuorokaudessa videon julkaisemisesta. Suomenkielinen tekstitys lisättiin sen sijaan lähes kaksi viikkoa myöhemmin. Selityksenä nopeasti julkaistuille käännöksille lienee videon suuri suosio; se jatkaa Howellin ja Lesterin yhteistyöperinnettä ja on fanien kesken odotettu julkaisu joka vuosi.

Videon ideana on, että fanit lähettävät heille erilaisia kysymyksiä tai tehtäviä, joihin Howell ja Lester vastaavat tai jotka he suorittavat mahdollisimman nopeasti ja spontaanisti. Lähdekielisen tekstityksen ovat tehneet Why not?, ayyy bibii, Emily B., Meggy ja ann marie. Saksankielisen käännöksen on tehnyt Johanna ja suomenkielisen LawLie.

Aineisto koostuu toisistaan poikkeavista videomateriaaleista: yhtäältä videossa käsiteltävä aihe voi olla vakava ja se tuodaan esille monologina, toisaalta se voi sisältää nopeatempoisia vuoropuheluita ja leikkauksia muiden kuvassa olevien elementtien lisäksi. Videot eivät ole pelkästään täysin videoblogin tyylisiä, vaan ne voivat olla myös täysin käsikirjoitettuja ja näyteltyjä. Näin saadaan laajempi kuva siitä, millaisia erilaisia amatööritekstittämisen piirteitä YouTube-sisällön tekstityksissä voi esiintyä. Videoiden tiedoista nähtävissä olevien tekstitysten tekijöiden käyttäjänimien ja Howellin ja Lesterin verrattain nuoren fanikunnan perusteella mahdollisuus sille, että heidän videoitaan olisi kääntänyt ammattilainen, on erittäin pieni.

6.3 Tutkimusmetodin kuvaus

Hain aineistoa tarkistamalla kaikki Howellin oman kanavan, hänen ja Lesterin yhteisen pelikanavan (DanAndPhilGAMES) sekä Lesterin oman kanavan (AmazingPhil) videot, joiden julkaisuaika oli puolen vuoden sisällä aineiston keräämisen ajankohdasta. Julkaisuaikakohta oli siis toukokuusta marraskuuhun 2017. Näistä videoista vain muutamassa oli saksan- ja suomenkieliset tekstitykset. Eniten uusimpia videoita oli käännetty Howellin omalla kanavalla, minkä vuoksi tutkimusaineisto painottuu Howelliin. Kaikilla tarvitsemillani kielillä tekstitetyistä videoista valitsin viisi, joissa kaikissa oli hieman toisistaan eroavia piirteitä.

Videoita voi katsella tekstitysten kanssa, mutta tekstitykset ovat myös kopioitavissa aikaleimoi-neen tekstimuodossa. Kokosin aineistona käyttämäni tekstitykset sekä englanniksi, saksaksi että suomeksi ja asetin ne aikaleimoi-neen rinnakkain Excel-taulukkoon siten, että erikieliset repliikit ovat sisällöllisesti toisiaan vastaavien repliikkien kanssa samalla tasolla. Asettelemalla tekstitykset rinnakkain käännösten vertaaminen sekä keskenään että alkuperäiskielisen litteraa-tin kanssa on sujuvampaa.

Vertailevassa analyysissäni haluan tarkastella teoreettiseen viitekehykseeni pohjaten sitä, kuinka fani- ja amatööritekstitysten piirteet tulevat esille aineistossa. Tutkimusmenetelmäni on siis kvalitatiivinen. Olen poiminut teoreettisesta viitekehyksestä piirteitä, joita haen aineistosta. Näitä piirteitä ovat muun muassa teknisten ja tilallisten rajoitteiden rikkominen, kääntäjän huo-

mautukset ja kommentit ja erilaiset typografiset ilmaisukeinot. Tarkoitukseni on käydä aineistoa läpi erilaisiin piirteisiin keskittyen ja poimia niitä tekstityksistä – tai todeta, ettei niitä ole. Lisäksi vertailen tekstitysaineistoni tekstityskäytäntöjä Díaz Cintas ja Remaelin (2007) suosituksiin.

Käyn aineiston läpi useampaan otteeseen tarkkailemalla aineistoa eri kerroilla erilaisista näkökulmista. Sen lisäksi, että keskityn luvussa 5.2 nimettyihin fani- ja amatööritekstitysten piirteisiin, tarkastelen aineistoa myös kielikohtaisesti ja kielen omien piirteiden näkökulmasta. Mikäli teen löytöjä, joita ei teoreettisessa viitekehysessä tullut esille, sisällytän myös ne analyysiini. Teen Excel-taulukon merkintöjä eri värikoodeilla sitä mukaa, kun erilaisia huomioitavia piirteitä tulee vastaan.

Kun aineisto on käyty perin pohjin läpi, kerään merkinnät aihekategorioittain tarkempaan tarkasteluun. Kategorioina on esimerkiksi kirjoitusvirheet, kääntäjän huomautukset ja kommentit, erikoismerkit ja hymiöt. Kun olen koonnut kaikki erilaiset merkinnät eri piirteistä yhteen, analysoin niitä kategoriakohtaisesti tarkemmin. Mikäli kategorian sisältö on laaja, lajittelen sitä vielä erilaisiin alakategorioihin aineistosta löytyneiden esimerkkien perusteella: esimerkiksi erikoismerkit jakaantuvat vielä yksittäisiin merkkeihin kuten asteriskeihin ja tildemerkkeihin. Annan analyysissäni aineistoesimerkkejä eri aiheista.

Keskityn analyysissäni enemmän interlingvaalisiin kuin intralingvaalisiin tekstityksiin, sillä ne eroavat lähtökohtaisesti toisistaan; tässä tapauksessa englanninkieliset eli lähdekieliset tekstitykset perustuvat puheen jäljittelyyn, joten ne seuraavat äärimmäisen tarkasti videon lähtökielistä puhetta, eikä kielenvaihdosta ole. Interlingvaalisissa tekstityksissä sen sijaan vastaan tulee erilaisia käänös- ja muotoilukysymyksiä. Tämä tarkoittaa sitä, että lähdekielisissä tekstityksissä ovat tarkastelun kohteena vain yleistasoiset piirteet kuten tyyli ja kielen käyttö. Lähdekieliset tekstitykset ovat kuitenkin olennaisia tutkimuksen kannalta, sillä ne esittävät lähtötekstiä ja toimivat myös vieraskielisten tekstitysten tukena.

7 Fani- ja amatööritekstitysten piirteet tutkimusaineistossa

Analysoinnin tuloksena esille nousi luvussa 5.2 esitettyjä fani- ja amatööritekstitysten piirteitä. Aloitan analyysini painottamalla kääntäjien normeista johtuvaa lähtötekstin läheisyyttä luvussa 7.1, sillä sen huomioiminen tekstitysten lähtökohtana selittää paljolti sitä seuraavia aiheita. Tekstityksen teknisiä ja tilallisia kysymyksiä käsittelen luvussa 7.2 vertailemalla merkki- ja rivimääriä, ajastusta ja repliikkien segmentointia. Kieli- ja käännöstasoisia kysymyksiä kuten käännösvirheitä ja muita kielellisiä virheitä käsittelen luvussa 7.3.

Näiden piirteiden jälkeen keskityn tarkemmin luvussa 5.2 esitettyihin fani- ja amatööritekstitysten piirteisiin. Jatkan kielellisellä tasolla käsittelemällä aineistossa esiintyvää puhekielisyttä, joka ammattimaisessa tekstittämisessä on useimmiten vain tehokeino, mutta aineistossa toistuva piirre (luku 7.4). Ohjelmatekstityksen tapainen taustäänien ilmaiseminen tekstityksissä on luvun 7.5 aiheena. Lisäksi, koska lähtötekstin läheisyys on tekstitysaineistossa niin selvästi esillä, tarkastelen vielä, kuinka tarkkaan kuvassa olevia tekstielementtejä on huomioitu tekstityksissä (luku 7.6). Kääntäjän huomautuksia ja kommentteja käsittelen luvussa 7.7. Sen jälkeen siirryn vielä merkkitasolle ja käsittelen typografisia tehokeinoja luvussa 7.8. Typografiset piirteet jakautuvat alaluvuissa versaaleihin, sanojen venyttämiseen, kysymys- ja huuto-merkkien ylenmääräiseen käyttöön sekä muihin erikoismerkkeihin ja hymiöihin. Lopuksi luvussa 7.9 esitän yhteenvedon aineistosta esille nousseiden piirteiden merkityksistä.

Tuon esille käsiteltyjä piirteitä antamalla esimerkkejä aineistosta. Esimerkit voivat olla yksikielisiä ja -repliikkisiä, mutta toisinaan kielten välinen vertailu on tarpeen, ja esimerkeissä on kaksi tai kolme kieltä peräkkäin. Joissain tapauksissa myös saman kieliversion repliikkejä on useampia peräkkäin, sillä esitettävät piirteet ovat jakaantuneet eri repliikkeihin. Esimerkit on numeroitu ja niihin on nimetty videolähde, minkä lisäksi niihin on myös sisällytetty aikaleima, jotta on helpompi erottaa, milloin repliikki vaihtuu. Joissakin esimerkeissä olen korostanut tarkasteltavia kohteita lihavoinnilla.

7.1 Lähtötekstin läheisyys

Yhteisöllisen kääntämisen yksi keskeinen piirre on se, että käänös tehdään yhteisön kesken. Yhteisön arvot taasen vaikuttavat käänöksiin: faniyhteisön kesken lähtökieltä ja -kulttuuria yleensä ihannoidaan, joten vieraannuttava kääntäminen on tyypillistä. Kaiken kaikkiaan aineisto vahvistaa Díaz Cintas ja Muñoz Sánchezin (2006, 46) väitteen siitä, että lähtötekstin läheisyys on amatööritekstityksessä vallitseva. Se vaikuttaa toimivan vahvana perustana tekstitysaineistossa.

Selkeimmin lähtötekstin läheisyys on nähtävissä lähdekielissä tekstityksissä, jotka jäljittelevät kaikkea videolla puhuttua ja tapahtunutta mahdollisimman tarkkaan – toisinaan jopa orjalisesti (Esimerkki 1). Alkuperäisen puheen jäljittelyn seurauksena kaikissa tekstityksissä esiintyy myös puhekielen piirteitä, jotka ammattimaisessa tekstittämisessä jätettäisiin pois. Tällaisia piirteitä ovat muun muassa takeltelu, toisto, epäröinti ja erilaiset äännähdykset. (Georgakopoulou 2009, 25–26.)

(1) *DAN CURLS MY HAIR!*

3:15 D: The other concern is that--this whole thing is like, boiling hot, right, like--it'll--it'll--it'll like P: No, I'm scared of it already

Tekstitysaineiston käänökset seuraavat vahvasti lähtötekstiä ja toisinaan selvästi myös lähdekielisiä tekstityksiä. Tämä on myös fanitekstityksen piirre, jonka taustalla on halu ymmärtää lähtökieltä ja kulttuuria (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 46). Niinpä lähtötekstin läheisyys ilmenee ennen kaikkea käänöksien rakenteista, sillä kohdekielet seuraavat usein lähtökielen rakennetta. Suorat käänökset ovat yleisesti ottaen vallitseva käänöstapa aineistossa, ja sen tuloksena käänökset ovat toisinaan sellaisia, etteivät ne itsenäisesti kohdekielisinä ole lainkaan ymmärrettäviä. Suoria käänöksiä tehdään sekä sanatasolla (Esimerkki 2) että virketasolla (Esimerkki 3).

(2) *DAN CURLS MY HAIR!*

8:10 D: But you feel like y-you need **the edge** of your straight black emo hair to convey your personali-- P: Yea, I do, I do!

8:10 D: Aber du fühlst dich als bräuchtest du **die Ecke** von deinen geraden, schwarzen emo-Haaren? P: Ja wirklich

8:10 [Dan]: Mutta uskot kuitenkin tarvitsevasi mustien emo-hiustesi **kulman**.

(3) *Phil is not on fire 9*

1:11 Phil: Stop Dan: Don't define that in your head

1:11 P: Hör auf! D: Definiere das nicht in deinem Kopf

1:08 D: Mikään ei saa mua innostumaan niin kuin kova G P: Lopeta! P: Älä määrittele tuota mielessäsi

Lähtökielen ja -kulttuurin säilyttäminen on nähtävissä alkuperäisten kielellisten ja kulttuurillisten piirteiden säilyttämisenä sellaisenaan käännöksissä. Niinpä lainasanoja käytetään tekstitysaineistossa paljon. Sekä saksannoksissa että suomennoksissa esiintyy useita sitaattilainoja, joista suurin osa on sidoksissa internet-kulttuuriin. Internet-kulttuurin läsnäolo on myös vahvasti sidoksissa yhteisölliseen kääntämiseen, joka tapahtuu nimenomaan internetissä. Saksannoksissa näitä sanoja ovat esimerkiksi *Clickbait*, *dab*, *Emo* ja *Furry* ja suomennoksissa *clickbait*, *cool*, *dab*, *desk* ja *emo*. Suomenkielisessä tekstityksessä on käytetty sanan *furry* suomenkielistä vastinetta *turri*. Jotkut internetiin liittyvät sanat ovat jo vakiintuneempia, ja ovat ennemminkin erityislainoja. Tällaisia sanoja on esimerkiksi *twiitata* ja *tweeten*, *klikata* ja *klicken* sekä *tubettaja* ja *YouTuber*.

Käännösten välillä on myös eroja. Saksannoksissa sitaattilainat on usein merkitty lainausmerkeihin, kun taas suomennoksissa sanat sisällytetään sellaisenaan tai tarpeen tullen taivutettuina virkkeisiin (Esimerkki 4). Erilaisen merkintätavan lisäksi saksannoksissa on käytetty enemmän sitaattilainoja kuin suomennoksissa. Esimerkiksi englanninkielinen sana *skinny jeans* on saksannoksessa *skinny Jeans* mutta suomennoksessa *pillifarkut* (*PSA: Stop Emo Shaming*), *daddy* on saksannoksessa *Daddy* mutta suomennoksessa *isukki* (*Daniel and Depression*), *gaming channel* on saksannoksessa *Gaming Channel* mutta suomennoksessa *pelikanava* (*Phil is not on fire 9*) ja sana *high five* on jätetty sellaisenaan saksannokseen, kun taas suomennoksessa on käytetty sanaa *ylävitonen* (*DAN CURLS MY HAIR!*).

(4) *Phil is not on fire 9*

2:07	Dan: Reenact Stranger Things
2:09	Phil: I am Eleven, give me some Eggos! Dan: *Demogorgon snarl*
2:07	D: spielt "Stranger Things" nach
2:09	P: Ich bin "Eleven", gib mir "Eggos" ⁸
2:07	D: tehkää oma versio Stranger Thingsistä
2:09	P: Olen Eleven. Antakaa minulle Eggoja
2:11	D: *demogorgon äännähtelyitä*

Samoin monet kulttuurisidonnaiset elementit on usein jätetty tekstityksiin lähtötekstin mukaisesti. Esimerkiksi videossa *Phil is not on fire 9* mainitaan Ribena-juoma, joka ei ole tunnettu tuote Suomessa eikä Saksassa. Siitä huolimatta nimi on jätetty sellaisenaan käännöksiin niin, että alkuperäinen *bottle of Ribena* on saksaksi *eine Flasche Ribena* ja suomeksi *Ribena-pullo*. Toisaalta tämänkään suhteen käännöstävät eivät ole yhdenmukaiset: samassa videossa viitataan

---

⁸ Kyseisen videon saksannoksessa muita videolla kuuluvia ääniä ei ole juurikaan merkitty tekstityksiin, minkä vuoksi Demogorgon-kohtaa ei ole saksannoksessa lainkaan.

toiseen tuotemerkkiin, Sharpie-tusseihin, käyttämällä ilmaisua *sharpie fumes*. Saksannoksessa kyseinen kohta on käännetty Saksassa Sharpieta tunnetumman Edding-tussituotemerkin mukaisesti *Edding dämpfen*. Suomennoksessa tuotemerkin nimeämisen sijaan käytetään vain sanaa *tussihuuru*. On siis tärkeää huomata, etteivät käännösratkaisut aina noudata samaa linjaa.

Díaz Cintas ja Remael (2007, 201–202) esittävät muun muassa maantieteellisten, etnografisten ja sosio-poliittisten aiheiden ja maakohtaisten viittausten kuten erilaisten instituutioiden ja mitattavien ammattimaisessa tekstityksessä haaste, mutta fani- ja amatöörikääntäjän ei sen sijaan välttämättä tarvitse etsiä kohdekulttuurin vastineita. Käännöksissä mukaillaan lähtötekstiä niin paljon, että se toimii ennemminkin ymmärtämisen tukena kuin ymmärtämisen välineenä – juuri fani- ja amatöörikäännösten normien mukaisesti. Sen sijaan lukija, joka ei ymmärrä lähtökieltä ollenkaan, ei niinkään hyödy tekstityksestä sen vieraannuttavuuden vuoksi.

Lähtötekstin läheisyys on kaiken kaikkiaan tutkimusaineistossa keskeinen ja vallitseva aihe, sillä lähtötekstissä pysyttäytyminen on vaikuttava tekijä myös muissa luvuissa käsiteltäviin aiheisiin. Teknisiä ja tilallisia rajoituksia rikotaan, koska lähtötekstiä ei juurikaan tiivistetä tai muotoilla uudelleen (ks. luku 7.2), kielelliset virheet perustuvat pääosin lähtökielen syntaksin seuraamiseen (ks. luku 7.3), puheen prosodisia piirteitä jäljitellään paljon (ks. luku 7.4.1) ja tekstitykseen sisällytetään myös muita videolla olevia äänielementtejä (ks. luku 7.5).

7.2 Teknisten ja tilallisten rajoitteiden rikkominen

Ammattimaista tekstitystä rajoittavat tekniset ja tilalliset kysymykset, joita tekstittäjän on seurattava, jotta tekstitys on synkronoitu audiovisuaalisen teoksen kanssa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Tällöin tekstityksen on oltava tiettyjen rivi- ja merkkimäärien rajoissa, mutta se on myös ajastettava siten, että tekstitys seuraa puhetta. Tekstitys on myös jäseneltävä siten, että katsoja voi lukea sitä sujuvasti. Seuraavaksi tarkastelen tekstityksineistoa yleisten ammattimaisen tekstityksen suositusten näkökulmasta, sillä tekstityssuosituksia ei noudateta amatööritekstityksessä ammattimaisen tekstityksen tavoin.

7.2.1 Tekstityksen fontti ja väri sekä rivi- ja merkkimäärät

Luettavuutta pyritään helpottamaan tekstityksen fontin ja värin avulla. YouTuben tekstitykset ovat oletusasetuksilla keskitettyjä ja ne ovat väriltään valkoiset. Sen lisäksi tekstityksessä on tummanharmaa, hieman läpikuultava tausta. Katsoja voi itse muuttaa tekstityksen väriä ja kokoa sekä tekstin taustan väriä videosoitin asetuksista. Videosoitin tarjoaa katsojalle myös

muutamia fonttivaihtoehtoja. Tekstittäjä ei voi vaikuttaa tekstitysten fonttiin tai väriin, mutta niiden sijaintia on mahdollista vaihdella.

Toisin kuin ammattimaisen tekstittämisen suosituksissa, YouTuben tekstityksissä ei ole merkki- tai rivirajoitteita. Aineistossani pisin repliikin merkkimäärä on 190 merkkiä, joka on noin viisinkertainen määrä television ja DVD:n tekstitysten merkkimäärien suosituksesta. Näin pitkässä repliikissä myös YouTuben tekstitykset muuttuvat jopa kolmeriviseksi sen sijaan, että ne olisivat suositusten mukaiset ja maksimissaan kaksi riviä. YouTube-sisällön kääntäjällä on vapaus tehdä repliikeistään niin pitkiä kuin itse kokee tarpeelliseksi. Tämä vahvistaa myös Boguckin (2009, 50) näkemyksen siitä, ettei amatöörikääntäjän tarvitse saada lähtötekstin ajatusta mahdutettua rivi- ja merkkimääriin toisin kuin ammattitekstittäjän.

7.2.2 Ajastus

YouTube-sisällön kääntäjällä on myös vapaus ajoittaa tekstityksensä haluamallaan tavalla YouTuben käännöstyökaluilla. Vapaudesta on kuitenkin ristiriitaista tietoa: YouTuben käännöstekstityksen lisäämisen ohjeissa mainitaan, ettei vieraskielisen tekstityksen ajastusta voi säätää, ”koska se asetetaan automaattisesti alkuperäiskielisen tekstityksen ajoituksen mukaan.” (YouTube 1.) Tämä ohjeistus ei vastaa tutkimusaineistoani, sillä niissä aikaleimat vaihtelevat videosta riippuen. Videossa *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)* englanninkielisten ja suomenkielisten tekstitysten aikaleimat ovat identtiset ja saksannoksella on oma ajastuksensa, kun taas lopuissa videoissa jokaisen kielen aikaleimat poikkeavat enemmän tai vähemmän toisistaan.

Videoihin on myös mahdollista lisätä lähdekielinen automaattinen tekstitys, jolloin tekstityksen ajastus seuraa puheentunnistuksen avulla puheen rytmiä. Tekstitykset seuraavatkin melko hyvin puheen rytmiä, eli kun puhuttu virke alkaa, repliikki ilmestyy ruutuun, ja puheen loppuessa se katoaa. Toisinaan tekstityksiin on tosin jätetty useampia puhuttuja virkkeitä, jolloin repliikit pysyvät kuvassa, vaikka virkkeiden välillä on taukoja. Lisäksi, koska tekstityksiin on sisällytetty puhutut virkkeet tiivistämättä, niiden lukemiselle ei ole aina riittävästi aikaa. Vaihtoehtoisesti aikaa ei jää itse videokuvan katselulle.

7.2.3 Tekstityksen jäsentely

Jotta lukeminen olisi katsojalle mahdollisimman helppoa, tekstittämisessä on tärkeää, että puhutut virkkeet segmentoidaan eli jaetaan loogisiin, semanttisiin osiin, kun rivi tai repliikki vaihtuu. Koska tekstityksen rajallinen tila ja ajastus vaikuttavat siihen, kuinka tekstitys tulisi jäsenellä, se lukeutuu vielä teknisten ja tilallisten rajoitteiden piiriin.

Repliikkien sisällön jakamista on huomioitu aineistossa erittäin vähän: aineistossa esiintyy paljon repliikkejä, jotka katkeavat kesken virkkeen tai lauseen. Joskus ne katkeavat jopa kesken lausekkeen (Esimerkki 5).

(5) *Daniel and Depression*

- 5:40 was ein Teil von mir immer mit einem drohenden Fußball oder Faust oder einschneidenden
5:47 verbalen Beleidigungen verbinden wird, die mich bis heute noch nachts wach halten.

Videossa *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)* on myös huomattava, että englanninkielinen tekstitys perustuu lähestulkoon täysin automaattiseen tekstitykseen noin kolmen minuutin jälkeen. Tämä tarkoittaa sitä, että looginen ajatusten segmentointi on jäänyt tekstityksestä kokonaan pois – samoin kuin muutkin tekstityksen lukemista helpottavat seikat kuten oikeinkirjoitus:

(6) *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)*

- 6:05 in conclusion let me be clear nothing at
6:08 all is actually changing it's not like
6:10 I'm going to start making exercise
6:12 tutorial videos on here I'm not going to
6:14 quit YouTube to go become a lawyer
6:16 instead already flopped that career path--

Segmentoinnin puute heijastuu näin ollen myös suomennokseen, joka kyseisessä videossa on – kuten edellä mainittu YouTuben ohjeistus ajastuksesta antaa ymmärtää – joutunut omaksumaan lähdekielisen tekstityksen ajastuksen. Lähdekielistä tekstitystä on myös selvästi käytetty perustana itse käännökselle:

(7) *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)*

- 6:05 Tiivistettynä, antakaa kun selvennän. Yhtään mikään
6:08 ei oikeasti muutu. En esimerkiksi
6:10 ala tekemään tutoriaaleja
6:12 treenaamisesta, enkä
6:14 lopeta Youtubea ja ala lakimieheksi
6:16 sen sijaan. Se urapolku floppasi jo.

Tekstin jäsentely ei seuraa tekstityssuosituksia lainkaan, vaan lukemista helpottavaa segmentointia ja ajatusten tiivistämistä rivikohtaisesti ei käytetä tekstityksissä ollenkaan.

7.3 Käännösvirheet ja muut kielelliset virheet

Tekstitysaineisto sisältää paljon puhutun kielen konventioita, jotka eivät vastaa ammattitekstitäjille suositeltua standardoidun kielen käyttämistä. Myös suorat käännökset ovat yleisiä, mikä aiheuttaa useita kielellisiä virheitä. Sen lisäksi aineistossa esiintyy usein oikeinkirjoitusvirheitä ja lyöntivirheitä.

Vaikka kirjoitusvirheitä on paljon, merkityksiä muuttavia, virheellisiä käännöksiä on aineistossa vain yhdeksän kappaletta. Käännösvirheistä seitsemän on suomenkielisissä tekstityksissä. Esimerkiksi ilmaisu *crickets chirping* on käännetty lintujen viserrykseksi, vaikka *cricket* tarkoittaa heinäsirkkää ja *chirping* linnun viserryksen lisäksi heinäsirkan sirtystä (SESS s. v. *cricket*; mt. s. v. *chirping*). Tällöin heinäsirkköjen sirtysten äänielementti, joka ilmaisee, että puhujien välillä on laskeutunut hiljaisuus, muuttuukin tekstityksessä linnun viserrykseksi, jolla ei ole samanlaista merkitystä. Tämän lisäksi esimerkiksi sana *placenta* 'istukka' (mt. s. v. *placenta*) on käännetty sanaksi *kohtu*. Virheellisiä kohdekielen sanavalintoja esiintyy etenkin suomennoksissa. Esimerkiksi hiusosiota merkitseväksi sanaksi on valittu *suikale*, joka viittaa kappeaan kappaleeseen (KSK s. v. *suikale*) eikä hiuksista erilleen kammattuun osioon. Elävästä henkilöstä puhuttaessa on käytetty sanaa *ruumis*, vaikka kyseisessä kontekstissa on suositeltavaa käyttää sanaa *keho* (KSK s. v. *ruumis*).

Englanninkielisen tekstityksen käyttäminen käännöksen perustana on myös osaltaan aiheuttanut yhden käännösvirheen suomennoksessa:

(8) *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)*

2:17 And trying to maintain a false façade of perfection all the time

2:17 ja yrittää pitää silti yllä valheellista, täydellistä julkisivua koko ajan.

Alun perin videolla oleva puheenvuoro kuuluu seuraavasti: ”— and not try to maintain a false façade of perfection all the time”. Puhe on siirretty lähdekieliseen tekstiin virheellisesti, ja virhe on kääntämisen yhteydessä välittynyt myös käännökseen. Kuten esimerkki 8 osoittaa, virheellinen englanninkielinen tekstitys heijastuu suoraan suomennokseen. Saksannoksessa sen sijaan virhettä ei ole, vaan se seuraa puhuttua lähtötekstiä: *und nicht versuchen eine falsche Fassade der Perfektion aufrecht zu erhalten*.

Kohdekielisen tekstin sujuvuudessa ja sanavalinnoissa on yleisesti ottaen ongelmia. Varsinkin suomennosten ongelmana on suomenkielisen tekstin sujuvuus ja koherenssi (Esimerkki 9):

(9) *Daniel and Depression*

6:13 Kerroin tästä ihmisille, joihin luotin, että halusin päästä parempaan kuntoon, ja ihan vain kertomalla jollekin

Kyseisen repliikin virkerakenne on sekava ja vaikeasti ymmärrettävä. Syynä tällaisiin virheisiin on pääasiassa lähtötekstin läheisyys ja siitä johtuva sitaattilainojen ja sananmukaisten käännösten tekeminen. Esimerkiksi englanninkielinen fraseologismi *a perfect storm* on käännetty sananmukaisesti sekä saksaksi (*der perfekte Sturm*) että suomeksi (*täydellinen myrsky*). Korhonen toteaaakin, että mikäli fraseologismin käännösvastine ei ole rakenteeltaan lähtötekstin kaltainen,

kokemattomat kääntäjät saattavat tehdä tällaisia sananmukaisia käännösratkaisuja (Korhonen 2018, 268). Lähtökieliselä fraseologismilla tarkoitetaan huonoja olosuhteita, jotka ovat seurausta epäedullisten yhteensattumien sarjasta (OED s. v. *perfect storm*). Vaikkei fraseologismille ole täydellistä käännöskielistä vastinetta, sen saksannos voisi olla esimerkiksi ”eine Verkettung unglücklicher Umstände”, josta lähtökielisen fraseologismin idea välittyy sananmuksaista käännöstä paremmin (Duden s. v. *Verkettung*). Samoin suomennoksessa voisi ilmaista esimerkiksi, että kyseessä on tilanne, jossa on ”kaikki katastrofin ainekset”.

Myös erilaisia välimerkkejä käytetään oikeinkirjoitussääntöjen vastaisesti. Esimerkiksi Díaz Cintas ja Remaelin (2007) välimerkkejä käsittelevät ohjeet – jotka vastaavat yleisiä oikeinkirjoitussääntöjä – kuuluvat, ettei erilaisten välimerkkien kuten kysymysmerkkien eteen tule välilyöntiä. Toisaalta jotkin piirteet, jotka kirjoitetussa kielessä katsotaan virheelliseksi, esimerkiksi ylenmääräinen huutomerkkien käyttö, on amatööritekstityksessä keino ilmaista tunteita. Merkkien poikkeuksellista ja sääntöjenvastaista käyttöä sekä niiden merkityksiä tekstitysaineistossa käsittelen tarkemmin luvussa 7.8.

Oikeinkirjoitusvirheitä esiintyy jokaisessa kielessä toistuvasti. Kaiken kaikkiaan virheitä, jotka koskevat isoja alkukirjaimia, välimerkkejä, yhdyssanoja ja lyöntivirheitä, on aineistossa lähes 300 tekstitysrepliiikissä. Virheitä sisältävistä repliikeistä puolet on saksankielisissä käännöksissä ja noin neljäsosa suomenkielisissä käännöksissä. Repliiikkejä on myös kahteen otteeseen toistettu tahattomasti tekstityksissä lyöntivirheen tapaisesti. Kirjoitusvirheet voivat häiritä lukemista ja ymmärtämistä, vaikka käännösvirheitä ei ole paljon. Näiden huomioiden perusteella voidaan todeta, että vaikka käännökset eivät ole varsinaisesti virheellisiä, ne eivät kuitenkaan vastaa kohdekieliseltä laadultaan ammattilaisen tekemiä.

7.4 Puhekielisyyden piirteet

Fanitekstityksen piirteisiin luettu lähtötekstin läheisyys tulee vahvasti esille myös puhekielisten piirteiden toistuvasta käytöstä. Ammattimaisessa tekstityksessä puhekielisyyden käyttäminen ei ole suositeltavaa, sillä standardisoitu kieli on katsojalle helpompaa lukea. Puhekieltä voidaan kuitenkin käyttää tehokeinona. (Jüngst 2010, 51.) Puhekielen piirteiden käyttäminen tekee tekstityksestä luonnollisemman oloista, ja se vie sen lähemmäs lähtötekstin puhetta. Niitä pitää kuitenkin käyttää tekstityksessä johdonmukaisesti ja siten, että vain yleisimmät puhekielen piirteet ovat käytössä, jotta tekstitystä on yhä helppo lukea (Pöntys 2016, 148).

Vaikka Howell tai Lester eivät käytä erityisemmin murteita tai sosiolektejä, videoaineistossa yleinen puhetapa on rento ja keskustelunomainen. He esimerkiksi puhuvat siten, että YouTuben litteroinnissa *going to* on usein kirjoitettu *gonna*. Sen lisäksi tutkimusaineistossa esiintyy puhekielisiä sanoja kuten *weirdo* ja fraseologismeja kuten *to go to town* sekä puhekielessä toistuvia partikkeleita kuten *like*. Muita standardikielen vastaisia ilmaisukeinoja heillä on myös esimerkiksi se, että he käyttävät verbiä *to cringe* adjektiivina (*That was too cringe to post!!*) ja toisinaan tekevät omia sanoja (*zingyling*). Howell myös käyttää paljon kirosanoja. Kirosanoja välttellessään hän käyttää muita ilmaisua tehostavia sanoja kuten *frick*.

7.4.1 Prosodisten piirteiden jäljittely

Puhekielen piirteitä kuten äännähdyksiä jäljitellään tekstitysaineistossa toistuvasti. Kuten luvussa 7.1 totesin, englanninkielisissä tekstityksissä on pyritty kopioimaan mahdollisimman tarkasti puhetta (Esimerkki 1). Niinpä englanninkielisissä tekstityksissä esiintyy myös eniten takeltelua ja puheelle luonnollista toistoa. Osassa videoista nämä piirteet ovat välittyneet myös käännöksiin (Esimerkki 10), mutta huomattavasti vähäisemmässä määrin: kun englanninkielisissä tekstityksissä esiintyi takeltelua 51 repliikissä, saksannoksissa sama oli välittynyt 21 ja suomennoksissa vain 14 repliikkiin.

(10) *DAN CURLS MY HAIR!*

4:21 P: Right, just do it! Just...rip the plaster off! D: I'm just gonna...I'm gonna start

4:25 P: That's like the best bit of my hair, don't start there!

4:21 P: Gut, mach es einfach!..Reiß einfach das Pflaster ab! D: ich werde einfach..Ich werde jetzt starten P: Das ist, das ist der beste Part meiner Haare! Fang nicht dort an!

4:21 [Phil]: Okei, no tee se sitten!

4:22 [Dan]: Ok.

4:22 [Phil]: Irrota laastari!

4:23 [Dan]: Minä, aion, taidan vain aloittaa,

4:25 [Phil]: Tuo on paras kohta hiuksistani, älä aloita sitä!

7.4.2 Puhekieliset ilmaisut

Saksannoksissa on käytetty paljon puhekielisiä ilmaisuja. Rakenteellisesti kieli pyrkii olemaan yleiskielistä, mutta toisinaan tekstityksessä on puhekielisiä lyhenteitä kuten *ich hab* (*ich habe*), *dran* (*daran*), *grade* (*gerade*) ja *drüber* (*darüber*) (Duden s. v. *haben*; mt. s. v. *dran*; mt. s. v. *grade*; mt. s. v. *drüber*). Lyhenteiden käyttämisellä ei kuitenkaan ole mitään yhdenmukaisuutta, vaan niitä tulee tekstityksissä satunnaisesti vastaan, joten ne voivat olla myös kirjoitus- tai lyöntivirheitä. Puhekielisyys tulee saksannoksessa ilmi ennen kaikkea sanavalinnoilla: verbeinä esiintyy muun muassa *zocken* 'pelata videopelejä' ja *versauen* 'pilata' (Duden online s. v. *zocken*; Duden s. v. *versauen*), substantiiveina *Normalo* 'normaali ihminen', *Geplänkel* 'rento jutustelu' (Duden s. v. *Normalo*; mt. s. v. *Geplänkel*) ja adjektiiveinä *schräg* 'outo' ja *abgefuckt*

'sekava, rikki' (mt. s. v. *schräg*; mt. s. v. *abgefickt*). Niiden lisäksi toistuvat usein erilaiset rutiini-ilmauksiset fraseologismit kuten *sind wir mal ehrlich, man sieht sich ja du weißt schon* (Korhonen 2018, 65–71).

Suomennoksissa on myös vaihtelevasti käytetty puhekielisyttä. Samoin kuin saksankielisessä käännöksessä, suomennoksessakin pyritään yleiskielen käyttöön, mutta toisinaan puhekielisyys tulee esille muun muassa sekä persoonapronominien (*mä, mulla*) että verbien (*oot, en mee*) pikapuhemuotojen käytöllä ja passiivin käytöllä monikon ensimmäisen persoonan kanssa (*Me aloitettiin vasta*) (Pöntys 2016, 147). Suomennoksissa esiintyy myös puhekielistä sanastoa kuten *just* (KSK s. v. *just*). Tällaisia suomenkielisiä puhekielen piirteitä esiintyy useimmiten sellaisissa tilanteissa, joissa videon kohtaaminen vaihtuu videoblogityylisen kuvan ulkopuolelle. Poikkeuksena on *Phil is not on fire 9*, jossa yleiskieltä ja puhekieltä vaihdellaan usein. Videon tekstityksessä käytetään esimerkiksi sekä yleiskielen sanaa *minulle* että puhekielen vastaavaa sanaa *mulle*. Toisaalta kyseisessä videossa näitä piirteitä esiintyy myös koko tekstitysaineistosta eniten, ja puhekieli on siinä melko vallitseva.

7.4.3 Kirosanat

Analysoimassani videomateriaalissa esiintyy kiro sanoja. Etenkin Howell käyttää kiro sanoja puheessaan paljon. Lester sensuroi videoissaan kiro sanat korkealla sensurointiäänellä. Díaz Cintas ja Remael (2007, 195) toteavat, että tekstityksessä kiro sanoja yleensä lievennetään tai ne jätetään tilanpuutteen vuoksi pois. YouTuben ohjeistuksen mukaan YouTube tarkistaa automaattisesti, onko tekstityksessä esimerkiksi ”rumia sanoja” (YouTube 5). Vaikka YouTuben tekstityksessä ei ole tilarajoituksia, ohjeiden perusteella kiro sanat tulisi sensuroida tekstityksessä.

Tekstitysaineisto ei kuitenkaan vastaa YouTuben ohjeistusta, sillä osa kiro sanoista on välitetty tekstityksiin täysin muuttamattomina. Aineiston kiro sanojen käännösratkaisuja vertailtaessa esille nousevat vaihtelevat käännöstavat: toisinaan kiro sana on poistettu (Esimerkki 11), toisinaan sitä on lievennetty (Esimerkki 12), toisinaan se on käännetty samalla voimatasolla (Esimerkki 13) ja toisinaan se on kirjoitettu kokonaisuudessaan repliikkiin, vaikka lähtötekstissä – itse videossa – sana olisi sensuroitu (Esimerkki 14).

(11) *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)*

0:17 I'M FREAKING THE FUCK OUT

0:17 Ich raste komplett aus!

0:17 MINÄ SEKOAN!

(12) *Phil is not on fire 9*

3:56 Dan: Hey Phil **why the hell** do you drink out of a vase? Phil: I don't know what you're talking about.

3:56 D: Hey Phil, **warum um Himmels Willen** trinkst du aus einer Vase?

(13) *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)*

1:12 And she just looked at me like: "what the fuck"

1:12 Ja Taylor vain katsoi minua kuin: "Mitä vittua?"

(14) *Phil is not on fire 9*

7:42 Dan: Look at this **sh- *beep*** Phil: It's amazing!

7:42 D: Schau dir diesen **Scheiß** an P: Es ist wundervoll

7:42 D: Katsokaa tätä p***aa P: Se on mahtava

Lisäksi kirosanakäännökset vastaavat toisinaan enemmän lähtökielistä muotoa kuten esimerkin 14 suomennoksessa, mutta toisinaan käännöksissä on käytetty kohdekielelle ominaisia kiroilua ilmaisevia fraseologismeja (Esimerkki 15). Kiroilua ilmaisevat fraseologismit tulevat esille myös esimerkiksi videossa *Phil is not on fire 9*, kun kirosan eteen on lisätty sekä imperatiivimuotoinen verbi *haista* ja interjektio *voi* (*Haista v*****! Voi v*****, oikeesti?!*) (Liimatainen 2011, 267–268).

(15) *Daniel and Depression*

11:41 It sucks

11:41 Es ist richtig scheiße. Und wenn du es nicht hast, dann solltest du froh sein und lernen, für Leute da zu sein, die es haben.

11:41 Se on perseestä

Asteriskilla sensuroidut kiro sanat ovat voimakkaasti sidoksissa lähtötekstin sensurointiääneen, mutta niidenkin merkintätavat vaihtelevat. Toisinaan kiro sanassa on korvattu vain yksi kirjain asteriskilla (*sh*t*) ja toisinaan kiro sana on sensuroitu korvaamalla kaikki kirjaimet asteriskilla ensimmäistä kirjainta lukuun ottamatta (*s***, Voi v******). Joissain tapauksissa sensurointiääni on merkitty myös tekstitykseen asteriskien sisälle siten, että osa kiro sanasta – toisinaan ensimmäinen kirjain, toisinaan pari ensimmäistä kirjainta ja toisinaan sanan alku- ja loppupuoliskot – on silti nähtävissä (*s*bleep*, du f*beep* Perversling, f*beep*ing hell*).

Puhekielen piirteiden käyttäminen tuo katsojan lähemmäs lähtötekstiä. Se antaa vaikutelman tavanomaisesta arkipäiväisestä keskustelusta ja toisaalta myös nuortenkeskisestä kommunikoinnista. Vaikka tekstitykset eivät ole täysin puhekielisiä, niihin on voitu lisätä puhekielisyttä erilaisin keinoin, kuten sanavalinnoilla.

7.5 Ohjelmatekstityksen piirteet

YouTuben ohjeistuksessa omien tekstitysten lisäämiselle tekstittäjiä kehoitetaan huomioimaan ”muita videolla kuuluvia ääniä” (YouTube 4 s. d.). Toisaalta YouTuben käännös- ja litterointisanaston (YouTube 2 s. d.) ohjeistuksen mukaan äänielementtien sisällyttämistä teksteihin käytetään ainoastaan lähdekielisessä tekstityksessä. Samaisen lähteen mukaan puhuja merkitään tekstitykseen joko vaihtamalla tekstityksen sijaintia ruudulla tai kirjoittamalla tekstitykseen nimikyltti. Nimikyltin merkitsemistapa on YouTuben mukaan nimi ja kaksoispiste, jota seuraa puhuttu repliikki. (Mt.) Aineistossa näitä ohjeita on noudatettu myös käännöstekstityksissä, vaikkakin merkintätavat vaihtelevat.

Videolla kuuluvien äänien ja puhujan ilmaiseminen tekstityksessä on selkeä ohjelmatekstityksen piirre, ja kuten luvussa 5.2.3 todettiin, fanikäntämisellä ja ohjelmatekstityksellä on yhteisiä piirteitä (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 51). Ohjelmatekstityksen piirteiden käytön vuoksi sulkeita ja hakasulkeita – mutta myös asteriskeja – on käytetty tekstitysaineistossa aivan eri tavoin kuin Díaz Cintas ja Remael (2007, 108) ohjeistavat. Heidän mukaansa sulkeiden ja hakasulkeiden väliin voidaan kirjoittaa lisätietoja, joilla ei ole virkkeen merkityksen kannalta suurta painoarvoa (mp.). Asteriskeja sen sijaan käytetään vain sensuroimaan kirosanoja (mts. 116). Ohjelmatekstityksen piirteiden esiintyminen aineistossa onkin yllättävän yleistä.

7.5.1 Puhujien ja puheenvuorojen vaihtumisen merkitseminen

Ammattimaisessa tekstittämisessä nopean vuoropuhelun aikana kääntäjän on tilan- ja ajanpuutteen takia yleensä valittava vain tärkeimmät seikat, jotka välitetään tekstitykseen. Mikäli vuoropuhelua on, tekstityksessä on aina käytettävä kahta riviä, jotka on varattu kummallekin puhujalle, ja puhujan vaihtuminen ilmaistaan ajatusviivalla (–). (Díaz Cintas & Remael 2007, 91, 111–112.) Ohjelmatekstityksessä sen sijaan suositellaan nimikylttien käyttämistä.

Aineistossa puheenvuoron vaihtelua on sen sijaan merkitty mitä erilaisimmin keinoin. YouTuben suosittama nimikyltin merkintätapa (*Dan.:*) on käytetty aineistossa useimmiten, neljässä videossa viidestä. Siitä huolimatta käytännöt vaihtelevat kielikohtaisesti: esimerkiksi videon *Daniel and Depression* suomennoksessa nimi on laitettu hakasulkeisiin ja sitä seuraa kaksoispiste (*[Dan]:*), kun taas videoiden *PSA: Stop Emo Shaming* ja *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)* saksannoksissa puhujia tai usein puheenvuoron vaihtumista ei ole merkitty lainkaan. Mikäli nopeasti vaihtelevaa dialogia esiintyy, puhujat on erotettu toisistaan lisäämällä viiva (–)

ennen jokaista puheenvuoroa (Esimerkki 16). Silloin repliikkiviivat on sijoitettu keskelle repliikkiä eikä sen alkuun, puheenvuoroja voi olla yhdessä repliikissä useampia kuin kaksi, eikä niitä ole myöskään eroteltu omille riveilleen.

(16) *PSA: Stop Emo Shaming*

3:17 -Was tust du? -Geh weg! -Geh runter von mir! -Oh mein Gott was zur Hölle

Jos puhujat sanovat saman asian samaan aikaan, se on yleensä ilmaistu merkitsemällä puhujaksi molemmat (*Molemmat:* tai *Beide:*) tai käyttämällä puhujien nimiä tai nimikirjaimia (*Dan and Phil:*, *D+P:* tai *D&P:*; [sic]). Toisinaan, mikäli toinen puhuja kommentoi lyhyesti pidemmän puhutun virkkeen väliin (Esimerkki 17) tai mikäli hänet on jollain tavalla videon kontekstissa asetettu taustalle (Esimerkki 18), lyhyt puheenvuoro on lisätty repliikkiin puhujan nimikirjaimen kanssa sulkeissa vallitsevan puheen lomaan.

(17) *Phil is not on fire 9*

10:14 P: Voitte tilata Danin kanavan tuosta kuplasta (D: Kiitos) P: Tilatkaa mun kanava mun kuplasta (D: Klikatkaa tuota)

(18) *DAN CURLS MY HAIR!*

4:33 D: Los geht's (P: Ich kann nichts sehen) D: Okay (P: Ich kann nicht atmen!)

Dialogia on merkitty erilaisin tavoin, mutta ennen kaikkea poikkeavaa tekstitysaineistosta tekee se, että puhuja on usein nimetty tekstityksissä. Tällaiselle ei ammatillisessa tekstityksessä olisi merkkirajojen puitteissa tilaa, vaan dialogia on yleensä karsittava, ja puheenvuoron vaihtuminen merkitään ajatusviivalla ja rivin vaihdolla.

7.5.2 Äänien ja tekemisen kuvailu

Tekstitysaineistossa ääniä merkitään tekstitykseen melko aktiivisesti sekä englanniksi, saksaksi että suomeksi. YouTuben suositusten mukaan äänielementit tulee merkitä hakasulkeiden sisälle, mutta aineistossa ylivoimaisesti eniten tähän tarkoitukseen käytetään asteriskeja sanan ympärillä. Lisäksi poikkeuksellista on, että näiden merkkien avulla ei ilmaista pelkästään ääniä, vaan myös puheen tapaa, tai jopa asioita, jotka ovat myös nähtävissä kuvasta, mikä tekee tekstityksistä toisinaan redundanttia.

Ohjelmatekstityksen tapaista erilaisten äänten merkitsemistä tekstiin on käytetty kaikissa kielissä, ja niiden merkintätavat vaihtelevat myös jopa yksittäisen videon kieliversion sisällä. Merkintätavat eivät siis ole yhdenmukaisia. Esimerkkejä tällaisista ääniä kuvastavista teksteistä on sulkeissa muun muassa (*Crickets*) ja (*singen*), hakasulkeissa [*mehr Musik*] ja [*Unheilvoller Sound-Effekt*] ja asteriskeilla **traurige Musik** ja **G nuotti** [sic]. Kuvastakin pääteltävissä

olevia äännähdyksiä – kuten nauramista, itkemistä tai huokaisemista – on merkitty tekstityksiin sulkeissa tai asteriskien ympäröimänä. Lisäksi toisinaan toimintaa on kuvattu tekstityksessä tarkemmin liittämällä siihen kuvaava adjektiivi. Esimerkkejä tällaisista tapauksista on muun muassa (*Intense sobbing*), **nervöses lachen** [sic] ja **böses Lachen**.

Kuten luvussa 5.2.3 tulee esille, ohjelmatekstityksiin toivotaan myös puhettavan kuvailua (Nebes 2008, 161). Samoin kuin edellisissä esimerkeissä, sulkeilla, hakasulkeilla ja asteriskeilla voidaan myös kuvata puheen tapaa kirjoittamalla kuvaus puhetyylistä erikoismerkkien sisälle ennen repliikkiä. Tällöin tekstityksessä voidaan ilmaista esimerkiksi kuiskaamista (Esimerkki 19). Kuvaus voi olla myös tarkempi määritelmä puheen tyylistä: esimerkissä 20 tekstittäjät ovat pitäneet olennaisena mainita, että puhujat puhuvat itselleen epätyypilliseen tapaan yhdysvaltalaisella aksentilla. Selitys on lisätty tekstityksiin ennen itse repliikkiä. Lauluna esitetty repliikki merkitään samoin (Esimerkki 21). Esimerkistä 21 myös huomaa, ettei sulkeiden tai asteriskien käytössä ole yhdenmukaisuutta välttämättä edes yhden videon aikana, vaan repliikissä on käytetty sekä asteriskeja että sulkeita osoittamaan samankaltaisia asioita.

(19) *PSA: Stop Emo Shaming*

0:16 Anthony: **whispers** It's okay

(20) *Phil is not on fire 9*

7:21 Dan and Phil: **American accent** Closet!

7:21 D (jenkkiaksentilla): Kaappi P (jenkkiaksentilla): Kaappi

(21) *Phil is not on fire 9*

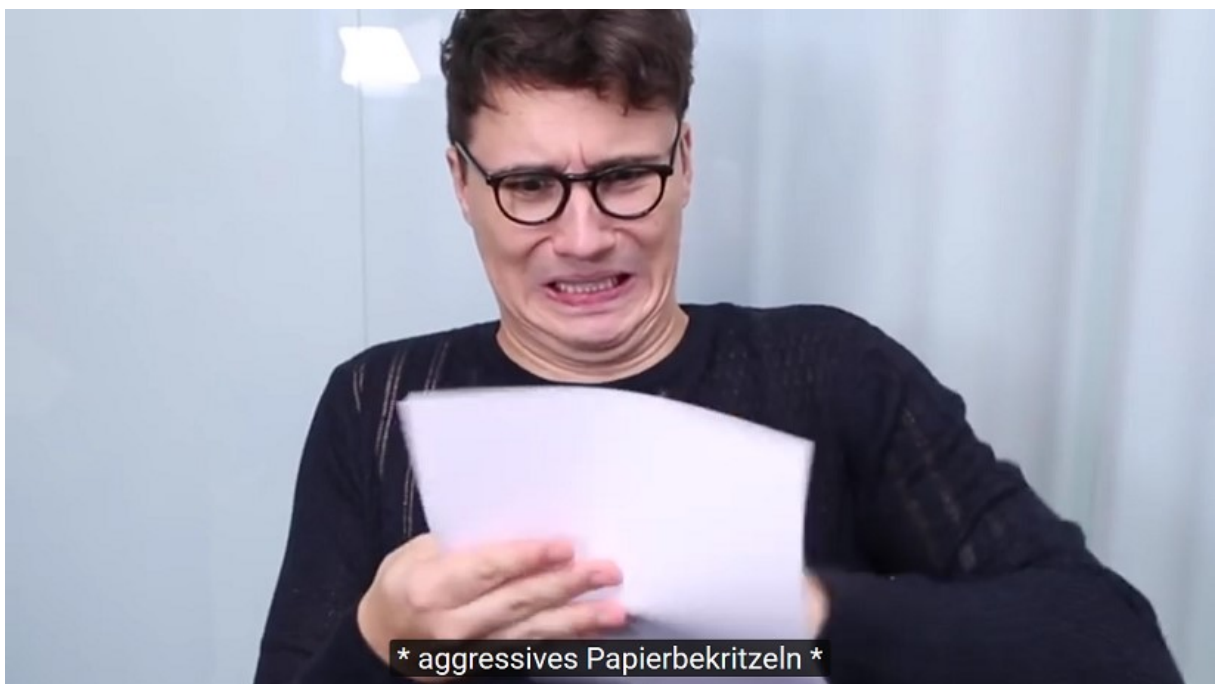
4:51 P: **nauraa** Tuo oli kamalaa D (**laulaen**) : Philly unohti ekan kysymyksen

Puhettavan ilmaiseminen on huomioitu tekstitysaineistossa, mutta puheeseen sisältyvien erilaisien sävyjen tekstittäminen on silti haastavaa, eikä esimerkiksi ironista sävyä ilmaista tekstitysaineistossa sanallisesti lainkaan.

Ohjelmatekstityksestä poikkeavasti aineistossa on toisinaan merkitty tekstitykseen myös tekemistä, joka on nähtävissä kuvasta. Tekeminen on merkitty tekstitykseen äänielementtien tavoin vaihtelevasti asteriskeilla ja hakasulkeilla, mutta asteriskit ovat vallitseva merkitsemistapa. Esimerkiksi videossa *Daniel and Depression* Howell heittää matkalaukun portaita alas, ja teko on kirjoitettu myös suomenkieliseen tekstitykseen, vaikka se on nähtävissä myös kuvasta (Kuva 1). Samassa videossa myös saksankieliseen tekstitykseen on lisätty kuvassa nähtävää tekemistä (Kuva 2). Tekemistä ei tarvitsisi kirjoittaa tekstityksiin, sillä katsoja näkee ne joka tapauksessa, mutta tekstitysaineistossa näin on tehty yli viisi kertaa.

Kuva 1. Kuvassa näkyvää tekemistä voidaan ilmaista myös tekstityksessä

Kuva 2. Kuvassa näkyvää tekemistä voidaan ilmaista myös tekstityksessä

Äänielementtien ja tekojen merkintätavat eivät pääosin poikkea toisistaan, vaan kyseiseen tarkoitukseen käytetään lähestulkoon aina sulkeita tai asteriskeja. Esimerkistä 22 on kuitenkin nähtävissä poikkeustapaus: äänen kuvauksen ympärille on laitettu viivat muiden tavanomaisten merkkien sijaan. Tämä voi kuitenkin olla myös lyöntivirhe. Lisäksi esimerkissä 23 tekoa ilmaisevan sanan ympäriltä puuttuu merkinnät kokonaan. Tässä tapauksessa voidaan tosin olettaa, että ne ovat vain unohtuneet ja jääneet pois. Muista aineiston tapauksista poikkeavasti eräässä

kohdassa hakasulkeita on käytettykin kuvaamaan puhujan kuvassa tekemää elettä (Kuva 3). Ele on faniympäristössä keskeinen, joten sitä on käytetty jokaisessa kieliversiossa (Esimerkki 24).

(22) *DAN CURLS MY HAIR!*

0:31 P: oh -sad dramatic music-

(23) *DAN CURLS MY HAIR!*

7:23 P: lacht

(24) *Phil is not on fire 9*

3:17 Phil: Hi! My name is [DA-

3:17 P: Hallo, ich heiße [Dan] D: oh f*****off*****kg,, ernsthaft?

3:17 P: Hei! Nimeni on [ ]

Kuva 3. Hakasulkeita on käytetty poikkeuksellisesti kuvastamaan puhujan eleitä

Äänien, äännähdysten, puhetyyliin ja jopa kuvassa näkyvien tekemisten ja eleiden merkitsemisen tekstityksiin ei tullut teoreettisessa viitekehyksessä niin voimakkaasti esille suhteessa siihen, kuinka merkittävää ja yleisesti hyödynnettyä se on tekstitysaineistossa. Vaikka YouTube ohjeistuksessakin mainitaan, että katsojat voivat olla kuulovammaisten lisäksi myös esimerkiksi meluisassa ympäristössä tai vieraskielisiä, ohjelmatekstityksen konventioiden käytön määrä on yllättävän suuri: sitä esiintyy kaikissa kielissä ja kaikissa aineiston videoissa. Merkitävat eivät ole yhdenmukaisia, vaan varsin vapaamuotoisia. Niillä voidaan ilmaista kaikki, minkä tekstittäjä kokee tarpeelliseksi. Aineiston perusteella voidaankin päätellä, että äänielementtien, ja joissain tapauksissa myös kuvaelementtien, tekstitykseen merkitsemisen voidaan katsoa olevan myös yksi fani- ja amatööritekstitysten tyypillinen piirre.

7.6 Kuvassa olevien tekstielementtien huomioiminen

Koska audiovisuaaliseen teokseen kuuluu puheen ja äänen lisäksi myös kuva, on tärkeää tarkastella tekstityksiä vielä kuvassa esiintyvien tekstielementtien kannalta. Keskeisintä on, esitäänkö kuvassa lähtökielistä materiaalia, jolla on niin suuri informaatioarvo, että se pitäisi sisällyttää käännettynä tekstitykseen. Mikäli kuvassa oleva teksti esimerkiksi toistuu puheessa, on sen lisääminen tekstitykseen tarpeetonta toistoa.

Kaikissa aineiston videoissa on kuvassa esiintyvää tekstiä, mutta niiden informaatioarvo vaihtelee paljon. Suurin osa aineistossa esiintyvistä kuvassa olevista tekstielementeistä toistetaan puheessa, joten pääasiassa niiden huomioiminen tekstityksissä on jätetty kokonaan pois, sillä niiden toistaminen tekstityksissä olisi redundanttia. Esimerkiksi videossa *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)* Howell sanoo: ”plus one self-esteem”. Samalla kuvaan ilmestyy videopelityylinen teksti *+1 SELF ESTEEM* [sic] (Kuva 4). Koska repliikki sanotaan ääneen, se luonnollisesti sisällytetään tekstitykseen.

Kuva 4. Sanottua asiaa korostetaan toistamalla se kuvatehosteessa

Howellilla on tietynlainen tyyli, jolla hän editoi kuvaan lisättävää tekstiä. Hänen videoissaan kuvassa olevat tekstielementit ovat usein kuvassa liikkuvaa ja ne välähtävät niin nopeasti ruudulla, ettei katsoja – oli hänen äidinkielensä lähtötekstin kieli tai ei – ehdi niitä lukemaan. Tekstien väläyttely on tyylikeino, jolla väritetään videota lisähuumorilla, jonka vain katsojat, jotka tauottavat videota, saavat tietoonsa. Esimerkiksi videossa *Daniel and Depression* Howell lukee

Citalopram-lääkkeen pakkausselostetta ääneen, jolloin kuvan alareunaan ilmestyy teksti, jossa toistetaan lähestulkoon identtisesti Howellin lukema teksti, mutta tekstin lopussa on puheesta poikkeava, humoristinen kommentti (Kuva 5). Poikkeavan tekstin sisältö on nähtävissä vain, jos videon keskeyttää – muuten sitä ei ehdi lukea. Samoin videossa *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)* Howell viittaa koulussa kokemaansa verbaaliseen kiusaamiseen, ja samanaikaisesti erilaisia loukkauksia (*lol nerd, die emo scum, ur fat, gaylord*) sinkoutuu kohti Howellin kasvoja. Tekstien animaatio on niin nopeaa, ettei tavallinen katsoja ehdi lukemaan niitä. Yksi tyypillinen kuvassa esiintyvä tekstielementtityyppi on myös se, että toisinaan tekstit voivat olla Howellin omia lisäkommentteja (Kuva 6). Lesterin tekemissä videoissa, jotka sisältyvät aineistooni, on käytetty kuvissa olevia tekstejä erittäin vähän, joten vastaavanlaisen analyysin tekeminen hänen tekstinkäyttökäytännöistään ei ole mahdollista.

Kuva 5. Kuvassa esiintyvää tekstiä

Kuva 6. Howellin oma videokuvaan lisätty tekstikommentti

Kuvassa näkyvien tekstielementtien sisältämä informaatio ei ole aineistossani niin tärkeää, että ne olisivat sisällön ymmärtämisen kannalta välttämättömiä, sillä ne ennemminkin vain täydentävät videolla sanottuja asioita. Koska kuvassa esiintyvät tekstit ovat tällaisia nopeasti kuvassa vilahtavia lisäelementtejä, niitä ei pääosin ole aineistossani käännetty: poikkeuksena on yksi saksannos ja yksi suomennos. Molemmissa tapauksissa kuvassa olevan tekstin käänнос on sisällytetty samaan repliikkiin tekstitetyn puheen kanssa siten, että se on repliikin lopussa sulkeissa.

Suomennoksessa huomioitu kuvassa esiintyvä teksti on videosta *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)*. Videossa kyseisessä kohdassa näytetään toista videonpätkää, jossa Howell ja Lester haastattelevat poplaulaja Taylor Swiftiä ja kysyvät häneltä kuulumisia. Swift sanoo voivansa hyvin, mutta Howell on editoinut videoon Swiftin viereen tekstin **i'm honestly so terrified who tf r u people** [sic], joka ilmaisee sitä, että Swift olisi kyseisessä tilanteessa Howellin mielestä ajatellut toisin. Muissa kielissä tätä elementtiä ei ole huomioitu, mutta suomennoksessa teksti on lisätty puhutun repliikin perään sulkeissa (Kuva 7).

Samana videon saksannoksessa on käännetty kuvassa oleva teksti, mutta videon eri kohdasta (Kuva 8). Kyseisessä kohdassa Howell pohtii Daniel-nimen vaikutelmaa ja luettelee Daniel-nimisiä kuuluisuuksia kuten Daniel Radcliffe ja Daniel Craig. Videokuvaan tulee kuvat mainituista julkisuuden henkilöistä puheen kanssa samassa tahdissa, minkä jälkeen kuuluisuuksien

yläpuolelle ilmestyy teksti *and those other cool daniels* [sic]. Saksannoksessa kyseinen teksti on sisällytetty edellisen suomennosesimerkin (Kuva 7) tavoin puhutun repliikin perään sulkeisiin, mutta sen lisäksi tekstitykseen on vielä merkitty, että kohta on kuvan kirjoitetusta lähteestä (*Shrift:*).

Kuva 7. Kuvassa esiintyvä tekstielementti huomioituna suomennoksessa

Kuva 8. Kuvassa esiintyvä tekstielementti huomioituna saksannoksessa

YouTuben ohjeistuksesta huolimatta kuvassa esiintyvää tekstiä ei ole huomioitu vieraskielisissä tekstityksissä juuri lainkaan. Katsojat, jotka eivät ymmärrä lähtökieltä, eivät myöskään ymmärrä kuvassa olevien tekstielementtien sisältöä ja niiden teoksiin tuomaa lisähuumoria. Toisaalta tekstien informaatioisisältö on aineistossa niin vähäinen, ettei niiden kääntäminen ole tarpeellista. Kuten aiemmin todettiin, Howellin videoissa usein kuvaan liitetyt tekstit eivät sisällä videon ymmärtämisen kannalta tärkeitä tietoja, eikä suurinta osaa niistä ole alun perinkään tarkoitettu jokaisen katsojan luettavaksi. Silti erikoista on, että sekä saksannoksessa että suomennoksessa kuvassa näkyvä tekstielementti on huomioitu vain kerran.

7.7 Kääntäjän huomautukset ja kommentit

Keskeisimpänä fani- ja amatööritekstitysten piirteenä pidetään kääntäjän huomautuksia ja kommentteja (Díaz Cintas & Muñoz Sánchez 2006, 46; Pérez-González 2012b, 8; Cho 2014, 581–582). Niiden kautta yhteisöllisyys tulee tekstityksestä selkeimmin esille: koska yhteisöllisessä kääntämisessä keskeistä on, että kääntäminen tapahtuu jonkun yhteisön sisällä, ja tätä yhteisöä yhdistää samat arvot ja yleensä myös samat kiinnostuksen kohteet, kommentit korostavat kääntäjän ja yleisön yhteenkuuluvuutta ja vuorovaikutusta. Aineistossa esiintyy sekä kääntäjän huomautuksia että kommentteja, mutta vähäisissä määrin: kaiken kaikkiaan niitä on 20 kappaletta, joista puolet on kääntäjän huomautuksia, eli niissä pohjustetaan käännoystä esimerkiksi selittämällä sanaleikkiä.

Díaz Cintas ja Muñoz Sánchezin (2006, 46) mukaan huomautukset sijoitetaan yleensä kuvan yläreunaan ja niissä käytetään eri värejä. Tekstitysaineistossa ne kuitenkin sisällytetään samaan tekstityskenttään repliikin lomaan. Aineistossa kääntäjän huomautukset eivät ole yhdenmukaisia, vaan merkitsemistapoja on monia. Huomautus tai kommentti saattaa olla merkitty kirjaimilla *T/N* (*Translator's Note*) eli 'kääntäjän huomautus' (Esimerkki 25), mutta huomautus voi olla myös hakasulkeissa ilman muuta merkintää kääntäjän osalta (Esimerkki 26). Kääntäjän huomautukset voivat olla myös hyvin vapaamuotoisia ja olla sulkeiden sisällä (Esimerkki 27), ja ne voivat myös sisältää samalla kääntäjän kommentteja (Esimerkki 28).

(25) *DAN CURLS MY HAIR!*

1:46 P: Die Brotecke! D: Die Brotecke. P: Die Brecke! [T/N: **bread edge=breadge**]

(26) *Phil is not on fire 9*

6:19 P: Voitte kutsua mua nimellä "Red Lester" [**Red Leicester = englantilainen juusto**]

(27) *Phil is not on fire 9*

7:20 D: Kleiderschrank P: Kleiderschrank (**der Witz ist der Akzent**)

(28) *Phil is not on fire 9*

3:50 P: Was wenn wir Gleichstand haben? (**Wortspiel HAHA**)

Kääntäjän kommentit ottavat kantaa videossa tapahtuviin asioihin, eivätkä liity tekstitykseen tai käännökseen. Kommentit, joissa ilmaistaan vaikeasti ymmärrettävää kohtaa, voidaan laskea kääntäjän huomautuksiksi, mutta toisaalta ne myös kommentoivat itse videossa tapahtuvien asioiden epäselkeyttä tai epämääräisyyttä. Tällaiset kommentit on pääosin merkitty sulkeissa olevalla yhdellä tai useammalla kysymysmerkillä, ja näitä on aineistosta esille nousseissa kääntäjän kommentteissa kaikista eniten. Niiden lisäksi aineistossa on kaksi esimerkkiä, joissa kääntäjä selvästikin haluaa kommunikoida muun yleisön kanssa. Ensimmäisessä esimerkissä (Esimerkki 29) viitataan ja otetaan kantaa Howellin ja Lesterin keskinäiseen käyttäytymiseen. Toisessa esimerkissä (Esimerkki 30) kontakti yleisöön on vielä selkeämpi: kääntäjä ilmaisee harmistustaan siitä, ettei ole onnistunut saamaan lippuja Suomen Interactive Introverts -lavaesitykseen:

(29) *DAN CURLS MY HAIR!*

2:47 P: *laughs* Erh...ooh! [snapping the clip at Dan **aw m8**] D: Chopsticks, you f*bleep* perv

(30) *Phil is not on fire 9*

9:29 P: Todella jännittävää. Me lähdemme kiertueelle ensi vuonna! D: Aivan. Dan ja Philly, 2018 maailmankiertue (**onnee niille jotka sai liput, ite en saanu**)

Osa kääntäjän kommentteista on myös vain hymiö, jolla esimerkin 29 tapaisesti kommentoidaan videossa tapahtuvaa puhujien keskinäistä käyttäytymistä (ks. esimerkki 46, s. 70). Hymiöiden käyttöä aineistossa käsitellään tarkemmin luvussa 7.8.5.

Ammattitekstittämiselle todella epätavanomainen kääntäjän esille tuominen on siis päinvastainen amatöörikäännöksissä, ja kääntäjän näkyvyys on huomattavampi. Niillä selitetään lähtötekstiä, perustellaan käännösratkaisuja ja ilmaistaan käännöksen ongelmakohtia. Sen lisäksi niillä kommunikoidaan faniyhteisön kesken. Kääntäjän huomautusten ja kommenttien merkitseminen ei ole kuitenkaan yhtenäistä, vaan sen muotoilu on melko vapaata.

7.8 Ortografiset ja typografiset tehokeinot

Secarä (2011, 155) esittää erilaisten merkkien ja symbolien toimivan fanitekstityksessä tunteiden ja erilaisten puheen piirteiden ilmaisemiskeinona, mikä taasen ammattimaisessa tekstityk-

sessä ei ole suositeltavaa. Kun ammattimaisessa tekstityksessä pyritään pysymään standardikielessä, amatööri- ja fanitekstityksessä kääntäjä on näistä velvollisuuksista vapaa ja voi käyttää mitä erilaisimpia ilmaisukeinoja tekstityksissään. Ammattitekstittäjän on keksittävä muita keinoja erilaisten tilanteiden ilmaisemiselle.

Aineistosta nousi esille erilaisia typografisia tehokeinoja, joilla ilmaistaan puhujan tunteita tai puheen tyyliä tai painotusta. Niissä käytetään esimerkiksi versaaleja kuvastamaan huutamista, ja oikeinkirjoitussääntöjä rikotaan muun muassa venyttämällä vokaaleja, jolloin kuvastetaan puheen tyyliä tai painotusta. Sen lisäksi tunteita ilmaistaan käyttämällä useampaa kuin yhtä kysymysmerkkiä tai huutomerkkiä peräkkäin tai käyttämällä muita erikoismerkkejä tai niiden yhdistelmiä.

7.8.1 Sanojen venyttäminen

Ortografiin keinoihin lukeutunut oikeinkirjoitussääntöjen rikkominen on nähtävissä tekstitysaineistossa. Puhetapaa ilmaistaan usein tällä keinolla. Äänteiden pituuksia tai sanojen painotusta voidaan esimerkiksi kuvata venyttämällä sanojen vokaaleja (O'Hagan 2008, 173–174). Tekstitysaineistossa sanoja on venytetty O'Haganin (mp.) mainitseamalla tavalla, mutta myös konsonantteja voidaan toistaa tekstityksissä, kun halutaan ilmaista, että puhe on painottuvaa ja venyvää. Mikäli tekstittäjä on kokenut tarpeelliseksi jäljitellä puhetyyliä, jossa sanoja venytetään, hän on lisännyt sanoihin kirjaimia ilmaisemaan hidasta tai painokkaasti venyvää puhetta ja pitkitettyjä vokaaleja. Tätä kuvastaa hyvin esimerkki 31, jossa vokaaleja on venytetty puheen mukaisesti. Esimerkissä 32 käännöskieliset tekstitykset kopioivat suoraan lähdekielistä tekstitystä ja venyttävät vokaalin sijaan konsonanttia.

(31) *Phil is not on fire 9*

5:48 Dan: **NOOOO!!!!**

5:48 D: **Neiiiiiin** das zählt nicht, das war nur ein Test P: jaja, ein "Test"

5:48 D: **EIIIII!!!**

(32) *DAN CURLS MY HAIR!*

2:06 P: So, I thought you could curl my hair, because you are the King of (D: **Phiiiii**) the hair curls

2:07 P: Also ich dachte, du könntest meine Haare locken, weil du der König der- D: **Phiiiii**
P: -Locken bist.

2:08 [Phil]: -koska olet kiharten kuningas. [Dan]: **Phiiiii**

Vokaaleja ja konsonantteja venyttämällä jäljitellään myös, mikäli puhuja lausuu vuorosanansa laulamalla. Tunnetuissa lauluissa kääntäjästä riippuen tekstitykseen on voitu merkitä vain laulun nimi sulkeisiin tai laululyriikat on kirjoitettu oikeinkirjoituksen mukaisesti, mutta toisinaan tekstitykset mukailevat laulua. Esimerkissä 33 puhuja laulaa Kool & The Gang -yhtyeen kappaletta ”Celebration”, jossa sana *celebrate* venyy musiikin mukana, ja tämä on ilmaistu tekstityksessä. Jos puhuja lausuu vuorosanansa lauleskellen, mutta laulu ei seuraa mitään tunnettua kappaletta, on tätäkin ilmaistu toisinaan tekstityksissä venytetyillä sanoilla (Esimerkki 34), muttei kuitenkaan kaikissa tapauksissa.

(33) *Phil is not on fire 9*

6:03 P: Dan, deine Nachrichtensendung über die Welt endet gleich D: ceecelebrate good times come on

(34) *DAN CURLS MY HAIR!*

6:05 D: I'm--I mean--(P: what is this?) we're curlinggg yourrr hairr izz reallyy fun [cheery music playing]

6:04 D: Ich- Ich meine (P: was ist das?) wir loocken deene Haaare es ist wirklich lustig!

7.8.2 Versaalit

Typografisia keinoja esiintyy aineistossa monipuolisesti esimerkiksi versaalien käyttönä. Díaz Cintas ja Remael (2007, 118) ohjeistavat, ettei versaaleja sovi käyttää, sillä ne vievät rivitilaa ja ovat hankalia lukea. Rivitila ei ole kuitenkaan amatööritekstitykselle este, ja versaaleja käytetään tekstitysaineistossa usein. Versaalien käyttö koskee aineistossa etenkin puhettavan kuvastamista typografisin keinoin, sillä niillä ilmaistaan esimerkiksi huutamista:

(35) *Phil is not on fire 9*

4:09 Dan: OH MY GOD IT WAS EXACTLY THE SAME TIME WHAT THE FRICK Phil: It was a tie! It was an actual tie!

4:09 D: OLTIIIN VALMIITA JUST SAMAAAN AIKAAN MITÄ VITSIÄ?! P: Se oli tasapeli! Oikeesti tasapeli!

Versaaleilla kopioidaan puhetyyliä myös siten, että sillä kuvataan puhujan yksittäisen sanan painotusta:

(36) *Phil is not on fire 9*

2:49 D: Könnnt ihr wie Krabben die Treppe hoch laufen?

2:52 D: Könnnt ihr wollen, dass wir STERBEN? oder was P: dies wäre das letzt Video von mir im Internet

Lisäksi versaaaleja käyttämällä voidaan kuvata puhetapaa, mutta niiden merkitykset vaihtelevat tällöin kontekstista ja tekstittäjästä riippuen. Esimerkissä 37 puhujat puhuvat matalalla, möreällä äänellä ja esimerkissä 38 puhuja ei huuda, mutta painottaa sanojaan turhautuneeseen sävyyn.

(37) *DAN CURLS MY HAIR!*

4:05 [Dan]: LUULEN ETTÄ HÄN ON VALMIS.

4:07 [Phil]: OKEI.

4:08 [Phil]: KIHARRA MINUT, BESS.

(38) *DAN CURLS MY HAIR!*

8:36 D: I know that I could have done a better job, what DO YoU WANt from mE P: I--I think you did well!

8:36 D: Ich weiß das ich es besser hätte machen können, WAS WOILt IhR von mIR

7.8.3 Ylenmääräinen kysymysmerkkien tai huutomerkkien käyttö

Huudahduksia, huutoa ja puheen painotusta ilmaistaan tekstitysaineistossa myös käyttämällä versaalien sijaan useampaa kuin yhtä huutomerkkiä tai kysymysmerkkiä tai näiden kahden merkin yhdistelmää. Ammatteisessa tekstityksessä huutomerkki merkitsevät samaan tapaan huudahdusta, ja sillä ilmaistaan myös joissain tapauksissa sarkasmia, mutta ohjeistuksessa sanotaan, ettei useampaa kuin yhtä merkkiä saa käyttää kerralla (Díaz Cintas & Remael 2007, 109). Kysymysmerkkejä käytetään vain, jos repliikki on kysymys, ja myös kysymysmerkkiä saa laittaa vain yhden kappaleen (mts. 109). Lisäksi kysymysmerkin ja huutomerkkin yhdistelmien käyttö on kiellettyä (mts. 110). Näitä suosituksia ei noudateta aineistossa, vaan kysymys- ja huutomerkkejä käytetään esimerkiksi tunteiden ilmaisukeinona.

Useimmiten kysymys- ja huutomerkkien ylenmääräisellä käytöllä ilmaistaan versaalien tapaan huudahdusta tai ylipäänsä suurella äänenvoimakkuudella lausuttua puhetta. Esimerkissä 39 erilaiset ilmaisukeinot – sanojen venyttäminen, useamman kysymysmerkin käyttäminen ja kysymysmerkin ja huutomerkkin yhdistelmän käyttäminen – ovat selkeästi nähtävissä eri kielten tekstityksissä.

(39) *Daniel and Depression*

1:06 When a bird poops in something you're about to eat:

1:08 **WHYYY?** And how? I'm inside!

1:06 Wenn ein Vogel in etwas kackt, das du gerade essen wolltest.

1:10 "**Warum???**"

1:10 "Und wie???. Ich bin drinnen!"

1:06 Kun lintu kakkaa ruokaasi juuri kun olet alkamassa syömään

1:08 **Miksi!?!?**

1:10 Ja miten? Olen sisällä

Kuten edellä on nähtävissä, lähdekielisessä tekstityksessä voimakkaasti lausuttu kysymyssana on kirjoitettu versaaleilla ja sitä on myös venytetty, mutta sitä seuraa vain yksi kysymysmerkki. Saksannoksessa sana on kirjoitettu oikeinkirjoitussääntöjen mukaisesti, mutta sitä seuraa kolme kysymysmerkkiä, samoin kuin sitä seuraavassa repliikissä, jossa esitetään jatkokysymys. Suommennoksessa sen sijaan on käytetty huutomerkkin ja kysymysmerkin yhdistelmää, mutta sanaa ei ole vahvistettu versaaleilla tai vokaaleja venyttämällä. Kaikki käyttötavat ovat vastoin tekstityssuosituksia, mutta tässä tapauksessa niillä on merkitystä puhettavan ilmaisun kannalta.

Aineiston perusteella tulee ilmi, että voimakasta puhetapaa voidaan ilmaista versaalien lisäksi myös ylenmääräisellä huutomerkkien ja kysymysmerkkien käytöllä. Versaalien hankalan luetavuuden ongelmaa ei ole, jos tekstittäjä käyttää useampaa kuin yhtä kysymys- tai huutomerkkiä. Lisäksi merkit vievät vähemmän rivitilaa. Toisaalta amatööritekstityksessä ei ole merkkirajoja, joten kääntäjä voi vapaasti laittaa monen merkin toistuvia jonoja ilmaisemaan puhujan puhetapaa ja tunteita.

7.8.4 Muut erikoismerkit ja numerot

Tekstitysaineistossa esiintyy myös merkkejä kuten tilde (~) ja ristikkomerkki (#) sekä numeroita. Kutakin erikoismerkkiä esiintyy aineistossa vain yksi tai kaksi kertaa. Numeroita sen sijaan on pääosin käytetty tekstiviestikielen tapaisesti lyhentämään joitain sanoja etenkin englannin kielessä. Joissain tapauksissa niiden merkitys on vaikeaselkoinen. Muita tekstityksissä käytettyjä erikoismerkkejä ovat myös sulkeet, hakasulkeet ja asteriskit, joilla on omat käyttötarkoituksensa tekstitysaineistossa (ks. luku 7.6). Asteriskin käyttöä käsitellään myös kirosanujen yhteydessä luvussa 7.4.3.

Tildemerkki esiintyy tekstitysaineistossa vain kahdesti, ja kummassakin tapauksessa sillä ilmaistaan melodista, vähitellen pois hiipuvaa puhetta:

(40) *Daniel and Depression*

12:42 Bye! ~

(41) *Phil is not on fire 9*

10:20 P (laulaa): A whole new world~

Tildemerkkien merkitykselle internet-kielessä ei ole tarkkaa määritelmää, vaan ne ovat varsin monipuolisessa käytössä ja voivat ilmaista hyvin erilaisia asioita (ks. esim. Bernstein 2015). Merkin sisällön voi kuitenkin tulkita tekstitysaineistossa kontekstista.

Ristikkomerkki esiintyy aineistossa kerran. Jüngst (2010, 137) mainitsee sen ilmaisevan tekstityksessä laulua. Tekstitysaineiston tapauksessa se merkitsee sen sijaan tunnistetta (*hashtag*), jolla kuvataan videolla kuuluvaa äänitehostetta (Esimerkki 42). Kyseisessä kohdassa mainitaan Howellin ja Lesterin vastikään julkaisema lautapeli Truth Bombs, ja tekstityksessä käytetään tunnistetta *#spon*, joka on lyhenne sanasta *sponsored* 'sponsoroitu'. Tunnistetta käytetään yleensä Twitterissä ilmaisemaan twiittiä, joka on jonkun yhtiön sponsoroima ja on tällöin mainontaa. Tässä tapauksessa tekstityksellä viitataan siis siihen, että videolla kuuluvan äänitehosteen voi tulkita mainosääneksi.

(42) *Phil is not on fire 9*

4:33 Dan: Do a Truth Bomb! **#spon* sound effect* Phil: **lightly muffled** What a great game!

Niin sanottu tekstiviestikieli, jota käytetään myös internetissä, näkyy muutamaa otteeseen tekstityksissä numeroiden käyttönä. Esimerkissä 43 sana *for* on lyhennetty merkkiin *4* ja esimerkissä 44 sana *great* on lyhennetty numeron 8 avulla. Esimerkki 45 on merkitykseltään kahteen edelliseen esimerkkiin verrattuna erilainen ja vaikeaselkoinen, mutta kontekstista voi päätellä numeroiden käytön kirjainten korvikkeena ilmaisevan tässä tapauksessa ironiaa.

(43) *PSA: Stop Emo Shaming*

2:14 Daniel: Picture comment **4** picture comment!

(44) *DAN CURLS MY HAIR!*

5:37 P: No! D: Ooh, zingyling [wut?] P: NO! I'm having a **gr8** time.

(45) *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)*

5:57 olemaan **c00L**. Mutta te voitte edelleen sanoa minua Daniksi,

Tekstiviestikielen käyttäminen on myös sidoksissa verkkoympäristöön, jossa tekstittäminen tapahtuu, mikä on yhteisöllisen kääntämisen keskeinen piirre.

Erilaisten merkkien monipuolinen ja toisinaan myös monimerkityksellinen käyttö vähentää yhdenmukaisuutta, eivätkä niiden merkitykset ole yhteisön ulkopuoliselle katsojalle selkeitä. Merkitys tulee silti esille faniyhteisön sisällä ja on tulkittavissa myös kontekstista. Kuten Secarä (2011, 16) toteaa, tekstiviestikielen konventioiden käyttäminen soveltuu vain tiettyihin ikäpolviin, ja tällaisen kielen ymmärtämiseen tarvitaan myös lähempää aiheen tuntemusta. Mikäli niiden merkityksiä saataisiin vakiinnutettua ja niiden käyttöä johdonmukaistettua, niillä voitaisiin rikastuttaa myös ammattimaisten tekstitysten ilmaisukieltä. Toisaalta on myös muistettava, että muita erikoismerkkejä oli käytetty aineistossa erittäin vähän, joten niistä ei voida tehdä perustavanlaatuisia johtopäätöksiä.

7.8.5 Hymiöt

Aineistossa on käytetty hymiöitä kahdeksan kertaa ja ne ovat erittäin kontekstisidonnaisia eli ne ilmaisevat eri asioita eri tilanteissa ja niiden merkitys käy ilmi vain kontekstin yhteydessä. Aineiston suomennoksissa hymiöitä ei käytetä ollenkaan. Kolmessa tapauksessa ne ilmaisevat tekstittäjän mielipidettä videossa tapahtuvasta asiasta, ja ovat siten kääntäjän kommentteja, joita käsittelen tarkemmin luvussa 7.7. Alla olevassa esimerkissä (Esimerkki 46) on kohta, jossa Lester näpäyttää Howellia nenään ja sanoo ”bink”. Kääntäjä on kokenut eleen olevan suloinen, ja ilmaisee oman mielipiteensä suluissa olevalla hymiöllä:

(46) *DAN CURLS MY HAIR!*

8:51 P: BINK! (:3)

Hymiöt kuvastavat myös puhujan ilmettä, suhtautumista tapahtumiin tai hänen tunnetilaansa. Esimerkissä 47 kuvastetaan suoraan puhujan ilmettä. Esimerkissä 48 käytetään hymiötä, joka ilmaisee surua, sillä puhuja satutti itseään, mutta hymiö ei ole suorassa suhteessa puhujan ilmeeseen. Samoin esimerkissä 49 kuvataan puhujan suhtautumista hänelle kohdistettuun kysymykseen, mutta hymiö ei vastaa kuvassa näkyvää ilmettä. Esimerkissä 50 henkilö puhuu vihailevaan sävyyn, ja tätä ilmaistaan hymiöllä, joka esittää silmäniskua. Näiden esimerkkien lisäksi hymiöillä voidaan ilmaista mitä erilaisimpia asioita kontekstista riippuen. Esimerkissä 51 XD-hymiö, joka voisi ilmaista, että tapahtuva asia on hauska, ilmaiseekin kyseisessä kontekstissa sarkasmia.

(47) *DAN CURLS MY HAIR!*

1:06 P: Well now I'm the only YouTuber with the emo hair! D: You are literally (P: You've left me!)--you ARE literally (P: **You've left me alone!** >~<)

(48) *Phil is not on fire 9*

3:09 P: Aua mein Po und mein Ellenbogen :(

(49) *Phil is not on fire 9*

8:05 P: Dan, glättest du dein Haar noch ein letztes mal? D: **nein** -.-

(50) *Phil is not on fire 9*

5:11 D: Hey Matrose ;) P: Nein D: Willst du meine Kiemen inspizieren?

(51) *Phil is not on fire 9*

7:13 P: Wie unvorhersehbar!!! **XD** D: eigenartig!!!

Esimerkeistä on myös nähtävissä, että jotkut kääntäjät suosivat hymiöitä toisia enemmän: tekstitysaineiston tapauksessa henkilö, joka on tekstittänyt *Phil is not on fire 9* -videon saksaksi, on käyttänyt hymiöitä useaan otteeseen.

Secarän (2011, 155) mukaan tekstityksestä tulee hymiöiden käytön myötä myös multimodaalinen, mikä laajentaa tekstitysten käyttötapoja. Hymiöiden merkitys ei ole suorassa yhteydessä kuvan kanssa, vaan sillä voidaan esittää muuta kontekstia ja myöskin puhumisen sävyä tai sarkasmia. Niinpä niillä voidaan ilmaista monen eri tason kommunikaatiota ilmeistä ja eleistä puheeseen. Hymiöt eivät kuitenkaan ole tekstitysaineiston perusteella vallitseva käytäntö, sillä niitä esiintyy vain kahdessa videossa. Lisäksi tekstitysaineiston eri kieliversioita vertailtaessa selkeänä erona on, ettei hymiöitä käytetä suomennoksissa lainkaan.

7.9 Pohdintaa analyysistä

YouTuben tekstityksistä on löydettävissä kaikki yhteisöllisen kääntämisen piirteet. Tekstitys tehdään internetissä, tässä tapauksessa YouTuben sivuilla, ja vapaaehtoisesti, sillä käännökset eivät ole toimeksiantoja vaan joukkouttamisen tapaan avoimena pyyntönä aloitettu tehtävä. Tekstitys on yhteistyön tulos, sillä samoin kuin talkoistetussa kääntämisessä myös YouTuben käännöksissä tekstityksen tekijä ei luo tekstityksiä yksinään, vaan muutkin osallistuvat niiden tekemiseen. Lisäksi tekstitys tehdään jonkinlaisen yhteisön kesken, aineistoni tapauksessa siis Howellin ja Lesterin faniympäristössä. Siinä yhdistyvät sekä talkoistettu kääntäminen että amatöörikäntäminen.

Talkoistetulla kääntämisellä ei kuitenkaan ole tekstityksessä nähtäviä piirteitä, joten analyysini keskittyi pääosin fani- ja amatööritekstitysten piirteisiin. Syynä amatöörikäntämisen näkökulman painotukseen oli myös se, että Howellin ja Lesterin fanikunta on verrattain nuorta, minkä vuoksi ammattilaisen tekemä tekstitys on kyseisessä ympäristössä hyvin epätodennäköinen. Niinpä tässä luvussa olen käynyt läpi tekstitysaineistosta esille nousseita fani- ja amatööritekstitysten piirteitä, jotka puolestaan ovat peräisin erilaisista fani- ja amatööritekstitysten tutkimuksista. Hypoteesinani oli, että piirteitä esiintyy YouTuben tekstityksissä. Kuten edellä on tullut ilmi, hypoteesi pitää paikkansa ainakin tutkielmani aineistossa: vaikkei YouTube-tekstityksiä voi luokitella täydellä varmuudella amatööritekstityksiksi, yhteisiä piirteitä on nähtävissä.

Tekstitysaineistossa esiintyy fani- ja amatööritekstitysten piirteitä monipuolisesti. Ensinnäkin ammattimaisen tekstityksen peruslähtökohtaisia teknisiä, ajallisia ja tilallisia rajoja ei juurikaan huomioida. Aineiston pisimmän repliikin merkkimäärä on lähes viisinkertainen ammattimaisen tekstityksen suosituksista. Toisekseen tekstitysaineistossa ei noudateta oikeinkirjoitussääntöjä, mikä on ammattimaisen tekstityksen laadun kannalta edellytys, sillä kirjoitus- ja lyöntivirheitä

on aineistossa runsaasti. Fanitekstitykselle ominainen lähtötekstissä pysyttäytyminen ilmenee myös monin tavoin tekstitysaineistosta: käännökset seuraavat lähtötekstien rakenteita, minkä lisäksi käänнос- ja sitaattilainat ovat yleisiä. Tekstityksissä myös kopioidaan puheen prosodisia piirteitä tarkasti säilyttämällä tekstityksissä myös takeltelut, toistot ja muut äännähdykset. Toisaalta näitä piirteitä on enimmäkseen englanninkielisissä tekstityksissä, ja käännoskielisissä tekstityksissä niitä on huomattavasti vähemmän. Sen lisäksi puhekielelle ominaiset ilmaisut ja kirosanat ovat toistuvasti käytössä tekstitysaineistossa.

Fani- ja amatööritekstityksissä voidaan käyttää erilaisia keinoja esimerkiksi puhutavan tai tunteiden ilmaisemiseksi monipuolisemmin kuin ammattimaisessa tekstityksessä. Sen lisäksi, että sanoja voi kirjoittaa tarkoituksella väärin, voi tehokeinona käyttää versaaleja ja välimerkkejä. Esimerkiksi versaaleja käyttämällä ilmaistaan puhujan huutamista, mutta ammattimaisessa tekstittämisessä versaalien käyttöä ei juurikaan suositella (Díaz Cintas & Remael 2007, 118). Puhutavan ja tunteiden ilmaisemiseen käytetään myös hymiöitä. Eräänlaisena kielenulkoisten elementtien ilmaisukeinona aineiston tekstityksiin lisätään muita videolla kuuluvia ääniä tai puhutapaa ohjelmatekstityksen tapaisesti, mutta ohjelmatekstityksestä poiketen tekstitysaineistossa suositaan enemmän asteriskien kuin hakasulkeiden käyttöä. Poikkeuksellista on myös, että tekstitysaineistossa sisällytetään toisinaan myös kuvassa näkyviä elementtejä. Toisaalta taasen kuvassa näkyviä tekstielementtejä on huomioitu tekstitysaineistossa hyvin harvoin.

Jotkin fani- ja amatööritekstityksen piirteet korostuivat teoreettisessa viitekehyksessä selkeästi. Esimerkiksi kääntäjän huomautuksia ja kommentteja käsiteltiin useassa lähteessä. Aineistossa kääntäjän huomautuksia ja kommentteja oli vain 20 kappaletta, josta puolet sisälsivät vain kysymysmerkkejä tai hymiöitä. Sen sijaan esimerkiksi äänien, äännähdysten, puhetyyliä ja jopa kuvassa näkyvien tekemisten ja eleiden merkitseminen tekstityksiin ei tule teoreettisessa viitekehyksessä selkeästi esille, vaikka käytäntö on suhteellisesti merkittävä ja yleisesti hyödynnetty tekstitysaineistossa. Taustäänien ja tekojen ilmaiseminen on tekstitysaineistossa siis hyvin valitseva tapa. Muuten kaikki tekstitysaineistosta löydetty piirteet vastasivat pitkälti teoriaosuuden piirteitä. Piirteet, jotka eivät vastanneet teoriaosuudessa käsiteltyjä piirteitä, liittyivät pääosin itse YouTuben tekstitysten teknisiin rajoitteisiin: YouTuben tekstitysokalulla tekstityksen väri ja fontti eivät ole tekstittäjän muutettavissa.

Käytännöt vaihtelevat videoiden ja kielten kesken. Esimerkiksi hymiöitä ei ole suomenkielisissä tekstityksissä ollenkaan, mutta englanninkielisissä ja saksankielisissä tekstityksissä niitä

esiintyy jopa useaan otteeseen. Myös muun muassa puhujan ja ääniraidan äänielementtien merkintätavat vaihtelevat – jopa yksittäisen videon yhden kieliversion sisällä. Yhdenmukaisuuden puute voi olla talkoistetun kääntämisen seurausta: videota on tekstittänyt useampi henkilö, mutta yhtenäistä ohjeistusta ei ole.

Tutkimusmetodi oli analyysille sopiva, ja se on mielestäni onnistunut. Repliikkien taulukointi ja systemaattinen työskentely helpottivat vertailevan analyysin tekemistä. Toisaalta analyysini käsitteli monipuolisia piirteitä hyvin pintapuolisesti. Tutkimusaihetta ja tekstityksissä olevia tarkastelun kohteita olisi siis voinut rajata vielä hieman lisää.

Koska aikaisempaa tutkimusta YouTuben tekstityksistä ei ole, tässä tutkimuksessa saatiin eräänlainen yleiskatsaus siitä, mitä kaikkea YouTube-sisällön tekstitykset voivatkaan sisältää. On kuitenkin muistettava, että YouTube on sisällöltään tavattoman laaja, ja tämä tutkielma on vain pintaraapaisu YouTube-sisällön tekstityksistä: erilaisissa faniympäristöissä ja amatöörikääntäjien yhteisöissä konventiot voivat olla erilaisia kuin tutkimusaineistossani. Niinpä tämän tutkimuksen perusteella YouTube-sisällön tekstityksille ei voi antaa minkäänlaisia universaaleja piirteitä.

8 Johtopäätökset

Hypoteesini mukaisesti fani- ja amatööritekstityksen piirteet ovat selvästi nähtävissä YouTube-sisällön tekstityksistä. Aikaisemmat fanitekstityksen tutkimukset keskittyvät pääosin kuitenkin animeen tehtyihin fanitekstityksiin, joten on oikeastaan yllättävää, että piirteet ovat silti niin selkeästi havaittavissa myös YouTube-sisällön tekstityksissä: tekstitysympäristö on aivan erilainen kuin fanitekstityksen tutkimuksissa yleensä. Sen sijaan YouTube-tekstityksistä ei ole aikaisempaa tutkimusta, joten tämän tutkimuksen avulla saadaan yleistä tietoa niiden piirteistä ja tekstityskonventioista.

Vaikka tutkimustulokset ovat hypoteesini mukaisesti odotettuja, myös yllättäviä aiheita nousi esille. Aikaisemmat tutkimukset fanitekstityksistä käsittelevät toistuvasti esimerkiksi kääntäjän huomautuksia ja kommentteja sekä erilaisten fonttien ja värien käyttöä (esim. Pérez-González 2012b, 8; Pérez-González 2007a, 270), joten näiden piirteiden olisi voinut olettaa olevan hyvin selvästi nähtävissä myös aineistossa. Sen sijaan ohjelmatekstityksen piirteiden käyttäminen nousee hyvin vähäisesti esille: ainoastaan Díaz Cintas ja Muñoz Sánchezin (2006, 51) tutkimuksessa mainitaan ohjelmatekstityksen ja fanitekstityksen yhtenäisyyksistä. Tämän tutkimuksen perusteella YouTube-tekstityksissä käytetään kuitenkin runsaasti erilaisten videolla kuuluvien äänien ja puhetyyliä ilmaisemista repliikeissä – samalla tavalla kuin ohjelmatekstityksessä.

Toisaalta, kuten Burgess ja Green (2009, 6) huomauttavat, YouTube on muidenkin verkkopalveluiden tapaan hankala tutkimuskohde: se muuttuu ja mukautuu yhteiskunnan muutoksiin, minkä lisäksi sen sisältö on todella monimuotoinen. Niinpä tämän tutkielman perusteella ei voi antaa kaikkiin YouTube-sisällön tekstityksiin pätevää yleiskuvaa, vaan tutkimuksen piirteet koskevat vain yksittäistä verkkoyhteisöä. Lisäksi aineisto on vain murto-osa suhteessa YouTube-kokonaisuuteen. Tämä tutkimus oli siis varsin rajoittunut ja lisätutkimus on tarpeen.

Tässä tutkimuksessa katsaus fani- ja amatööritekstityksen erilaisiin piirteisiin on aihealueeltaan hyvin monipuolinen ja tutkimuksen aiheet vaihtelevat merkkitaso- ja fraseologismien tasolta. Toisaalta aihealueiden vuoksi piirteitä on käsitelty vain pinnallisesti. Mikrotason analyysi YouTube-sisällössä esiintyneistä piirteistä toisi enemmän näkökulmia tekstityskonventioihin. Tarkempi tutkimus keskittyen esimerkiksi vain typpografiin tehokeinoihin voisi nostaa esille keinoja, joilla ammattitekstittäjätkin voisivat mahdollisesti tulevaisuudessa ilmaista erilaisia audiovisuaalisen teoksen elementtejä.

Kuten Secară (2011, 154) ehdottaa, fanitekstityksen ilmaisukeinot voisivat jonain päivänä kantautua ammattimaiseen tekstittämiseen. Koska YouTube-sisällöllä on miljardeja katsomiskertoja, katsojat voivat olla jo tottuneita joihinkin tekstityksissä käytettyihin konventioihin. Kenties näitä konventioita voitaisiin hyödyntää ammattimaisessa tekstittämässä. Tämän tutkimuksen tutkimustulokset voivat olla myös hyödyllisiä myöhemmälle verkossa tapahtuvan tekstittämisen tutkimukselle.

Lisäksi laajemman aineiston tarkasteleminen voisi tuoda lisää tietoa siitä, kuinka vallitsevia fani- ja amatööritekstityksen piirteet ovat YouTuben tekstityksissä yleisesti. Esimerkiksi ohjelmatekstityksen konventioiden hyödyntämisen yleisyydestä olisi mielenkiintoista saada lisää tietoa. Niinpä voisi olla mielenkiintoista kerätä YouTube-sisällön tekstityksistä jonkinlainen suurempi korpusaineisto. YouTuben tekstitysten käytettävyyden tutkiminen voisi myös olla hedelmällinen tutkimusaihe: Karamitrogloun (1998) sekä Ivarssonin ja Carrollin (1998) listojen ja Díaz Cintas ja Remaelin (2007) antamien ohjeiden perusteella voisi tehdä tarkastuslistan, jota sovellettaisiin nimenomaan YouTuben tekstityksiin.

Yhteisöllinen kääntäminen on laajalle levittäytynyt ilmiö, ja sen käännoiksi on verkossa niin paljon päivittäisessä käytössä, etteivät ihmiset välttämättä edes huomaa, että he ovat käyttäneet tämän käänösalan tekstejä jo toistuvasti. Siksi yhteisöllisen kääntämisen tutkimuksen käsitteistöä on vielä määriteltävä tarkemmin ja termistöä on vakiinnutettava. Suomenkieliset termiehdotukseni käsittävät vain pienen alan tutkimuskentästä, minkä lisäksi yhteisöllisestä kääntämisestä voisi tehdä saksankielistä termityötä. Tällaista tutkimusta voitaisiin soveltaa myös muihin yhteisöllisen kääntämisen piirissä tehtyihin käännoksiin. Monet wikisivustot esimerkiksi ovat yhteisöllisen kääntämisen tuloksia, ja niitä voisi olla mielenkiintoista tutkia tarkemmin.

Kuten tämä tutkimus osoittaa, yhteisöllisen kääntämisen monipuolisuus ja monimuotoisuus on nähtävissä YouTube-sisällön tekstityksissä. Vaikka yhdenmukaisuuden puute on selkeä, on myös ilmiselvää, että YouTuben tekstitysten kaltainen amatööritekstittäminen on hyvin vakiintunutta toimintaa, ja yhtenäisiä konventioitakin on. Konventioiden tarkempi tarkastelu voisi tuoda lisää erilaisia tehokeinoja myös ammattimaiseen tekstittämiseen. Kehittyvän teknologian ja YouTuben kasvavan suosion myötä YouTuben tekstityksen kaltainen yhteisöllinen kääntäminen yleistyy ja laajenee muihinkin medioihin, minkä vuoksi käänösalan tutkimusten pitäisi ottaa aihe tarkempaan käsittelyyn.

Lähteet

Aineisto

- AmazingPhil 2017a. *DAN CURLS MY HAIR!*. [Videojulkaisu]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=4pGSuM5ZqtA>. [Luettu 24.11.2017.]
- AmazingPhil 2017b. *Phil is not on fire 9*. [Videojulkaisu]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=gwrfox1QcDQ>. [Luettu 6.12.2017.]
- Howell, Daniel 2017a. *Daniel and Depression*. [Videojulkaisu]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=Wp2TUPo5W0c>. [Luettu 29.10.2017.]
- Howell, Daniel 2017b. *PSA: Stop Emo Shaming*. [Videojulkaisu]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=gTHaWDP7Dfg>. [Luettu 24.11.2017.]
- Howell, Daniel 2017c. *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)*. [Videojulkaisu]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=IV7A7BxBzZk>. [Luettu 24.11.2017.]

Sekundäärilähteet

- AmazingPhil 2009. *phil is not on fire*. [Videojulkaisu]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=M6VevN2mn5s>. [Luettu 8.2.2018.]
- AmazingPhil 2016. *Dan and Phil's Story of TATINOF - Official Trailer*. [Videojulkaisu]. Saatavilla: https://www.youtube.com/watch?v=z21_w0QwiC4. [Luettu 8.2.2018.]
- AmazingPhil s. d. Home. [YouTube-kanava]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/user/amazingphil>. [Luettu 19.11.2017.]
- BBC 2014. New youth presenters for Radio 1. Saatavilla: <http://www.bbc.co.uk/mediacentre/latestnews/2014/r1-youth-presenters>. [Luettu 10.2.2018.]
- Bernstein, Joseph 2015. The Hidden Language Of The ~Tilde~. Saatavilla: https://www.buzzfeed.com/josephbernstein/the-hidden-language-of-the-tilde?utm_term=.leEq5kawG. [Luettu 7.4.2018.]
- Bogucki, Łukasz 2009. Amateur Subtitling on the Internet. Teoksessa Díaz Cintas & Anderman (toim.). 49–57.
- BRITs 2016. *Dan and Phil's Best BRITs Bits | The BRIT Awards 2016*. [Videojulkaisu]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=uCe2gVkeNjY>. [Luettu 8.2.2018.]
- Burgess, Jean & Joshua Green 2009. *YouTube: Online Video and Participatory Culture*. Digital Media and Society Series. Cambridge: Polity.
- Cho, Sung-Eun 2014. The changing role of the subtitler in the 21st century. Teoksessa Wolfram Baur, Brigitte Eichner, Sylvia Kalina, Norma Keßler, Felix Mayer & Jeannette Ørsted (toim.), *Im Spannungsfeld Zwischen Mensch Und Machine. Die Zukunft Von Übersetzern, Dolmetschern Und Terminologen. Tagungsband Des 20. FIT-Weltkongresses, Berlin 2014. Volume I*. Berlin: BDÜ Fachverlag. 579–586.

- Chu, Donna S. C. 2013. Fanatical Labor and Serious Leisure in the Internet Age: A Case of Fansubbing in China. Teoksessa Francis L. F. Lee, Louis Leung, Jack Linchuan Qiu & Donna S. C. Chu (toim.), *Frontiers in New Media Research*. Routledge Research in Information Technology and Society 15. New York: Routledge. 259–277.
- Dan and Phil 2017. Interactive Introverts. Saatavilla: <http://danandphiltour.com>. [Luettu 9.12.2017.]
- DanAndPhilGAMES s. d. Home. [Youtube-kanava]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/user/DanAndPhilGAMES>. [Luettu 19.11.2017.]
- danisnotinteresting s. d. Home. [YouTube-kanava]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/user/danisnotinteresting>. [Luettu 10.2.2018.]
- Díaz Cintas, Jorge & Gunilla Anderman (toim.) 2009. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan.
- Díaz Cintas, Jorge & Pablo Muñoz Sánchez 2006. Fansubs: Audiovisual Translation in an Amateur Environment. *The Journal of Specialised Translation* 06. Saatavilla: http://www.jostrans.org/issue06/art_diaz_munoz.pdf. [Luettu 26.9.2017.]
- Díaz Cintas, Jorge & Aline Remael 2007. *Audiovisual Translation: Subtitling*. Translation Practices Explained 11. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Drugan, Joanna 2011. Translation ethics wikified: How far do professional codes of ethics and practice apply to non-professionally produced translation?. Teoksessa O'Hagan (toim.). 111–127.
- Duden = Auberle, Anette, Angelika Haller-Wolf, Kathrin Kunkel-Razum, Dieter Mang, Franziska Münzberg, Carsten Pellengahr, Karin Rautmann, Christine Tauchmann, Olaf Thyen, Marion Trunk-Nußbaumer, Dieter Baer, Pia Fritzsche, Werner Lange & Gudrun Vogel (toim.) 2003. *Duden: Deutsches Universalwörterbuch*. 5., uudistettu laitos. Mannheim: Dudenverlag.
- Duden online = Dudenredaktion s. d. Duden Online-Wörterbuch. [Verkkójulkaisu.] Päivitetty julkaisu. Saatavilla: <https://www.duden.de>. [Luettu 27.4.2018.]
- EITF 2017 = Edinburgh International Television Festival 2017. *The Great YouTube Take Off: Dan & Phil Talk with Sue Perkins*. [Videójulkaisu]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=CwGFValHYxg>. [Luettu 25.9.2017.]
- Eronen, Riitta 2009. Ohjelmatekstitys: puheesta kirjoitusta. *Kielikello* 2. Saatavilla: <https://www.kielikello.fi/-/ohjelmatekstitys-puheesta-kirjoitusta>. [Luettu 9.3.2018.]
- Georgakopoulou, Panayota 2009. Subtitling for the DVD Industry. Teoksessa Díaz Cintas & Anderman (toim.). 21–35.
- Gough, Joanna 2011. An empirical study of professional translators' awareness, use and attitude towards Web 2.0 technologies. Teoksessa O'Hagan (toim.). 195–217.
- Hjort, Minna 2006. Kirosojen valikoituminen kaunokirjalliseen ja audiovisuaaliseen käännökseen. Teoksessa Esa Lehtinen & Nina Niemelä (toim.), *Erikoiskielet ja käännösteoria: VAKKI-symposiumi XXVI, Vaasa 11.-12.2.2007* 33. Vaasa: Vaasan yliopisto. 74–84.

- Hjort, Minna 2009. Swearwords in Subtitles: A Balancing Act. *InTRAlinea* Special Issue: The Translation of Dialects in Multimedia. Saatavilla: <http://www.intraline.org/specials/article/1718>. [Luettu 21.2.2018.]
- Howell, Daniel 2015. *The Dan and Phil BOOK & TOUR!*. [Videojulkaisu]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=huAYjF2FY9c>. [Luettu 10.2.2018.]
- Howell, Daniel [danielhowell] 2016a. *later this year we're releasing a photobook to commemorate our adventure around the world! 'Dan and Phil GO OUTSIDE'* <http://danandphilgooutside.com>. [Twiitti]. Saatavilla: <https://twitter.com/danielhowell/status/760852864566648832>. [Luettu 10.2.2018.]
- Howell, Daniel [danielhowell] 2016b. *#TATINOF IE Dublin DE Berlin SE and Stockholm tickets are on sale NOW! http://danandphiltour.com 🎫♂ the final tour of our show i'm emotional.* [Twiitti]. Saatavilla: <https://twitter.com/danielhowell/status/792036253193699329>. [Luettu 10.2.2018.]
- Howell, Daniel 2016c. *#TATINOF USA Trailer.* [Videojulkaisu]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=t7sl7DgMWjo>. [Luettu 10.2.2018.]
- Howell, Daniel 2016d. *The Amazing Tour Is Not On Fire - Official Movie Trailer.* [Videojulkaisu]. Saatavilla: https://www.youtube.com/watch?v=WVE_VckiOU4. [Luettu 10.2.2018.]
- Howell, Daniel s. d. Home. [YouTube-kanava]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/user/danisonfire>. [Luettu 19.11.2017.]
- Howell, Daniel & Philip Lester 2015. *The Amazing Book Is Not On Fire*. Lontoo: Ebury Press.
- Howell, Daniel & Philip Lester 2016. *Dan and Phil Go Outside*. Lontoo: Ebury Press.
- Ivarsson, Jan & Mary Carroll 1998. Code of Good Subtitling Practice. [PDF-tiedosto]. Julkaistu alun perin teoksessa Ivarsson, Jan & Carroll, Mary 1998. *Subtitling*. Simrishamn: TransEdit. Saatavilla: <http://www.esist.org/wp-content/uploads/2016/06/Code-of-Good-Subtitling-Practice.PDF.pdf>. [Luettu 8.3.2018.]
- Juva, Kersti 2016. "Kaikki osaavat kääntää". Kotus-blogi. Saatavilla: https://www.kotus.fi/nyt/kotus-blogi/kersti_juva/kaikki_osaaivat_kaantaa.21521.blog. [Luettu 21.2.2018.]
- Jüngst, Heike E. 2010. *Audiovisuelles Übersetzen: Ein Lehr- Und Arbeitsbuch*. Tübingen: Narr Verlag.
- Karamitroglou, Fotios 1998. A Proposed Set of Subtitling Standards in Europe. *Translation Journal* 2:2. Saatavilla: <http://translationjournal.net/journal/04stndrd.htm>. [Luettu 8.3.2018.]
- Kelly, Nataly, Rebecca Ray & Donald A. DePalma 2011. From crawling to sprinting: Community Translation goes mainstream. Teoksessa O'Hagan (toim.). 75–94.
- klicksafe.de 1 s. d. Genres und Themen von YouTube-Kanälen. Saatavilla: <http://www.klicksafe.de/themen/kommunizieren/youtube/genres-und-themen-von-youtube-kanaelen/>. [Luettu 7.11.2017.]

- klicksafe.de 2 s. d. Selbstinszenierung der YouTube-Stars: Was steckt dahinter?. Saatavilla: <http://www.klicksafe.de/themen/kommunizieren/youtube/selbstinszenierung-der-youtube-stars-was-steckt-dahinter/>. [Luettu 7.11.2017.]
- klicksafe.de 3 s. d. YouTube-Szene: Die wichtigsten YouTuberInnen. Saatavilla: <http://www.klicksafe.de/themen/kommunizieren/youtube/youtube-szene-die-wichtigsten-youtuberinnen/>. [Luettu 7.11.2017.]
- klicksafe.de 4 s. d. Zahlen und Fakten - YouTube-Nutzung in Deutschland. Saatavilla: <http://www.klicksafe.de/themen/kommunizieren/youtube/zahlen-und-fakten-youtube-nutzung-in-deutschland/>. [Luettu 7.11.2017.]
- Koch, Wolfgang & Bernd Liebholz 2014. Bewegtbildnutzung im Internet und Funktionen von Videoportalen im Vergleich zum Fernsehen. *Media Perspektiven* 7–8. 397–407. Saatavilla: http://www.ard-zdf-onlinestudie.de/fileadmin/Onlinestudie_2014/PDF/0708-2014_Koch_Liebholz.pdf. [Luettu 7.11.2017.]
- Korhonen, Jarmo 2018. *Fraseologia: Kiinteiden sanayhtymien tutkimus*. Helsinki: Finn Lectura.
- Koskinen, Kaisa 2016. Käännöstiede Tieteen termipankissa: Talkoistetun termityön ihanuus ja kurjuus. *MikaEL* 9. 119–125. Saatavilla: https://www.sktl.fi/@Bin/948504/MikaEL9_puheenvuoro_Koskinen.pdf. [Luettu 12.2.2018.]
- KSK = Kielitoimiston sanakirja = Kielitoimiston sanakirja 2017. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. [Verkkojulkaisu]. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty viimeksi 28.2.2017. [Luettu 21.3.2018.]
- Kuuloliitto ry s. d. Kuulo ja kuulovammat. Saatavilla: <https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/kuulo-ja-kuulovammat>. [Luettu 21.2.2018.]
- Lepre, Ornella 2015. Cultural References in Fansubs: When Translating is a Job for Amateurs. Teoksessa Elisa Perego & Silvia Bruti (toim.), *Subtitling Today: Shapes and Their Meanings*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing. 77–98.
- LessAmazingPhil s. d. Home. [YouTube-kanava]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/user/LessAmazingPhil>. [Luettu 10.2.2018.]
- Lester, Phil [AmazingPhil] 2016. G'day Australian friends! Dan and I are releasing NEW #TATINOF SHOWS tomorrow on <http://danandphiltour.com> !! AU. [Tweetti]. Saatavilla: <https://twitter.com/AmazingPhil/status/754628008934268928>. [Luettu 10.2.2018.]
- Liimatainen, Annikki 2011. Das problem der Übersetzbarkeit von Fluchformeln. Teoksessa Antonio Pamies, Lucía Luque Nadal & José Manuel Pazos Bretaña (toim.), *Multi-Lingual Phraseography: Second Language Learning and Translation Applications*. *Phraseologie und Parömiologie* 28. Baltmannsweiler: Schneider Verlag. 265–272.
- Mäentausta, Riina 2018. Tuotantoyhtiöt pestaavat parhaita tubettajia samalla kun mediayhtiöt menettävät mainostuloja. *Yle Uutiset* 13.3.2018. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-10108803>. [Luettu 13.3.2018.]
- Neves, Josélia 2008. Interlingual Subtitling for the Deaf and Hard-of-Hearing. Teoksessa Díaz Cintas & Anderman (toim.). 151–169.

- OED = Stevenson, Angus (toim.) [2010] 2015. *Oxford Dictionary of English*. 3. laitos. Oxford: Oxford University Press. eISBN: 9780191727665. [Verkkojulkaisu.] Päivitetty julkaisu. Päivitetty viimeksi 2015. [Luettu 27.4.2018.]
- O'Hagan, Minako 2008. Fan Translation Networks: An Accidental Translator Training Environment? Teoksessa John T. Kearns (toim.), *Translator and Interpreter Training: Issues, Methods and Debates*. Continuum Studies of Translation. Lontoo: Continuum International Publishing Group.
- O'Hagan, Minako 2009. Evolution of User-generated Translation. Fansubs, Translation Hacking and Crowdsourcing. *The Journal of Internationalization and Localization* 1. 94–121. [Luettu 13.2.2018.]
- O'Hagan, Minako 2011a. Community Translation: Translation as a social activity and its possible consequences in the advent of Web 2.0 and beyond. Teoksessa O'Hagan (toim.). 11–23.
- O'Hagan, Minako (toim.) 2011b. *Translation as a Social Activity: Community Translation 2.0*. Linguistica Antverpiensia New Series. Themes in Translation Studies 10. Antwerpen: Artesis University College, Department of Translators & Interpreters.
- O'Hagan, Minako 2012. From fan translation to crowdsourcing: consequences of Web 2.0 user empowerment in audiovisual translation. Teoksessa Aline Remael, Pilar Orero & Mary Carroll (toim.), *Audiovisual Translation and Media Accessibility at the Crossroads*. Media for All 3. Amsterdam: Rodopi. 25–41.
- Palomäki, Kaisu 2015. *Tietokonepelien kääntäminen – miten fanikäännös eroaa ammattilaisen tekemästä käännöksestä?* Tampereen yliopisto, pro gradu -tutkielma. Saatavilla: <https://tampub.uta.fi/handle/10024/97172>. [Luettu 31.10.2017.]
- Pérez-González, Luis 2007a. Fansubbing Anime: Insights into the “Butterfly Effect” of Globalization on Audiovisual Translation. *Perspectives: Studies in Translatology* 14:4. 260–277.
- Pérez-González, Luis 2007b. Intervention in New Amateur Subtitling Cultures: A Multimodal Account. *Linguistica Antverpiensia* 6. 67–80. Saatavilla: <https://lans-tts.uantwerpen.be/index.php/LANS-TTS/article/viewFile/180/111>. [Luettu 6.3.2018.]
- Pérez-González, Luis 2012a. Amateur subtitling and the pragmatics of spectatorial subjectivity. *Language and Intercultural Communication* 12:4. 335–352. Saatavilla: <http://dx.doi.org/10.1080/14708477.2012.722100>. [Luettu 26.9.2017.]
- Pérez-González, Luis 2012b. Co-creational subtitling in the digital media. *International Journal of Cultural Studies* 16:1. 3–21. Saatavilla: <https://doi.org/10.1177/1367877912459145>. [Luettu 26.9.2017.]
- Pérez-González, Luis & Şebnem Susam-Saraeva 2012. Non-professionals Translating and Interpreting. *The Translator* 18:2. 149–165. Saatavilla: <http://dx.doi.org/10.1080/13556509.2012.10799506>. [Luettu 26.9.2017.]
- Perrino, Severio 2009. User-generated Translation: The future of translation in a Web 2.0 environment. *The Journal of Specialised Translation* 12. 55–78. Saatavilla: http://www.jostrans.org/issue12/art_perrino.pdf. [Luettu 26.9.2017.]

- Pänkäläinen, Kristiina 2014. *This is daebak, here! Fanitekstityksen piirteet SHINee's One Fine Day -ohjelmassa*. Tampereen yliopisto, pro gradu -tutkielma. Saatavilla: <https://tampub.uta.fi/handle/10024/95621>. [Luettu 31.10.2017.]
- Pöntys, Minna 2016. Ohjelmatekstitys – silmin nähtävää puhetta. Teoksessa Tiittula & Nuolijärvi (toim.). 135–161.
- SESS = Rekiaro, Ilkka & Douglas Robinson 2005. *Suomi-englanti-suomi -sanakirja*. 4., laajennettu ja uudistettu laitos 2005, 1. painos. Helsinki: Gummerus.
- Ruokonen, Minna 2014. Kääntäjän ammatin arvostuksen myytit: faktaa vai fiktiota? *MikaEL* 8. 38–54. Saatavilla: https://www.sktl.fi/@Bin/533327/Ruokonen_MikaEL2014.pdf. [Luettu 21.2.2018.]
- Schopp, Jürgen 2011. *Typografie und Translation*. Basiswissen Translation. Wien: Facultas.
- Secară, Alina 2011. R U ready 4 new subtitles? Investigating the potential of creative spellings. Teoksessa O'Hagan (toim.). 153–171.
- Suojanen, Tytti, Kaisa Koskinen & Tiina Tuominen 2012. *Käyttäjäkeskeinen kääntäminen*. Tampere Studies in Language, Translation and Literature B1. Tampere: Tampereen yliopisto.
- SVT 2015 = Suomen virallinen tilasto 2015. Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. [Verkkojulkaisu]. ISSN=2341-8699. 1. Internetin käytön muutoksia 2015. Taulukko 3. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/sutivi/2015/sutivi_2015_2015-11-26_kat_001_fi.html. [Luettu 8.2.2018.]
- SVT 2016 = Suomen virallinen tilasto 2016. Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. [Verkkojulkaisu]. ISSN=2341-8699. Liitetaulukko 30. Nettitelevisiopalvelujen, tilausvideopalvelujen ja videopalvelujen katsominen 2016, %-osuus väestöstä 1). Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/sutivi/2016/sutivi_2016_2016-12-09_tau_030_fi.html. [Luettu 7.2.2018.]
- Szarkowska, Agnieszka 2010. Accessibility to the media by hearing impaired audiences in Poland: problems, paradoxes, perspectives. Teoksessa Jorge Díaz Cintas, Anna Matamala & Josélia Neves 2010, *New Insights into Audiovisual Translation and Media Accessibility*. Media for All 2. Amsterdam; New York: Rodopi. 139–158.
- Tieteen termipankki s. d. [Verkkojulkaisu]. Päivitettävä julkaisu. Saatavilla: <http://www.tieteen termipankki.fi>. [Luettu 21.3.2018.]
- Tiittula, Liisa & Pirkko Nuolijärvi (toim.) 2016. *Puheesta tekstiksi: Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja*. Helsinki: SKS.
- Tiittula, Liisa & Eero Voutilainen 2016. Puhe, kirjoitus ja puheen muuttaminen kirjoitetuksi. Teoksessa Tiittula & Nuolijärvi (toim.). 29–62.
- TSK 2010 = Sanastokeskus TSK 2010. *Sosiaalisen median sanasto*. TSK 40. ISBN 978-952-9794-26-3. Saatavilla: www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Sosiaalisen_medan_sanasto. [Luettu 12.2.2018.]
- Turek, Rasty 2016. What YouTube Looks Like In A Day [Infographic]. Saatavilla: <https://medium.com/@synopsi/what-youtube-looks-like-in-a-day-infographic-d23f8156e599>. [Luettu 22.4.2018.]

- Vanderplank, Robert 2016. *Captioned media in foreign language learning and teaching: subtitles for the deaf and hard-of-hearing as tools for language learning*. Lontoo: Palgrave Macmillan
- Vertanen, Esko 2007. Ruututeksti tiedon ja tunteiden tulkkina. Teoksessa Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.), *Olellaisen äärellä – johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen*. Tampere: Tampere University Press. 149–170.
- Väisänen, Eeva 2016. *Harrastajat lainsäädännön harmaalla alueella. Fanikäntäminen ja tekijänoikeudet*. Turun yliopisto, Pro gradu -tutkielma. Saatavilla: <http://www.doria.fi/handle/10024/124817>. [Luettu 12.2.2018.]
- YouTube 1 s. d. Käännösten tekeminen muiden videoihin. Saatavilla: https://support.google.com/youtube/answer/6054623?hl=fi&ref_topic=7295414. [Luettu 26.9.2017.]
- YouTube 2 s. d. Käännös- ja litterointisanasto. Saatavilla: https://support.google.com/youtube/answer/7296221?hl=fi&ref_topic=7296310. [Luettu 8.3.2018.]
- YouTube 3 s. d. Nimesi mainitseminen tekstityksen tekijöiden joukossa. Saatavilla: https://support.google.com/youtube/answer/6392394?hl=fi&ref_topic=7295414. [Luettu 26.9.2017.]
- YouTube 4 s. d. Omien tekstitysten lisääminen. Saatavilla: <https://support.google.com/youtube/answer/2734796>. [Luettu 19.11.2017.]
- YouTube 5 s. d. Roskasisällön estäminen yhteisön käännöksissä. Saatavilla: https://support.google.com/youtube/answer/7300578?hl=fi&ref_topic=7295414. [Luettu 19.11.2017.]
- YouTube 6 s. d. YouTube for Press. Saatavilla: <https://www.youtube.com/intl/en-GB/yt/about/press/>. [Luettu 4.11.2017.]
- YouTube 7 s. d. YouTube työkalut sisällön kääntämiseen. Saatavilla: https://support.google.com/youtube/answer/4792576?hl=fi&ref_topic=3014331. [Luettu 4.11.2017.]
- YouTube 8 s. d. YouTube-Übersetzungstools. Saatavilla: https://support.google.com/youtube/answer/4792576?hl=de&ref_topic=3014331. [Luettu 26.4.2018.]
- Wikipedia 2017. TubeCon. Saatavilla: <https://fi.wikipedia.org/wiki/TubeCon>. [Luettu 9.12.2017.]

DEUTSCHE KURZFASSUNG

Universität Tampere
Fakultät für Kommunikationswissenschaften
Multilinguale Kommunikation und Translationswissenschaft
B-Arbeitssprache Deutsch

RÖKSÄ, IIDA: Merkmale der Fan- und Amateuruntertitel in YouTube-Inhalten. Analyse der Untertitel in Videos von Daniel Howell und Philip Lester.

Masterarbeit: 73 Seiten
Deutsche Kurzfassung: 15 Seiten

April 2018

---

1 Einleitung

Das Online-Videoportal YouTube erfreut sich zunehmender Beliebtheit. Angaben YouTubes zufolge sehen 18–34-jährige US-Amerikaner mehr Videos auf YouTube als auf jedem US-amerikanischen Kabel-TV-Netzwerk (YouTube 6 o. J.). Bis Ende 2013 nutzten 40 Prozent der Deutschen das Videoportal jede Woche (Koch/Liebholz 2014: 397). In Finnland hatten 62 Prozent der Bevölkerung die Internet-Videoportale wie YouTube in den letzten drei Monaten im Jahr 2016 benutzt (SVT 2016).

YouTube ermöglicht es, Untertitel auf Videos in Originalsprache oder anderen Sprachen mit seinen eigenen Übersetzungstools hinzuzufügen. Untertitel und Übersetzungen von Nutzern werden selten von einem professionellen Übersetzer bearbeitet, weshalb YouTube-Untertitel als Amateurübersetzung, in manchen Fällen aber auch als Fanübersetzung, angesehen werden können. Die Beliebtheit von YouTube und die sich ständig weiterentwickelnden Übersetzungstools zeigen, dass es auch zeitgemäß ist, die Untertitel von YouTube-Inhalten anzusehen.

In dieser qualitativen Studie wird untersucht, welche Art von Untertiteln es in YouTube-Videos gibt und welche Merkmale von Amateuruntertiteln in den Untertiteln von YouTube-Inhalten erscheinen. Die Hypothese dieser Arbeit lautet daher, dass die YouTube-Untertitel Merkmale von Amateuruntertiteln enthalten. Als Forschungsmaterial für die vergleichende Analyse werden englische, deutsche und finnische Untertitel von YouTube-Videos der britischen YouTuber Daniel Howell und Philip Lester verwendet. Das Forschungsmaterial wird mit den Untertitelungsempfehlungen der professionellen Übersetzer für Fernseh- und Filmformate verglichen,

um die Unterschiede und Ähnlichkeiten zwischen den YouTube-Untertiteln und professionellen Untertiteln herauszuarbeiten.

Frühere Forschungsarbeiten behandeln Amateuruntertitel (Bogucki 2009) und Übersetzen und Dolmetschen von „Nichtfachleuten“ (Pérez-González/Susam-Saraeva 2012). In Untersuchungen, die sich auf Fanuntertitel beziehen, werden sowohl ihre Eigenschaften (Ferrer Simó 2005, nach Díaz Cintas/Muñoz Sánchez 2006, 51) als auch die Perspektiven in verschiedenen Ländern wie China (Chu, 2013) betrachtet. Zusätzlich wurden das Übersetzen der kulturellen Referenzen (Lepre 2015) und die Verwendung der SMS-sprachlichen Abkürzungen (Secară 2011) in Fanuntertiteln erforscht. Amateurübersetzungen und Fanübersetzungen sind jedoch selten Gegenstand der Übersetzungswissenschaften. Nach Lepre (2015: 79) ist eine umfassendere Studie der Merkmale von Amateur- und Fanuntertiteln notwendig, da das Phänomen sehr weit verbreitet und spezifisch ist. Untersuchungen von YouTube-Untertiteln gibt es zurzeit nicht.

2 YouTube

YouTube ist eine Videoportal-Webseite von Google, bei dem die Nutzer Inhalt herunterladen können, den die anderen Nutzer ansehen, teilen und kommentieren können. Der Inhalt von YouTube ist extrem vielseitig und breit (Burgess/Green 2009: vii). Nutzergenerierter Inhalt (*user-generated content*) wie Videoblogs sind bei Nutzern am beliebtesten (ebd. 43). Die Fähigkeit zu kommentieren, zu bewerten und zu abonnieren ist besonders bei jungen Nutzern beliebt (klicksafe.de 4 o. J.): in Deutschland benutzen 70 Prozent von 14–29-jährigen Onlinern Videoportale wie YouTube wöchentlich (Koch/Liebholz 2014: 398) und sogar 97 Prozent von 16–24-jährigen Finnen haben Videoportale wie YouTube innerhalb der letzten drei Monaten in 2016 benutzt (SVT 2016).

YouTube ist in 88 Ländern lokalisiert und hat 76 verschiedene Sprachversionen (YouTube 6 o. J.). Die am häufigsten verwendete Sprache in YouTube-Inhalten ist jedoch Englisch (Burgess/Green 2009, 84). Die Seite empfiehlt, die Videos zu übersetzen, da „[w]eniger als ein Drittel der Wiedergabezeit der Videos eines YouTubers stammt aus dessen Heimatland.“ (YouTube 8 o. J.). Sowohl der Inhaber des Videos als auch die Zuschauer können Untertitel hinzufügen und eine Person kann entweder das gesamte Video oder Teile davon untertiteln (YouTube 1 o. J.). Die Verwendung von Übersetzungstools wird auf den Hilfeseiten von YouTube beschrieben. Die Anleitungen konzentrieren sich jedoch hauptsächlich auf die

Verwendung von Tools und wenig auf die Stilmerkmale der Untertitel. Die an den Untertitel weiterarbeitenden Nutzer werden nur angewiesen, Tippfehler zu korrigieren.

3 Untertitelung, Professionalität und Untertitelungsempfehlungen

Untertitel (*subtitles, tekstitys*) sind Textelemente, die die Sprache des audiovisuellen Werks als Textversion übermitteln. Normalerweise werden sie im unteren Teile des Bildschirms platziert (Díaz Cintas/Remael 2007: 8). Untertitel sind insbesondere aus Fernsehprogrammen und Filmen bekannt, aber auch Computerspiele, Theater und andere Videomaterialien können Untertitel haben (Tieteen Termipankki: Käännöstiede s. v. *tekstitys*). Untertitel können interlingual sein, wenn die Sprache des Sprechens und die Untertitelsprache verschieden sind. Wenn die gesprochene Sprache und die Untertitelsprache gleich sind, sind die Untertitel intralingual. Diese Untertitel heißen „Untertitel für Hörgeschädigte“ (*subtitles for deaf and hard-of-hearing, ohjelmatekstitys*). (Jüngst 2010: 2f.)

Der Schlüssel zum professionellen Untertiteln liegt darin, dass die Idee der ursprünglichen Sprache dem Betrachter in einer leicht interpretierbaren Textform vermittelt wird (Pérez-González 2012a: 340). Die gesprochene Sprache ist jedoch schneller als das Lesen einer geschriebenen Sprache, weswegen die Zeit für das Lesen als auch der Platz im Bild begrenzt sind. Diese technischen, zeitlichen und räumlichen Beschränkungen des audiovisuellen Werks beeinflussen die Erstellung des Untertitels (Georgakopoulou 2009: 21). Die Untertitelungspraktiken variieren zwischen verschiedenen Ländern und sogar verschiedenen Unternehmen im selben Land. Deswegen wurden verschiedene Richtlinien wie *Code of Good Subtitling Practice* (Ivarsson/Carroll 1998) und *A Proposed Set of Subtitling Standards in Europe* (Karamitroglou 1998) festgelegt, um die Praktiken konsequent zu machen.

Die Untertitellinie besteht aus maximal zwei Zeilen. Die maximale Zeichenanzahl einer Zeile beträgt in Fernsehprogrammen 37 und auf DVDs 40 Zeichen. Die Schriftfarbe der Untertitel ist normalerweise weiß. (Díaz Cintas/Remael 2007: 82, 84.) Zu den zeitlichen Problemen stellen Díaz Cintas und Remael (ebd. 88f.) vor, dass die im Untertitel dargestellten Linien sich im gleichen Tempo mit den geäußerten Sätzen zeigen. Ebenso empfehlen sie die sogenannte Sechs-Sekunden-Regel (*six second rule*). Das bedeutet, dass der durchschnittliche Zuschauer die zweizeilige Untertitellinie mit dem maximalen Zeichenanteil (etwa 74 Zeichen) in sechs Sekunden lesen kann (ebd. 96).

Aufgrund der räumlichen und zeitlichen Begrenzungen muss der Ausgangstext abgedichtet werden (Jüngst 2010: 37, 39). Die einfachste Weise ist, die zusätzlichen Sprachmerkmale wie Zögern, Pausen, Wiederholungen und andere Laute wegzunehmen (Georgakopoulou 2009: 25f.). Der Inhalt der zweireihigen Untertitellinien muss in logische, semantische Teile segmentiert werden (Díaz Cintas/Remael 2007: 172). Die Segmentierung muss auf höchstem syntaktischen Niveau passieren. Zum Beispiel kann der Satz *The destruction of the city was inevitable* in Nominalphrase (*the destruction of the city*) und Verbalphrase (*was inevitable*) aufgeteilt werden. (Karamitroglou 1998.)

Die im Untertitel verwendete Sprache sowie Interpunktionen müssen den Grammatik- und Rechtschreibregeln entsprechen (Ivarsson/Carroll 1998). Mehr als ein Fragezeichen oder Ausrufezeichen sollten niemals aufeinander folgen und die Kombination dieser beiden Zeichen ist nicht empfohlen (Díaz Cintas/Remael 2007: 110). Klammern bedeuten zusätzliche Information, die weggelassen werden könnte, weswegen sie normalerweise nicht in Untertiteln verwendet werden (ebd. 108; Karamitroglou 1998). Der Sprecherwechsel wird mit dem Gedankenstrich (–) angezeigt (Díaz Cintas/Remael 2007: 111). Der Asteriskus (*) wird nur verwendet, um anzuzeigen, dass einige Buchstaben weggelassen wurden, beispielsweise bei der Zensur von Kraftausdrücken (ebd. 116). Die Verwendung von Versalien beziehungsweise Großbuchstaben außer am Anfang eines Satzes sollte vermieden werden, da sie viel Platz für Zeilen beanspruchen und das Lesen erschweren (ebd. 118).

Die Verwendung von Umgangssprache im Untertitel ist umstritten, weil sie nicht den Rechtschreibregeln folgt. Umgangssprache ist eine informale, nicht der Standardsprache entsprechende Sprache (Tiittula/Voutilainen 2016: 44). Trotzdem wird Umgangssprache in einigen Untertiteln für Hörgeschädigte von Yle⁹ verwendet, aber in diesem Fall sind nur die üblichsten Merkmale der Umgangssprache enthalten, so dass der Untertitel noch lesbar ist (Pöntys 2016: 147, 148). In der Umgangssprache treten auch Kraftausdrücke¹⁰ oft vor. Im Untertitel sind sie in der Regel nicht übernommen oder sind abgeschwächt, weil es vorgeschlagen worden ist, dass Kraftausdrücke in schriftlicher Sprache als vulgärer gelten als in ausgesprochener Sprache

---

⁹ die öffentlich-rechtliche Rundfunkanstalt Finnlands

¹⁰ Duden definiert Kraftausdruck als „derber, vulgärer Ausdruck als Äußerung von Ärger, Erstaunen o. Ä.“. Quelle: Dudenredaktion o. J. „Kraftausdruck“ auf Duden online. URL: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Kraftausdruck>. [Abrufdatum: 28.03.2018.]

(Díaz Cintas/Remael 2007: 195; Jüngst 2010: 51f.). Laut Karamitroglou (1998) sollten Kraftausdrücke nur entfernt werden, wenn es die räumlichen Beschränkungen erfordern.

4 Fan- und Amateuruntertitelung

Da das Thema dieser Arbeit relativ wenig untersucht ist, ist das Fachvokabular noch nicht festgelegt. Es ist sehr herausfordernd, die YouTube-Untertitel im Feld der audiovisuellen Übersetzung zu definieren. Sie kombinieren verschiedene Aspekte der Übersetzung, die sehr unterschiedliche Begriffe verwenden: Einerseits sind sie eine Form der Community-Übersetzung, aber zumindest im Falle des Forschungsmaterials dieser Arbeit sind sie auch eine Form der Amateurübersetzung.

4.1 Was sind Fan- und Amateuruntertitelungen?

Amateurübersetzungen (*amateur translation, amatöörikääntäminen*) und daher Amateuruntertitelungen werden von Amateurübersetzern ausgeführt. Amateurübersetzer haben keine Übersetzer Ausbildung gemacht und kennen daher die professionellen Standards des Untertitelns nicht. (Pérez-González/Susam-Saraeva 2012: 158.) Amateurübersetzungen werden freiwillig, ohne Kundenauftrag, und meist kostenlos produziert. Sie folgen nicht den gleichen Regeln wie professionelle Übersetzungen, werden oft in Gemeinschaftsarbeit erstellt und können nach der Erstveröffentlichung weiterentwickelt und bearbeitet werden. (Drugan 2011: 112.) Der Begriff Fanuntertitel (*fansubs, fanitekstitys*) bezieht sich auf die Untertitel, die zum Videomaterial von den Fans hinzugefügt werden (O'Hagan 2012: 28). Sie können als eine der Variationen der Amateurübersetzung betrachtet werden (Pérez-González/Susam-Saraeva 2012: 155; Pérez-González 2012a: 344).

4.2 Fan- und Amateuruntertitelung im Feld Community Translation

Laut Pérez-González und Susam-Saraeva (2012: 154) ist Amateurübersetzung vor allem in der online durchgeführten nutzergenerierten Übersetzung zu sehen. Zusätzlich zur Amateurübersetzung ist die Fanuntertitelung eine der frühesten Formen der nutzergenerierten Übersetzungen (O'Hagan 2009: 99). Deswegen ist es wichtig, das Thema unter Berücksichtigung der *community translation* anzusprechen.

Nach Perrino (2009: 62) sollte der Begriff für alle Formen des Online-Übersetzens *user-generated translation* sein. Dahingegen schlägt O'Hagan (2011a) vor, dass Übersetzungen, die freiwillig und online ausgeführt werden sowie in gewissem Maße in Zusammenarbeit entstehen

und von Mitgliedern einer Online-Gemeinschaft erstellt werden, *community translation*, also Community-Übersetzungen, genannt werden sollen. Laut O'Hagan (2011a: 13) sind die nutzer-generierten Übersetzungen und die Crowdsourcing-Übersetzungen Teil der Community-Übersetzung. In dieser Arbeit wird der Begriff Community-Übersetzung im Gegensatz zu nutzer-generierte Übersetzung präferiert.

Crowdsourcing-Übersetzung (*crowdsourced translation*) ist eine Form der Community-Übersetzung. Sie bezieht sich auf das Online-Übersetzen, das aus einer offenen Anfrage stammt und von einer Gruppe von freiwilligen, unbezahlten Nutzern ausgeführt wird (nach der Definition von *Crowdsourcing*, TSK 2010: 16). Der Begriff findet breite Anwendung in der Erforschung von Übersetzungswissenschaften, denn laut Perrino (2009: 63) geht es hauptsächlich um die Lokalisierung von Computersoftware. In dieser Arbeit ist Crowdsourcing-Übersetzung ein wichtiger Begriff, weil YouTube-Untertitel Crowdsourcing-Übersetzungsergebnisse sind: Ein Akteur, in diesem Fall YouTube, stellt seinen Nutzern Tools für die Übersetzung zur Verfügung, und die Übersetzung wird von mehr als einer Person auf freiwilliger Basis durchgeführt.

Community-Übersetzungen finden in unabsichtlich entwickelten Gemeinschaften statt, und in den meisten Fällen entscheiden sich die Leute dafür, Material zu übersetzen, an dem sie sich interessieren. Die gebräuchlichsten Übersetzungen werden auf Medieninhalte wie Videos erzeugt. (Kelly et al. 2011: 92, 89.) Die Mitglieder der Gemeinschaft sind in der Regel mit den gleichen Interessen verbunden (TSK 2010: 21) und können deswegen auch als Fangemeinden angesehen werden. Zusätzlich wird benutzergenerierter Inhalt als amateurbasiert betrachtet, da eine professionelle Inhaltproduktion grundsätzlich nicht von der Gemeinschaft der Nutzer angefertigt wird (TSK 2010: 30). Das Gleiche gilt für die Übersetzung. Community-Übersetzung schließt professionelle Übersetzer jedoch nicht aus (vgl. Perrino 2009: 62). Jedenfalls handelt es sich sowohl bei der Community-Übersetzung als auch bei der Amateurübersetzung um freiwillige und generell unbezahlte Zusammenarbeit.

Amateurübersetzung hat also viele Gemeinsamkeiten mit Community-Übersetzung, aber der Ansatz ist eher auf die Übersetzer als auf die Übersetzungsplattform ausgerichtet. Deshalb konzentriert sich diese Forschung mehr auf Amateurübersetzungen als auf Community-Übersetzungen. Auch Pérez-González und Susam-Saraeva (2012: 157) argumentieren, dass das Ausmaß und die Variabilität des Fachvokabulars der Amateurübersetzung zeigen, dass sie ziemlich weit und konsequent praktiziert wird.

4.3 Merkmale von Fan- und Amateuruntertitel

In Amateuruntertiteln können die an Fachleute gerichteten Empfehlungen und Anweisungen übersehen werden, auch wenn die technischen Grenzen des audiovisuellen Werks vorhanden sind (Díaz Cintas/Muñoz Sánchez 2006: 51; Cho 2014: 579). Die folgende Liste der Merkmale von Amateuruntertiteln basiert auf verschiedenen Quellen (z. B. Díaz Cintas/Muñoz Sánchez 2006, Bogucki 2009, O'Hagan 2008, Cho 2014). Die vollständigste Liste ist bei Ferrer Simó (2005, nach Pérez-González 2007a: 270) zu finden. Es sollte jedoch daran erinnert werden, dass die Forschung in diesem Bereich meist auf der Fanuntertitelung von Anime basieren.

- **Nähe zum Ausgangstext**

Amateuruntertitel wird von Fans gemacht und an Fans gerichtet (Díaz Cintas/Muñoz Sánchez 2006: 51). Die zentralen Werte und gemeinsamen Ziele der Gemeinschaft werden priorisiert (Drugan 2011: 117). Aus diesem Grund folgen Amateurübersetzer dem Ausgangstext erhaltend und behalten die sprachlichen und kulturellen Merkmale des Zieltexts bei (Díaz Cintas/Muñoz Sánchez 2006: 46). Lehnübersetzungen und Zitatwörter kommen deswegen häufig vor.

- **Das Übersehen von technischen und räumlichen Begrenzungen**

Fan- und Amateuruntertitelung unterliegen nicht denselben Regeln, Richtlinien und Empfehlungen wie professionelle Untertitelung (Díaz Cintas/Muñoz Sánchez 2006: 51). Zum Beispiel gibt es keine strengen Regeln für die maximale Anzahl der Zeilen oder Zeichen. Deswegen brauchen die Amateurübersetzer nicht den Ausgangstext zusammenzufassen, wie professionelle Übersetzer es tun müssen. (Bogucki 2009: 50.)

- **Die Benutzung der Merkmale von Untertiteln für Hörgeschädigte**

Laut Díaz Cintas und Muñoz Sánchez (2006: 51) gibt es viele Gemeinsamkeiten zwischen Fanuntertiteln und Untertiteln für Hörgeschädigte, auch wenn sie nicht explizit an Hörgeschädigte gerichtet sind.

- **Die Anmerkungen und Kommentare des Übersetzers**

Einer der am häufigsten erwähnten Aspekte sind die Anmerkungen und Kommentare des Übersetzers (Díaz Cintas/Muñoz Sánchez 2006: 46; Pérez-González 2012b: 8; Cho 2014: 581f.). Sie liegen in der Regel im oberen Bereich des Bildes und tragen verschie-

dene Farben (z. B. Pérez-González 2007a: 271). Zu den Anmerkungen schreiben Übersetzer über sprachliche und kulturelle Trivia und erklären Witze und Wortspiele (Díaz Cintas/Muñoz Sánchez 2006: 46; Cho 2014: 581). Die Kommentare bestehen aus eigenen Ideen, Interpretationen und Meinungen des Übersetzers und handeln vielmehr vom Inhalt des Videos als von der Übersetzung (Cho 2014: 582).

- **Orthografischen und typografischen Ausdrucksmittel**

Um die prosodischen Merkmale der gesprochenen Sprache (z. B. Lautstärke, Betonung und Intonation) in einem geschriebenen Text zu vermitteln, ist es Amateurübersetzern nicht verboten, unter anderem die korrekte Rechtschreibung zu ignorieren (O'Hagan 2008: 173f.). Sie können beispielweise die Wörter ausstrecken (z. B. *Waruum*) (ebd.) oder die SMS-Sprache benutzen (Secară 2011: 155f.). Darüber hinaus werden typografischen Mittel wie Schriftarten, verschiedene Hervorhebungswerkzeuge wie Fettdruck und Kursivschrift, Versalien und andere visuelle Textelemente wie Ausrufezeichen benutzt. Mit denen ist es möglich, die Prosodie schriftlich zu beschreiben. (Tiittula/Voutilainen, 2016: 38, 55f.) Zeichen können auch Symbole und Emoticons sein (Secară 2011: 155). Auch unterschiedliche Farben und Schriftarten können verwendet werden, unabhängig davon, wie sich dies auf die Lesbarkeit des Textes auswirkt (Pérez-González 2007a: 270; O'Hagan 2012: 29).

5 Forschungsmaterial und -methode

Daniel Howell und Philip Lester, besser bekannt als Dan und Phil, sind YouTuber aus Großbritannien. Ende 2017 betrug die Anzahl der Abonnenten auf dem Kanal Howells (Daniel Howell, vorher danisnotonfire) 6,5 Millionen und auf dem Kanal Lesters (AmazingPhil) 4,2 Millionen (AmazingPhil o. J.; Howell o. J.). Die öffentliche Zusammenarbeit zwischen den YouTubern begann 2009 mit ihrem Frage- und Antwort-Video (Q&A) *phil is not on fire* auf Lesters Kanal (AmazingPhil 2009; Howell & Lester 2015: 45). Seitdem sind sie fast untrennbar miteinander in ihrer YouTube-Karriere verbunden und haben auch als Radio- und Veranstaltungsmoderatoren, Schriftsteller und Schauerperformer gearbeitet (ebd. 92, 96ff.; Howell 2015).

Das Forschungsmaterial dieser Arbeit enthält die Untertitel der folgenden Videos von den Kanälen Howells und Lesters: *Daniel and Depression* (Howell 2017a), *PSA: Stop Emo Shaming* (Howell 2017b), *RIP 'danisnotonfire' (I'm not dead)* (Howell 2017c), *DAN CURLS MY HAIR!*

(AmazingPhil 2017a) und *Phil is not on fire 9* (AmazingPhil 2017b). Die Untertitel sind sowohl in der Originalsprache Englisch als auch auf Deutsch und auf Finnisch verfügbar. Das Videomaterial beträgt je Sprache 46 Minuten, das heißt insgesamt 138 Minuten. Die Menge der Untertiteltexte ist ungefähr 28.000 Wörter. Das Material wurde im November 2017 gesammelt mit Ausnahme von *Phil is not on fire 9*, dessen finnische Untertitel Anfang Dezember veröffentlicht wurden. Die Untertitel können seit der Erfassung des Materials möglicherweise geändert worden sein, weil YouTube-Untertitel ständig bearbeitet werden können.

Das Kriterium für die Videos war, dass diese im Zeitraum von Mai bis November 2017 veröffentlicht wurden und sowohl die englischen als auch die deutschen und finnischen Untertitel enthalten. Da die unabhängigen Videos von Lester nur sehr selten in allen drei Sprachen vergeben wurden, wird das Forschungsmaterial in Howells Videos stärker hervorgehoben. Deshalb ist es wichtig, dass das Material aus den Videos besteht, die Howell gemacht hat oder in denen er bei Lester anwesend ist, um mit der Fangemeinschaft Howells eine möglichst homogene Basis für die Analyse dieser Arbeit zu definieren. In diesem Fall repräsentieren die Untertitel hypothetisch die gleiche Gruppe.

Die Videos können mit Untertiteln betrachtet werden, aber die Untertitel können auch mit dem Zeitstempel im Textformat kopiert werden. Diese Untertiteltexte werden zu einer Excel-Tabelle gesammelt, so dass die Linien verschiedener Sprachen inhaltlich auf dem gleichen Niveau sind. Die zu untersuchenden Merkmale stammen hauptsächlich aus dem theoretischen Hintergrund und ihre Ausprägung im Material wird sorgfältig betrachtet. Es kann auch festgestellt werden, dass es keine Merkmale gibt. Wenn etwas Neues gefunden wird, wird es gemeldet. Alle Fälle, in denen verschiedene Merkmale erkannt werden, werden erst markiert, dann gesammelt und danach basierend auf den Merkmalen genauer analysiert. Die Forschungsmethode ist somit qualitativ.

6 Merkmale von Fan- und Amateuruntertiteln im Forschungsmaterial

Als Ergebnis der Analyse liegen die in Kapitel 4.3 beschriebenen Merkmale von Fan- und Amateuruntertitelung vor. Die Analyse beginnt mit der Hervorhebung der Nähe zum Ausgangstext, der auf den Normen von Amateurübersetzern basiert, weil dies ein klarer Ausgangspunkt für Untertitel ist und viele der folgenden Themen erklärt. Danach folgen die Merkmale des Übersehens von technischen und räumlichen Begrenzungen. Dann werden die Übersetzungen und ihre Fehler sowie andere sprachliche Fehler und die Verwendung der Merkmale gesprochener

Sprache und des Untertitels für Hörgeschädigte in Untertiteln betrachtet. Zunächst werden die Anmerkungen und Kommentare des Übersetzers aufgegriffen. Das letzte Kapitel bezieht sich auf orthographische und typografische Ausdrucksmittel. In der Analyse werden Beispiele aus dem Material zu verschiedenen Themen gegeben.

6.1 Nähe zum Ausgangstext

Alles in allem bestätigt das Material die Behauptung von Díaz Cintas und Muñoz Sánchez (2006: 46), dass die Nähe zum Ausgangstext in Amateuruntertiteln vorherrscht. Diese scheint eine starke Grundlage für diese Art von Untertiteln zu sein. Die zielsprachigen Untertitel folgen oft den Wörtern und der Syntax der Ausgangssprache. Dies ist auch ein Merkmal des Fanuntertitels, das auf dem Wunsch beruht, die Ausgangssprache und -kultur zu verstehen (ebd.). Lehnübersetzungen sind im Allgemeinen die vorherrschende Übersetzungsmethode im Forschungsmaterial. Infolgedessen sind manche Untertitel so übersetzt, dass sie ihrer Muttersprachler überhaupt nicht verständlich sind. Zum Beispiel ist *the edge of your [...] hair* ins Deutsche mit *die Ecke von deinen [...] Haaren* und ins Finnische mit *hiustesi kulma* übersetzt worden. Es gibt auch viele besonders mit der Internetkultur verbundene Zitatwörter in den Übersetzungen, zum Beispiel Wörter wie *Clickbait*, *Dab*, *Emo* und *Furry*. Auf Deutsch sind Zitatwörter häufiger und werden mit Anführungszeichen hervorgehoben.

Ebenso werden viele kulturelle Elemente oft entsprechend dem Ausgangstext als Untertitel beibehalten. Zum Beispiel bezieht sich das Video *Phil is not on fire 9* auf das Getränk Ribena, das kein bekanntes Produkt in Deutschland oder Finnland ist. Dennoch wurde das ursprüngliche *bottle of Ribena* auf Deutsch als *eine Flasche Ribena* und auf Finnisch als *Ribena-pullo* beibehalten. Andererseits bezieht sich das gleiche Video auf eine andere Marke, den Sharpie-Filzstift, mit dem Ausdruck *sharpie fumes*. Im deutschen Untertitel wurde dieser Abschnitt ins *Edding dämpfen* übersetzt, nach der in Deutschland bekannteren Filzstiftmarke Edding. Anstatt eine Marke zu nennen, wird auf Finnisch nur ein generelles Wort für Filzstift verwendet (*tussihuuru*). Es ist wichtig zu beachten, dass Übersetzungslösungen nicht immer der gleichen Linie folgen.

6.2 Das Übersehen von technischen und räumlichen Begrenzungen

Auf Standardeinstellungen sind YouTube-Untertitel zentralisiert und in weißer Farbe mit einem dunkelgrauen, leicht transparenten Hintergrund. Der Zuschauer kann die Farbe und Größe des

Untertitels sowie die Hintergrundfarbe des Textes in den Einstellungen des Videoplayers ändern. Dem Nutzer wird keine Möglichkeit gegeben, Einfluss auf das Untertitelformat zu nehmen. Im Gegensatz zu den Empfehlungen der professionellen Untertitelung gibt es keine Begrenzungen hinsichtlich der Anzahl der Zeichen oder Linien in YouTube-Untertiteln. Die längste Linie des Forschungsmaterials beinhaltet 190 Zeichen, die etwa fünfmal größer als die empfohlene Zeichenanzahl der Fernseh- und DVD-Untertitel ist. Eine Linie dieser Länge wird auf YouTube schon drei Zeilen lang statt zwei. Die Segmentierung der Linien ist auch wenig berücksichtigt: das Material enthält viele Linien, die mitten in einem Satz und sogar in einer Phrase abbrechen (Beispiel 1).

(1) *Daniel and Depression*

5:40 was ein Teil von mir immer mit einem drohenden Fußball oder Faust oder einschneidenden
5:47 verbalen Beleidigungen verbinden wird, die mich bis heute noch nachts wach halten.

6.3 Übersetzungsfehler und andere sprachliche Fehler

Rechtschreibfehler treten in den Untertiteln jeder Sprache wiederholt auf. Insgesamt haben fast 300 Untertitellinien Fehler, die großen Anfangsbuchstaben, Interpunktionszeichen, Wortzusammensetzung und Tippfehler betreffen. Die Hälfte davon kommen in deutschsprachigen und etwa ein Viertel in finnischsprachigen Übersetzungen vor. Obwohl es viele Rechtschreib- und Tippfehler gibt, gibt es nur neun Übersetzungsfehler, die den Sinn des Ausgangstextes verändern. Zum Beispiel ist das Wort *placenta* („Plazenta“) als Wort *istukka* („Uterus“) übersetzt. Lehnübersetzungen verursachen auch Veränderungen der Bedeutung. Zum Beispiel ist der Phraseologismus *the perfect storm* buchstäblich in beide Sprachen übersetzt. Die deutsche Übersetzung *der perfekte Sturm* könnte zum Beispiel „eine Verkettung unglücklicher Umstände“ sein, weil die Bedeutung des Phraseologismus in Lehnübersetzung nicht deutlich ist. Auch die finnische Lehnübersetzung *täydellinen myrsky* hat keine klare Bedeutung.

6.4 Die Verwendung der Merkmale gesprochener Sprache

In Untertiteln sollten die zusätzlichen Merkmale gesprochener Sprache wie Zögern und Wiederholungen weggenommen werden, werden jedoch im Forschungsmaterial wiederholt nachgeahmt. Die englischen Untertitel haben es versucht, die Sprache so genau wie möglich zu reproduzieren, und deswegen enthalten sie viele Merkmale gesprochener Sprache (Beispiel 2).

(2) *DAN CURLS MY HAIR!*

3:15 D: The other concern is that--this whole thing is like, boiling hot, right, like--it'll--it'll--
it'll like P: No, I'm scared of it already

In einigen Videos sind diese Merkmale auch in Übersetzungen übertragen worden, jedoch in einem viel geringeren Ausmaß. Während die englischen Untertitel in 51 Linien Zögern enthalten, sind es 21 der deutschen Untertitellinien und nur 14 der finnischen, die diese Merkmale aufweisen.

Es gibt Umgangssprache in beiden Übersetzungssprachen. Auf Deutsch werden manchmal, aber nicht konsequenterweise, gekürzte Varianten gesprochener Sprache wie *ich hab*, *dran*, *grade* und *drüber* verwendet. Diese können jedoch Tippfehler sein. Vor allem tritt Umgangssprache durch die Wortwahl vor: es gibt Verben wie *zocken* und *versauen*, Substantive wie *Normalo* und *Geplänkel*, Adjektive wie *schräg* und *abgefickt* und Phrasen wie *sind wir mal ehrlich* und *du weißt schon*. Auf Finnisch werden auch die Abkürzungen der gesprochenen Sprache wechselnd verwendet, zum Beispiel die gekürzten Formen von Personalpronomen (*mä* statt ‚minä‘, *mulla* statt ‚minulla‘) und Verben (*oot* statt ‚olet‘, *en mee* statt ‚en mene‘) (vgl. Pöntys 2016: 147). Manchmal werden auch die Verben in Passivform statt der Pluralform der dritten Person verwendet (*me aloitettiin* statt ‚me aloitimme‘).

6.5 Die Benutzung der Merkmale des Untertitels für Hörgeschädigte

YouTube empfiehlt, „auch die Geräusche im Video [zu] beschreiben“ (YouTube 4 o. J.). Diese Empfehlung richtet sich überwiegend auf die ursprungssprachlichen Untertitel (YouTube 2 o. J.), aber diese Anwendung ist auch in Übersetzungen zu bemerken. Zusätzlich zu der Beschreibung der Klänge des Videos (z. B. [*Unheilvoller Sound-Effekt*]), auch die Art oder der Stil der Klänge (z. B. (*Intense sobbing*), **böses Lachen**) wird umgesetzt. Ebenso wird die gesprochene Sprache beschrieben (z. B. **whispers**, (*laulaen*) ‚singend‘). Laut den Empfehlungen YouTubes sollten die Beschreibungen der Klänge innerhalb der eckigen Klammern eingegeben werden, aber im Material werden Sternchen um das Wort herum zu diesem Zweck verwendet. Außergewöhnlich ist auch, dass diese Zeichen nicht nur die Klänge, sondern sogar das im Bild sichtbare Geschehen ausdrücken, was die Untertitel manchmal überflüssig macht (s. Abb. 1 und Abb. 2, S. 55). Auch der Sprecher sollte in Untertiteln mit Namensschild gekennzeichnet werden (YouTube 2 o. J.). Im Material ist diese Anwendung am häufigsten benutzt (*Dan:*).

6.6 Anmerkungen und Kommentare des Übersetzers

Das Material enthält sowohl Anmerkungen als auch Kommentare des Übersetzers, aber zu einem kleinen Teil: Insgesamt gibt es 20 Stellen. Sie sind im selben Untertitelfeld mit den Linien

enthalten. Die Anmerkungen können beispielweise ein Wortspiel (Beispiel 3) oder einen Witz (Beispiel 4) erklären. Der Wunsch, die Zuschauer mit Hilfe eines Kommentars anzusprechen, ist in Beispiel 5 zu sehen: hier wird die Welttournee Howells und Lesters angekündigt und der Übersetzer kommentiert, dass er kein Ticket für die Show in Finnland gekriegt hat. Die Markierungen und die Ausdrucksweise der Anmerkungen und Kommentare variieren.

(3) *DAN CURLS MY HAIR!*

1:46 P: Die Brotecke! D: Die Brotecke. P: Die Brecke! [T/N: **bread edge=breadge**]

(4) *Phil is not on fire 9*

7:20 D: Kleiderschrank P: Kleiderschrank (**der Witz ist der Akzent**)

(5) *Phil is not on fire 9*

9:29 P: Todella jännittävä. Me lähdemme kiertueelle ensi vuonna! D: Aivan. Dan ja Philly, 2018 maailmankiertue (**onnee nülle jotka sai liput, ite en saanu**)

6.7 Orthografische und typografische Ausdrucksmittel

Das Forschungsmaterial beweist, dass verschiedene orthographische und typografische Ausdrucksmittel wie Wortdehnung, Versalien, Interpunktionszeichen und sogar Emoticons verwendet werden können, um den Sprachstil wie Lautstärke oder Betonung zu vermitteln. Die zu den orthographischen Mitteln gehörende Wortdehnung imitiert in der gesprochenen Sprache gespannte Vokale. Der Sprachstil wird auch durch die übermäßige Verwendung von Frage- und Ausrufezeichen und deren Kombination (!?) gegen die Rechtschreibregeln ausgedrückt. Die Verwendung von Versalien im Forschungsmaterial dreht sich darum, das Schreien auszudrücken. Dies ist eines der typographischen Mittel. Versalien drücken auch den Schwerpunkt der Rede aus. All diese Merkmale sind in Beispiel 6 zu finden.

(6) *Phil is not on fire 9*

5:48 Dan: NOOOO!!!!

5:48 D: Neiiiiin das zählt nicht, das war nur ein Test P: jaja, ein "Test"

5:48 D: EIIIII!!!

Emoticons wurden achtmal benutzt, was eine Besonderheit ist. Sie drücken unterschiedliche Dinge in verschiedenen Situationen aus und ihre Bedeutung spiegelt sich nur im Kontext wider.

(7) *DAN CURLS MY HAIR!*

1:06 P: Well now I'm the only YouTuber with the emo hair! D: You are literally (P: You've left me!)--you ARE literally (P: **You've left me alone!** >~<)

(8) *Phil is not on fire 9*

8:05 P: Dan, glättest du dein Haar noch ein letztes mal? D: **nein** -.-

(9) *Phil is not on fire 9*

5:11 D: Hey Matrose ;) P: Nein D: Willst du meine Kiemen inspizieren?

(10) *Phil is not on fire* 9

7:13 P: Wie unvorhersehbar!!! XD XD XD D: eigenartig!!!

In Beispiel 7 wird der Gesichtsausdruck des Sprechers direkt wiedergegeben. In Beispiel 8 beschreibt das Emoticon die Einstellung des Sprechers und nicht seinen Gesichtsausdruck. In Beispiel 9 spricht die Person in einem suggestiven Ton, was durch ein Emoticon ausgedrückt wird, das mit den Augen zwinkert. Die Kontextabhängigkeit ist insbesondere in Beispiel 10 offensichtlich: ein XD-Emoticon, der Unterhaltung anzeigen könnte, zeigt in diesem Zusammenhang Sarkasmus an.

6.8 Zusammenfassung der Analyse

Da Crowdsourcing-Übersetzung keine in Untertiteln zu findenden Merkmale aufweist, konzentrierte sich die Forschungsanalyse hauptsächlich auf die Merkmale von Fan- und Amateuruntertiteln. Wie es bewiesen ist, ist die Hypothese, dass diese Merkmale in YouTube-Untertiteln erscheinen werden, zumindest im Forschungsmaterial dieser Arbeit wahr. Obwohl YouTube-Untertitel nicht mit absoluter Sicherheit als Amateuruntertitel klassifiziert werden können, gibt es Gemeinsamkeiten.

Einige Merkmale des Fanuntertitels wurden im theoretischen Hintergrund deutlich hervorgehoben. Beispielweise wurden Anmerkungen und Kommentare des Übersetzers in mehreren Quellen behandelt, wohingegen es im Material nur 20 Kommentare gibt. Andererseits wurde die Beschreibung der Klänge, Ton, Sprachstile und sogar des Geschehens im Bild nicht völlig identifiziert, während diese Anwendung im Forschungsmaterial relativ signifikant und häufig genutzt war. Die Merkmale aus dem theoretischen Hintergrund, die nicht im Forschungsmaterial gefunden wurden, bezogen sich hauptsächlich auf die technischen Einschränkungen der YouTube-Untertitel selbst, da die Farbe des Untertitels und der Schriftart nicht vom Verfasser der Untertitel festgelegt werden können.

Diese Untersuchung gilt nur für Untertitel, die von einer von tausenden YouTube-Communitys erstellt wurden. In verschiedenen Communitys können die Untertitelungsanwendungen anders sein. Somit können keine universellen Merkmale für die Fan- oder Amateuruntertitel in YouTube-Untertiteln gegeben werden.

7 Zusammenfassung und Ausblick

Die Charakteristika der Community-Übersetzung sind in YouTube-Untertiteln zu finden. Untertitel werden im Internet, in diesem Fall auf YouTube, und auf freiwilliger Basis gemacht, da

Übersetzungen keine Aufträge sind, sondern offene Aufgabe. Untertitel sind das Ergebnis von Zusammenarbeit, da der Untertitel nicht von einem Hersteller gemacht ist, sondern auch andere sich daran beteiligen – ähnlich zu Crowdsourcing. Darüber hinaus werden Untertitel in einer Gemeinschaft gemacht, in dieser Arbeit also in der Fanumgebung Howells und Lesters. Es ist jedoch wichtig anzumerken, dass YouTube, wie viele andere Online-Dienste, ein schwieriges Thema für die Forschung ist, da es sich schnell verändert und anpassungsfähig sowie sehr umfangreich ist (Burgess/Green 2009: 6).

Terminologische Arbeit ist immer noch in der Community-Übersetzung erforderlich: ein gutes Forschungsthema könnte es sein, an deutschsprachiger Terminologie zu arbeiten. Außerdem würde eine Analyse der entstehenden Merkmale auf Mikroebene mehr Perspektiven auf die Untertitelungspraktiken bringen. Die Merkmale könnten auch mit einem breiteren Materialspektrum in einer Korpusstudie betrachtet werden. Darüber hinaus könnte die Erforschung der Benutzerfreundlichkeit von YouTube-Untertiteln ein fruchtbares Forschungsthema sein.

Die Vielfalt der Community-Übersetzung ist in YouTube-Untertitel sichtbar. Der Mangel an Kohärenz ist zwar offensichtlich, jedoch ist auch die Amateuruntertitelung eine fest etablierte Aktivität mit eigenen, einheitlichen Praktiken. Mit der sich entwickelnden Technologie und der wachsenden Popularität von YouTube wird das Community-Übersetzen wie YouTube-Untertitelung immer häufiger und in andere Medien verbreitet.